

TIGHT BINDING BOOK

ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ

ಚರಿತ್ರೆ

ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ

K928
K99P

ಕಾವ್ಯಾಲಯ : ಪ್ರಕಾಶಕರು
ಮೈಸೂರು

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198052

UNIVERSAL
LIBRARY

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ—೧೯೮೦
ಕಾನ್ಕ್ರೀಟಿನಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ—೧೯೫೨

No Portion of this book may be reproduced by
any Person without permission

All Rights Reserved
ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಕಾಡಿರಿಸಿದೆ

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಕಾನ್ಕ್ರೀಟಿನಿಂದ, ಮೈಸೂರು.
ಮುದ್ರಣಕಾರರು :
ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಘವ ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು.

ಪೀಠಿಕೆ

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣವತಿಗೂ ಸರಸ್ವತಿಗೂ ನಮಿಸುವೆನು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರು ವಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ನಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗುವೆನು.

ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಜನ ಪ್ರತಿಭಾವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರಿದ್ದರು. ಅವರುಗಳು ಅನೇಕ ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಆದರ ಫಲವನ್ನು ನಾವು ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅಂಥವರು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದರು ಎಂಬುವುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ, ಅವರ ನಡತೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಜನರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಈಬಗ್ಗೆ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರ ಚರಿತ್ರೆಯು ನಮ್ಮ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ.

ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳ ಮಹಾ ವಂಡಿತರು. ಇವರಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಇಂಥವರು ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಶದ ಜನರ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೇರೀತಿ ಹೋಗಿ ಹೊಸರೀತಿ ಹರಡುತ್ತಾ ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ಇಂಥಾ ಹಳೇ ಆಚಾರವು ಕೊನೆಗಾಣುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇದ್ದರು. ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಅವರ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರಿಗೆ ಇದ್ದ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ತಕ್ಕ ಸಹಾಯಗಳು ಇಲ್ಲ. ಇವರು ವೈದಿಕರು, ದಿನಚರಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗೆ ಡೈರಿ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇವರ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಶೇಖರಮಾಡಿ, ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿ ೧೭ ವರುಷವಾಯಿತು.

ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮೈಸೂರು ಮುಮ್ಮಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ,

ಈ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದರಬಾರಿನ ರೀತಿ, ರಾಜಸಭೆಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಆಗಿದ್ದ ಮುಖಂಡರಾದ ವೈದಿಕ ಲೌಕಿಕರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸದುಣಗಳು, ಆಗಿನ ಗ್ರಂಥ ವ್ಯಾಸಂಗ ಕ್ರಮ, ಸಮಕಾಲಿಕರಾದ ಪಂಡಿತರ ಯೋಗ್ಯತೆ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಭೂತರಾಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಂಶಗಳ ಅಮೋಘವಾದ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗತವಾದಕಡೆ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ವಿಕ್ರಮಭೋಜಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪೇಶ್ವೆ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನೂ ಮರೆಯಿಸುತ್ತಾರೋ ಎನ್ನುವಹಾಗೆ ಪಂಡಿತರಿಗೋಸ್ಕರವೇ ಬದುಕಿದ ಆ ರಾಜಮುಷಿಯ ಚರಿತ್ರೆ ಯನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಪಂಡಿತರ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿರಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಸ್ಥಾನದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯಾದರೂ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿಬಂತು. ಇದು ಅಸಂಬಂಧ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಮತ್ತು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಅದ್ವೈತಿಗಳು; ಇವರು ದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಖಂಡನರೂಪವಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕವೇಳೆ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಂಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ವೈಷ್ಣವ ರಾಮಾನುಜ ಮತಸ್ಥರನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಪದಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಲಿತ್ಯವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶಭಾಷೆಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನೇಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದವಿಷಯವೇನೂ ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಾತ್ಪಾರವುಂಟು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ವಾಂಸರನೇಕರಿಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಕಡಮೆಯಾದ ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮೊದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದತಕ್ಕವರು ಕಡಮೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಂಡಿತರಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರತಿಭೆಯು ತಿಳಿಯಲು ಅಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಚಾರ ಅಗತ್ಯ; ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಬರೆಯಲುಹೋದರೆ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯು ಬಹುಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ವಾಚಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದು. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರೆದರೆ ಆ ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಬಗೆ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಹುವಾಗಿ ವೇಚಾಟೆ ವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಸಾಗಿಸಿದೆ. ಗುಣದೋಷ ವಿಚಾರಪರರಾದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಅಸಂಸ್ಕಾರಿಯಾದ ನನ್ನ ನ್ಯೂನವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ಇಡದೆ, ದೊಡ್ಡವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದ ಕುತೂಹಲದಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ಇಷ್ಟು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲಂಥಾ ದೊಡ್ಡ ಬಳ್ಳಾಪುರದ ವಾಸುದೇವಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಸಾಗ್ಗಿರೆ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಸೊಂಡೇ ಕೊಪ್ಪದ ಗಂಗಾಧರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಧಾರವಾಡದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ಕಾಶಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಪಂಡಿತರು ನನಗೆ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದೊಡ್ಡ ಬೆಲೆ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಈ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯಲು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರೆ. ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿ ಶ್ರೀಮಠದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಹಾಯವೂ, ಬಿ. ಸಿ. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಆದ್ಯಂತವಾದ ಸಹಾಯವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೂಗಿ ಹತ್ತರಿಂದ ಗುಣಿಸಿದರೆ ಎಷ್ಟಾಗುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ಪರಮಹಂಸ ಪರಿವ್ರಾಜಕಾಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರುಗಳ ಚರಣಾನುಗ್ರಹವು ನನಗೆ ದೊರೆತದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪಾದಸರೋಜಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತೇನೆ.

ವೈ. ಸೂ. ಪು.

ಬೆಂಗಳೂರು,

ಸೌಮ್ಯ ಸಂ|| ಉತ್ತರಾಯಣ

ಪುಣ್ಯಕಾಲ ಪುಷ್ಯ ಶು|| ೩ ಶುಕ್ರವಾರ,

ಶಕ ೧೮೩೨

ಈ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳು :

ಮಾಡಿದ್ದು ಜ್ಞೇಮಹಾರಾಯ (ಕಾದಂಬರಿ)

ಸುಮತಿಸುಂದನಕಮಾರರ ಚರಿತ್ರೆ (ಕಾದಂಬರಿ)

ನೀತಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ—ಭಾಗ ೧

ನೀತಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ—ಭಾಗ ೨

ನೀತಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ—ಭಾಗ ೩

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

ಅಧ್ಯಾಯ		ಪುಟ
	ಹೀರಿಕೆ	೩
೧	ಅವತರಣಿಕೆ	೯
೨	ಜನನ ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯದಶೆ	೧೫
೩	ರಾಯದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ	೨೧
೪	ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ವಾಸ—ಆಗಿನ ದರಬಾರಿನ ಸ್ಥಿತಿ	೩೯
೫	ಮೈಸೂರ ವಾಸ—ಶಿಷ್ಯಸಂಪತ್ತು	೪೬
೬	ಮೈಸೂರ ವಾಸ—ಶ್ರೀಯುಕ್ತಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಸಂಗ	೫೫
೭	ದಕ್ಷಿಣದೇಶಸಂಚಾರ (ಮೊದಲು ಸಾರಿ)	೬೪
೮	ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಂಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಂತ್ರಿತ್ವ— ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ	೭೧
೯	ಮನುಗಮನವಾದ—ಸರ್ವತೋಮುಖಯಾಗ	೭೯
೧೦	ದರಬಾರಿನ ಸ್ಥಿತಿ	೮೮
೧೧	ದಕ್ಷಿಣದೇಶಸಂಚಾರ (ಎರಡನೇ ಸಾರಿ), ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶಿವಪರ ಅರ್ಥ—ರಾಜಪೂಜ್ಯತೆ	೧೦೪
೧೨	ಮೂರನೇ ಸಾರಿ ಪುತ್ರೋತ್ಸವ—ನಿರ್ಯಾಣ	೧೧೩
೧೩	ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು (೧)	೧೧೮
೧೪	ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು (೨)	೧೨೮
೧೫	ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು (೩)	೧೩೪

ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪು

ಪುಟ	ಸಾಲು	ಅಶುದ್ಧ	ಶುದ್ಧ
೫	೫	ಇಷ್ಟು	ಇಟ್ಟು
೧೩	೧೯	ಯಜ್ಞ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯ	ಯಜ್ಞ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು
೨೫	೧೪	ಕಡೆದಿನ ದಿನವೂ	ಕಡೆ ದಿನದಿನವೂ
೨೭	೨೭	ಕೋಲನು	ಕೋಲನ್ನು
೪೦	೨೬	ಕೊಂಡಾಡುವುದಕ್ಕೂ	ಕೊಂಡಾಡುವುದಕ್ಕೂ
೪೧	೧೯	ಸುಮಾಸು	ಸುಮಾರು
೫೧	೨೨	ಮಂಚೆ	ಮುಂಚೆ
೬೬	೧೭	ಬಂದೂ	ಬಂದ
೬೭	೧	ಶಿಷ್ಯರ	ಶಿಷ್ಯರ
೮೭	೧೪	ಶಾಸ್ತ್ರವೂ	ಶಾಸ್ತ್ರವೂ
೮೮	೧	ನಿಮಿ	ನಿಮ್ಮ
೯೮	೧೬	ನಿರಸವಾಗಿ	ನೀರಸವಾಗಿ
೧೦೦	೨೨	ಶಾಸ್ತ್ರಿ	ಶಾಸ್ತ್ರಿ
೧೦೨	೧೮	ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ	ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ
೧೦೩	೫	ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು	ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು
೧೦೪	೪	ಕಲ್ಮಷವು	ಕಲ್ಮಷವು
೧೦೫	೨೫	ಸಜಾತೀಯವೇ	ಸಜಾತೀಯವೇ
೧೨೦	೨೫	ಬಯ್ಯರಾರನ	ಬಯ್ಯರಾರನು
೧೨೧	೧	ಮುಚ್ಚತೆ	ಮುಚ್ಚತ
೧೨೧	೧	ಅಯ್ಯನನಿಸರ	ಅಯ್ಯನನಿಸರು
೧೨೪	೨೪	ಅಸಹ	ಅಸಹ್ಯ
೧೩೦	೨೭	ಹಾನಿಯಗುವುದು	ಹಾನಿಯಾಗುವುದು
೧೩೩	೧	ದೋಚಿಕೊಂಡ	ದೋಚಿಕೊಂಡು
೧೩೩	೭	ಸುಳ್ಳೆಂದು	ಸುಳ್ಳೆಂಬ
೧೩೩	೨೬	ಆದಾಯವೂ	ಆದಾಯವೂ,
೧೩೮	೩	ವಿಚಾರವೇ	ವಿಚಾರವೇ
೧೩೮	೧೫	ಪುಸ್ತಕಶಾಲೆಯ್ನು	ಪುಸ್ತಕಶಾಲೆಯನ್ನು
೧೪೧	೧೦	ಹೊದಂತೆಯೂ	ಹೋದಂತೆಯೂ

ರವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು

ಶ್ರೀ

ಶುಭಮಸ್ತು

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಪ್ರಸಾದ

ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ

ಚ ರಿ ತ್ರೆ

೧ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅ ವ ತ ರ ಣಿ ಕೆ

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿವೆ. ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದಾರೆ. ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆಯಾಗಿ ಆಕಾಶದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸುವವು. ಆದರೆ ಈ ಭರತಖಂಡವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಷ್ಣಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಷ್ಟು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಶೀತಪ್ರದೇಶವಾದ ಯೂರೋಪ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕಾಣುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕಾಣದೇ ಇರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ನಾಳಿಕಾಯಂತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಯೂರೋಪಿನ ಜನರಾದ ವಾಶ್ವಾತ್ಯರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಣ, ಈ ಭೂಮಿಗೂ ಅವುಗಳಿಗೂ ಇರುವ ದೂರ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಆ ಪ್ರಕಾಶದ ಕಿರಣಗಳು ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳ ಕಾಲ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಮಾಡಿದಾರೆ. ಆದರೆ ಇತರ ಕಡೆ ಕಾಣಿಸದೇ ಇರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಈ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದಾಗ್ಯೂ, ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಇಂಥಾದ್ದೆಂದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ

ತಿಳಿದವರು ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಮೆ. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಎಂದರೇನು? ಎಂಬ ದಾಗಿ ಕೇಳಿದರೆ, ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಣಗುಟ್ಟುವ ಬೆಳಕು ಎಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆಯೇ ಜನಸಮುದಾಯವೆಂಬ ಮಹಾಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯರ ಮೌಢ್ಯವೂ ಸಶ್ಚಿನದೇಶೀಯರ ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಬಂದಿವೆ. ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ ವಿದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಗೂ ಸಮಾನರಾದ ಮಹಾಪಂಡಿತರನ್ನು ಮೊದಲೊಂಡು, ನಾಲ್ಕು ಮೂರು ಸೇರಿದರೆ ಏಳಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ಸಾಧಾರಣ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳವರೆಗೂ, ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸಿ, ಅಂಥಾ ಯೋಗ್ಯತೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಹೇಗೋ, ಅದರಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉಪಕಾರ ವಾಯಿತೋ, ಅದನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಅದೊಂದನ್ನು ವಾಸ್ತವ್ಯಾತ್ಮರು ವಿಶದ ವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದಾರೆ. ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಇಡಕೂಡದು, ಆತ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಕೂಡದು, ನರಪ್ರಶಂಸೆ ಕೂಡಲೇ ಕೂಡದು, ಈ ಜನ್ಮ ಉತ್ತಾರಣವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂದು ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟಿದ್ದ ನಮ್ಮವರಿಗೆ, ವಾಣಸಿ, ಆರ್ಯ ಭಟ್ಟ, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು, ಕಾಳಿದಾಸ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಜನರು ತಿಳಿದು ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ನಡತೆ ಎಂಬ ಮುಖವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡರೆ, ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ತೋರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶಸ್ಥರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ತಾತ್ಕಾರದಿಂದ, ನಮ್ಮ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ಮಹಾ ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ, ಅಜ್ಞರಿಗೂ ಅನ್ಯದೇಶೀಯರಿಗೂ, ಹುಟ್ಟಿದೇ ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಅನ್ಯದೇಶದ ಲೋಕದ ಆಯಗಾರರೆಲ್ಲರೂ, ಗಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, “ಅವ್ವಾ, ಎಂಥಾ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು?” ಎಂದು ಬೆರಗಾಗುವ ಮುಟ್ಟಿನ, ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನುಳ್ಳವರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯಲು

ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತೋ ಅಂಥಾ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರ ಸಂಗತಿ ಹೋಗಲಿ ಕೃಪಾಗಿ, ಯಾರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದೋ ಅಂಥವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬರೆಯುವುದು, ಪ್ರಾಚೀನ ನವೀನ ವಿವಿಧಾಂಶಗಳಿಗಿರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಿತವರ ಯೋಚನೆಗೆ, ಉತ್ತಮವೆಂದು ತೋರಬಹುದು.

ವೈಸೂರಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮವಾಗಿ ೧೦ ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಎಡತೊರೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಸ್ಥಳವಿದೆ ಆ ಊರಿನಹತ್ತರ ಕಾವೇರೀನದಿಯು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಹರಿಯುವುದು. ಆ ಹೊಳೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಕಪುಷ್ಕರಿಣಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಹೊಳೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಅರ್ಕೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಕೇಶ್ವರನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಥಸಸ್ತಮಿ ದಿವಸ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣ ಬೀಳುವುದೆಂದು ಸ್ಥಳಪುರಾಣವಿದೆ ಕಾವೇರೀ ನದಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವವರೆಗೂ ಗದ್ದೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಖಂಡ ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಕಪುಷ್ಕರಿಣೀ ಸ್ನಾನವೂ, ಅರ್ಕೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವೂ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ್ದಲ್ಲದೆ, ಭೂಗುಣದಿಂದಲೂ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಭುಕ್ತಿಗೂ ಅಚ್ಚಕಟ್ಟಾಗಿರುವುದು. ಇಂಥಾಸ್ಥಳವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಸಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಎತ್ತಿದ್ವಂದರಿಂದ, ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿಯೂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅತಿಯಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಲಂಪಟರಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮರಾರಾಗಿದ್ದರು.

ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸ ಉಂಟು. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೊರೆಯು ಈ ಎಡತೊರೆಗೆ ಬಂದನು. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಬಹುದಾದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ದೊರೆಗೆ ಬಿಡಾರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು. ಅರಸನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಆ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಳಿದುಕೊಂಡನು. ಬಂದ ಒಂದೆರಡು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯು ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಶತಪದವನ್ನು ಸುತ್ತತಾ ಇದ್ದನು. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕಮನೆಯ ದ್ವಾರಬಂಧನದ ಮೇಲೆ

ಗಡೆ ಗೋಡೆಯಮೇಲೆ ಅಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ “ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದ ಮನೆ” ಎಂದು ಬರೆದಿತ್ತು. ಅದು ರಾಜನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಸ್ಥಳದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಆ ಮನೆ ಯಾರದೆಂದು ಕೇಳಲು, ಒಬ್ಬ ನೊಬ್ಬ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರ ಸೋಮಯಾಜಿಗಳದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಆ ಸೋಮಯಾಜಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅರಸನು—ಎನು ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಚಿಕ್ಕ ಮನೆಯ ಮೇಲುಗಡೆ “ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದ ಮನೆ” ಎಂದು ಯಾಕೆ ಬರೆದಿರಿ? ಎಂಬದಾಗಿ ಕೇಳಲು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು—ಪ್ರಭುವೇ, ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕೆಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೇ ಇರಲಿ ಎಂದು ಹಾಗೆ ಬರೆದೆ, ಎಂಬದಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ದೊರೆಯು, ಆತನಿಗೆ ಬಹುಮಾನಮಾಡಿ, ತಾನು ಕೊಡುವ ನಿತ್ಯದಾನವನ್ನು ಆ ದಿನ ಆ ಸೋಮಯಾಜಿಗೆ ಕೊಡಲುಹೋದನು. ಸೋಮಯಾಜಿಯು ದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಎಡಗೈಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ದೊರೆಗೆ ಕೋಪಬಂತು. ಆಗ ಅವನು—ನಾನು ದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತೀರಾ? ಎಂದು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಸೋಮಯಾಜಿಯು—ಪ್ರಭುವೇ, ಕೋಪಬೇಡ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಿದಾನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಕೊಟ್ಟದಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಅದು ಸುಟ್ಟುಹೋದೀತಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿದೆನೈ, ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರ ಇದಾನೆಯೋ? ಎಂದು ಅರಸನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು, ಸೋಮಯಾಜಿಯು—ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆರಣಿಹುಡಿಯನ್ನು ತರಿಸಿ ತನ್ನ ಬಲದ ಅಂಗೈಗೆ ಉದುರಿಸಿದನು. ಆ ಬೆರಣಿಹುಡಿಯು ಸೀದು ಹೊಗೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನೊದಲಾಯಿತು. ಈ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಂಡು ದೊರೆಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅರಸು ಎದ್ದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸರ್ವಮಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಸಾಶನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಎಡತೊರೇ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂಥಾ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ನಾವು ನಂಬುವಮಟ್ಟಿನ ತಿರುಳು ಇದರಲ್ಲಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದೇ ಇರಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಇಂಥಾ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಗಳ ನೈಷ್ಠಿಕತೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತೆಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಯಪ ಗೋತ್ರದ ಆಪಸ್ತಂಬಸೂತ್ರದ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯ ಮುಲಿಕೆ ನಾಡುಕುಲದ ಒಂದಾನೊಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂಸಾರವು ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಆಚಾರದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ವಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಯಾರಿಗೂ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬಾತನು ವಿಶೇಷ ಕರ್ಮನಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ, ಅತಿರಾತ್ರ, ಈ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಒಂನೇ ವ್ಯಾಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸೀಮೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು, ಕಣವೇಕೆಳಗೆ ತಿರು ನಲ್ವೇಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸೇರಮಹಾದೇವಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಹೆಂಡತಿ ವಕ್ಕಳುಗಳಮೇಲಿನ ಹಂಬಲು ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿಯೇ ೧೦ ವರುಷ ಬದುಕಿದ್ದು, ತನ್ನ ಒಂನೇ ವರುಷದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಈತನು ಮೃತನಾದ ೮ ವರುಷದಮೇಲೆ ಆ ಸೀಮೆಯ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಎಡತೊರೇಗೆ ಬಂದು ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಮಗನಾದ ಪಾಪಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಪರಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ಜರಗಿತು. ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವೂ, ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವೈರಾಗ್ಯವೂ, ಜನರೆಲ್ಲಾ ಕೊಂಡಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಈತನ ಮಗನಾದ ಪಾಪಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅಥವಾ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಶ್ರೌತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೇ ನಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರಾತಸ್ನಾನ ಸಹಸ್ರಗಾಯತ್ರಿ ಜಪ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಈತನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಈತನ ಮಗನು ಈತನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಸತ್ತುಹೋಗಿ ಶವ ಇನ್ನೂ ಎತ್ತದೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಗ್ಗೂ, ಮನೋವಿಕಾರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋರಿಸದೆ, ಆಗ ಕೂಡ ಈತನು ಎಂದಿನಂತೆ ಪಂಚಪಂಚ ಉಷಃಕಾಲಕ್ಕೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ

ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತರುವಾಯ ಮಗನ ಶವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸಿದನಂತೆ. ಶೋಕಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಡದೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಿತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಠ್ಮವೇ ತನಗೆ ದೊಡ್ಡದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಅಂಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಡದೇ ಆಚರಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯು ಸಾಧಾರಣರಿಗೆ ಹುಟ್ಟುತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಈತನು ೯೩ ವರುಷ ಬದುಕಿದ್ದು ವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದನು. ಈತನ ಮಗನಾದ ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಒಳ್ಳೇ ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ತರ್ಕವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಪಾಠವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಪಂಡಿತನೆಂದು ಹೆಸರಪಡೆದಿದ್ದನು. ಈತನಿಗೆ ಮೈಸೂರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ೫ ವರಹ ಸಂಬಳವಿತ್ತು. ಈತನು ೫೦ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಾದ ಪಾಪಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಕಂಠಮುಂದೆ ತೀರಿ ಹೋದನು.

ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಶಿವಗಂಗೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು. ಈಕೆಯ ತೌರುವ.ನೆಯವರೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು ; ಈ ಸುಸಾರವು ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಗಲಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ. ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಮೊದಲು ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಹಿರಿಯಗನ ಹೆಸರು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ. ಈತನು ದೊಡ್ಡ ಘನವಾತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಈತ ಸೌಮ್ಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಾಧಾರಣ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ. ಎರಡನೇ ಮಗನೇ ಆ ಮಹಾಪಂಡಿತನಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ. ಮಾತಾ ಮಹರ ವ.ನೆಯ ಆದಿಪ್ಪಳವಾದ ಕುಣಿಗಲು ಹೇಗೆಯೋ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಹೆಸರಾಗಿ ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರೀಂತಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇವರಿಗೆ ಮೈಸೂರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂತಲೂ, ಬೆಂಗಳೂರಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಡತೊರೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂತಲೂ, ಕಣವೇ ಕೆಳಗೆ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂತಲೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯಾಗಿದೆ

೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಜನನ ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯದಶೆ

— — —

ಈ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಪ್ರಭವ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರಬಹುಳ ೩ ದಿವಸ ಸ್ವಾತೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಹೋದಎಂಟನೇ ವರುಷದಲ್ಲಿ ಶಿವಗಂಗೆಯೊಳು ಮಾತಾಮಹರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಶಿವಗಂಗೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಸುಮಾರು ೩೪ ಮೈಲಿದೂರವಿದೆ. ಈ ಶಿಶುವು ಭೂಪತನವಾದ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರಾಜಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆದ ಗುಂಡಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು ಎಂದು ಈತನ ತಾಯಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಲೋಕೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಇಂಥಾ ಸುಶಕುನಗಳು ಆಗುವವು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಎಲ್ಲದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವರಪ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವ ಏನೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಕಷ್ಟ. ಇಂಥಾ ಶಕುನವು ಹಾಗೆ ಜನನವನ್ನಾಗಲಿ ಮರಣವನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದತಕ್ಕ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ಬುದ್ಧಿ ಕೌಶಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಳಿತವಾಗಿರುವ ಮನೋಪ್ರಪಂಚಕೂ ಪಂಚಭೂತ ಜನ್ಯವಾದ ಈ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಇರಬಹುದಾದಂಥಾ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸೂಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆಯೋ, ಅಥವಾ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಕಾಕತಾಳೀಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂಘಟನೆಯೋ, ನಿರ್ಧರಮಾಡುವುದು ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧ ಎಂತಾದರೂ ಇರಲಿ; ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಇಂಥಾ ಶುಭಸೂಚನೆಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘಟನೆಯಾಗುವುದೇನೋ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಬಿಡದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಅರೋಗದೃಢಕಾಯನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೇಷ್ಟೆ ಬಹು ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಆಟದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಉಂಟು. ಹುಡುಗರು ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅನೇ

ಕರಿಗೆ ಸರಿಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು; ದೊಡ್ಡವರಾದರೆ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಉಜ್ಜುಗಿಸುವುದು; ಹುಡುಗರಾದರೆ ಅನುಭವ ಕಡಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಕ್ಕು, ಯಾವ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಯಾವಯಾವ ಅನುಭವ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಬೇಕೋ ಅದಿಲ್ಲವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದು. ಆದರೆ ಬಾಲಕರು ಅಂಥಾ ಅನುಭವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದುವರೇ ಹೊರತು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಯಾವ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರು ಇಟ್ಟಿದ್ದರೋ ಆ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಇಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸಾಲದಕಾರಣ, ಅದು ಚೇಷ್ಟೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದು ಅಂಧವರಂಪರೆಯಾದ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನ ಚೇಷ್ಟೆಮಾಡದೆ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದರೆ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮವಾದರೂ ಮಗುವಿಗೆ ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಆದಾಯವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹುಡುಗರು ಆಡುವ ಆಟಗಳು ಸಹಿತವಾಗಿ ತಿಳವಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಅಂಗಪುಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಮಾಡುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ, ಅವರು ಮಿತಿಮೀರಿ ಅವಾಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಕೂಡದು.

ಇಂಥಾ ಚೇಷ್ಟೆಯೂ ಆಟಪಾಟಗಳೂ ಹುಡುಗನಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇವನು ಯಾವ ಆಟಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ್ಲೂ ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಘಟಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಇತರರನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಜೊತೆ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಜಗಳಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಖನೋಡದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೆಂಗಳೂರ ತಾಲ್ಲೋಕಿನಲ್ಲಿ ಆಮಿಲನಾಗಿದ್ದ ಬೆಂಗಳೂರ ಡಿವೀಜ್ ಶಿರಸ್ತೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ದಿವಾನ್ ಸೂರಪ್ಪ ಎಂಬಾತನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಮನಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೆಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು

ಇದ್ದನು. ಈ ಅಧಿಕಾರಯು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗೆಲ್ಲಾ— ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆ, ತಮ್ಮ ಕೈವೆಟ್ಟಿನ ಕಲೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಇದೆ, ಹೋಗಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಆ ಕಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದದೂ ಅಲ್ಲದೆ—ಆಗ ಕೈಯಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರಹರಿಸಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಿರಿ; ಈಗ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೇ ಪ್ರಹರಿಸಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೀರಿ, ಎಂದು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಉಂಟಾದ ವಿಜಯದ ಮೊಳಕೆಯು ಬಹುಬಲವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಮನು ಯಡತೊರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾವೇರಿನದಿಯನ್ನು ಈಜಿಕೊಂಡು ತಡಿಯಿಂದ ತಡಿಗೆ ಪದೇಪದೇ ಹಾದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಜುವುದರಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಒಂದು ದಿವಸ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ನದಿಗೆ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ನದಿಗೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ತಲೆಕೂದಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಡಿಗೆ ಎಳೆದು ತಂದನು. ಮತ್ತು ಈತನೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೂ ಸಹ ಆಕೆ ಕೂಡಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ವೃತ್ತಿಗೆ ಬೂದಿ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ತಿಕ್ಕಿದರು. ಹೀಗೆ ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಾಮನು ಕಾಪಾಡಿದನು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಂಡಿದ್ದದು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಈತನ ತಂದೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಮಗನಪಟುತ್ವ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಉಪನಯನಾದಿಗಳು ನಡೆದವು. ತಾತನಾದ ಪಾವಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ರಘುಮಂಶವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯವೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯಾದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಾದಕೂಡಲೆ, ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಆಗ ಈತನ ತಂದೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಯಡತೊರೆಯಲ್ಲಿ ದೈವಾರ್ಥಿನನಾದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಹದಿನೈದು ವರುಷ ವಯಸ್ಸು.

ಮುಂದಕ್ಕೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಪಾರಾದಿಗಳು ನಡೆಯಲು ಅಡಚಣೆ ಬಂತು. ಈ ಯೋಚನೆ ಈತನ ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತಟ್ಟಿತು. ಈಗಿನ ಸರ್ವೋನ್ನತ ಸ್ತ್ರೀವಿದ್ಯಾಭಾಸವನ್ನೇ ಆರಿಯದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಲೂ, ಮಗನಲ್ಲಿರುವ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನರಿತು, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂಥಾ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ವ್ಯಾಸಂಗವೂ ಆದಲ್ಲಿ, ಅದು ಪರಿಮಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವಮಟ್ಟಿನ ವಿವೇಕವು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಇಂಥಾ ಮಗನ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಯಡತೊರೆಯು ತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಊರು ಆಚಾರಶೀಲರಾದ ಪುರುಷರನ್ನೇಕರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಲೂ, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅಂಥಾ ಅವಲಂಬನವಿರಲಿಲ್ಲ ಕೊಡಗೈಯುಳ್ಳ ರಾಜ ಅಥವಾ ದ್ರವ್ಯಸ್ಥನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ, ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುವುದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅಂಥಾ ಅವಲಂಬನವು ವೈಸೂರ ಮಹಾರಾಜರಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭುವಿನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ವೈಸೂರಿಗೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಊರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲಾ ಬಂದು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದಕಾರಣ ವರ್ಧಿಷ್ಠವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾತುರನಾಗಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳ ತಕ್ಕವರು ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನು ಯಡತೊರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೈಸೂರಿಗೆ ಹೋದನು.

ವೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಈ ಬಾಲಕನ ಬುದ್ಧಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ದ್ಯೋತಕವಾಗುವ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ದೊರೆಯಿತು. ಇನ್ನೂ ವಯಸ್ಸು ಚಿಕ್ಕದಾದಾಗ್ಲೂ, ಓದಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮಿತವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾಗ್ಲೂ, ರಾಮನ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಇದಿರಾಳು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತನಾದರೂ ಮುಖ ನೋಡದೆ ಮಕ್ಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಮನು ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಓದ ತಿರುವಾಗ ಶ್ರೀ ಶೃಂಗೇರಿನ್ಯಾಮಿಗಳವರು ಪಂಡಿತಪರಿವಾರ ಸವೇತರಾಗಿ ವೈಸೂರಿಗೆ ದಯಮಾಡಿದರು. ವಾಡಿಕೆ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀಮಠದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಕಾರಗಳು ಜರುಗುತ್ತಾ ಇದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸಹಿತವಾಗಿ ತತ್ತ್ವವೈಯೋಗ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ

ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಜರಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾರ್ಕಿಕರು ಮೊದಲು ಸುಲಭವಾಗಿ ರೂಢವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮಡಕೆಯನ್ನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಮಡಕೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಕುಂಬಾರ, ಅವನ ಚಕ್ರ, ಅದನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವ ಕೋಲು, ಇವೇ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಮಡಕೆಯಾಗಲು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಅಪ್ರಕೃತವಾದ ವಿಷಯಗಳು ಕಾರಣಗಳಂತೆ ತೋರಿದಾಗ್ಯೂ ಅವು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಮಡಕೆಮಾಡುವ ಮುಂಚೆ ಕತ್ತಿ ಮೇಲೆ ಹೇರಿ ತರುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಕತ್ತಿಯು ಮಡಕೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಇದೇ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ರಕೃತವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವಿದೆ.

ತರ್ಕಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ದೀಪಿಕೆ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಈ ದೀಪಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಕ್ತಾವಳಿ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ. ದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧಗಳು ಮೂರೆ * ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧಗಳು ಐದು † ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಐದನೇ ಅನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧವು ಎಂದರೆ ಮುಂಚೆ ಹೊತ್ತು ತರುವ ಕತ್ತಿ, ಎತ್ತು, ಗಾಡಿ, ಕುದುರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಾರ್ಕಿಕರು ಪರಿಭಾಷೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಐದನೇ ಅನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧವು ಅವಶ್ಯ ಕ್ಲವ್ತನಿಯತಪೂರ್ವವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಮಡಕೆಯಾಗಲು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಕಾರಣವಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಮಡಕೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ತೀರತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

* ದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ—೧. ದಂಡತ್ವ, ೨. ಆಕಾಶ, ೩. ಗಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ರೂಪಪ್ರಾಭಾವ.

† ಮುಕ್ತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ—೧. ದಂಡತ್ವ ೨. ದಂಡರೂಪ, ೩. ಆಕಾಶ ೪. ಕುಲಾಲನ ಪಿತ, ೫. ರಾಸಭಾದಿಗಳು.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಠದ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಹೊಸಹಳ್ಳಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬಾತನು ಇದೇ ಅನ್ಯಧಾಸಿದ್ಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಠದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ್ಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಗಡ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಗುಂಪಿನೊಳಗೆ ಕೂತಿದ್ದ ರಾಮನು ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ಕುರಿತು—ರಾಸಭ ಎಂದರೆ ಕತ್ತಿ ಅವಶ್ಯಕ ಅನ್ಯಧಾಸಿದ್ಧವೇ? ಎಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸಹಳ್ಳಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಅವಶ್ಯಕ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು—ಇದು ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲ, ನಿಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೆ ಆಗಬಹುದು ಎಂದನು. ಆಗ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಕುರಿತು—ಹವುದು, ಕತ್ತಿಯು ಈಗ ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಮಡಕೆ ಯಾಗಲು ಕತ್ತಿ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿದಕಾರಣ, ಅವನ ಸವಾರಿಗೆ ಅದು ಬೇಕೇಬೇಕು, ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಇವನ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು.

ರಾಮನ ತಂದೆ ಸತ್ತ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಇದು ಜರಗಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ರಾಮನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದ್ವ ಪರಿಶ್ರಮವು ಇದರಿಂದಗೊತ್ತಾಗಿರುವುದು. ವಯಸ್ಸು ೧೫ ವರುಷವಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ತಾನು ಓದಿದ್ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗವಾದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ದೊಡ್ಡವರ ಸಂಗಡಲೂ ಜರಗಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಓದಿದ್ದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ವಿಷಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಅದು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಹೇಗೆಯೋ ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಆ ವಿಧಿಯನ್ನು ಸಮಯವರಿತು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು, ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ತಮಗೆ ಉಂಟಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಸಾರಾಂಶ ಇಷ್ಟೇ ಸರಿ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮನುಷ್ಯ ಎಂಥಾ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತನಾದಾಗ್ಲೂ ಲಕ್ಷೀಕರಿಸದೆ ಯುಕ್ತಿಯಾ

ಗಿಯೂ ಕುಚೋದ್ಯವಾಗಿಯೂ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟ ರಾಮನ ಧೈರ್ಯವು ಸಾಧಾರಣ ಧೈರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು.

೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ರಾಯದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ

ಪೂನೆಯಲ್ಲಿ ಅಖಂಡರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಪೇಶ್ವೆ ಬಾಜಿರಾಯರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಮಹಾಪಂಡಿತರು ಆಸರೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಲಂಕರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟೋಜಿ ದೀಕ್ಷಿತರು, ಪುರುಷೋತ್ತಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವರೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕರು ಪೇಶ್ವೆಯ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ದಿಗ್ಗಂತಿಗಳು. ಪೇಶ್ವೆಗಳು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಸ್ವಯಂ ಪಂಡಿತರು. ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಣಿಸಾರಿ ಎಂದು ಒಂದು ಮಹಾವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ದೇಶಾಂತರಗಳಿಂದ ಅನೇಕಜನ ಪಂಡಿತರು ಬಂದು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಂತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ವಿಶೇಷವಾದ ಬಹು ಮಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಪೇಶ್ವೆಯ ಅವಲಂಬನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅನೇಕರು ಪೂನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ರತ್ನಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಬರೆದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಭಾನುಪ್ರಭಾ ಎಂಬುವ ಅದ್ವೈತ ಗ್ರಂಥವು ಲೋಕೋಪಕಾರವಾದ್ದು. ಇವರ ಖ್ಯಾತಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇವರ ಸ್ಥಳವು ಬಳ್ಳಾರಿಜಿಲ್ಲಾ ಕಲ್ಯಾಣದುರ್ಗವೆಂಬ ಊರಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ್ದು ಹೇರಳವಾಗಿ ಉಂಟು. ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಟಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕಜನ ಶಿಷ್ಯರು

ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇವರು ಒಂದು ದಿಂಬನ್ನು ಒರಗಿಕೊಂಡು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಎನ್ನದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೂತೇ ಇರುತ್ತಾ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಮಧ್ಯೆಮಧ್ಯೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದರು: ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿವ್ರೆ ಬಂದರೆ ಅರೆಗಳಿಗೆ ದಿಂಬನ್ನು ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕೂತು ಕೊಂಡೇ ಆ ಜಡರನ್ನು ಕೆಳೆದು ಪುನಃ ಪುಸ್ತಕ ನೋಡುವುದು ಬರೆಯುವುದು ಹೀಗೆ ಮಾಡತಾ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ವೈಷೂರಿಗೆ ಮೊದಲು ಸಾರಿ ಬಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಭೇಟಿಸಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೂ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ವಾಕ್ಪಾಠ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಆಗ್ಗೆ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವಂಡಿತರನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ರಾಮ್ರಾಠ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಈ ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಕೊನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಇವರು ಕಣವೇ ಕೆಳಗಿನ ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ನ್ಯಾತೃ ಪ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಈ ಪಂಡಿತರು ವೈಷೂರಿಗೆ ಬಂದು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಹು ಮಾನಗಳನ್ನೂ ಜಹಗೀರನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಗೌರವಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣರಾಜಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಇತ್ತು. ಇವರು ಉಚ್ಚೈಷ್ಠಗಣಪತಿಯ ಉವಾಸಕರೆಂತಲೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳವರೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತಿ. ಹೆಚ್ಚಾದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗೂ ವಕ್ರಪಾದ ಬಹಿಶ್ಚರೈಕ್ಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿ. ಹಸುವಿಗೆ ಒಂದು ಹೊರೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸೇರಿನ ತುಗರೀಬೇಳೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವೈಷೂರ ಕಲ್ಯಾಣಿ ವೈದಾನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರಾದ ಅನವಟ್ಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಸಂಗಡ ಹಗಲು ೯ ಗಂಟೆಯಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲ ೪ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಆ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ನಿಂತು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡತಾ ಇದ್ದರಂತೆ. ಇದು ಆಗಲೇ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರು ಅರಮನೆಯ ಜನೇ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ದುರ್ಬೀನನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ

ನಿಂತು ಇದ್ದೀರಿ, ಕಾಲು ನೋಯುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯವರ ಮೂಲಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಇನ್ನೊಂದುವೇಳೆ ದೊರೆಗೆ ವರ್ಷ ವರ್ಧಂತಿಯಾಗಲಾ, ಆ ದಿನ ಹಗಲು ಫಲಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ಹುವ್ವಿನಹಾರವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಮ ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಅರಸನಿಗೆ ಹೋದರು. ಇವರು ಹೋಗುವುದು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ದರಬಾರೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದು ರಾಜರ ಸವಾರಿಯು ಅಂಬಾವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿತ್ತು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಅಂಬಾವಿಲಾಸದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿತ್ತು. ಒಳಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಹರೇದವರು ತಡೆದರು. ಆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಲಿದ್ದ ಹುವ್ವಿನಹಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಿವಾಯಿಯ ಕೊರಳಿಗೆಹಾಕಿ, ಅವನ ಕೈಗೆ ಫಲಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಈ ಸಂಗತಿ ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಮರುದಿನವೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಅರಸನಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಭುಗಳು—ನಿನ್ನೆ ತಾವು ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದಿರಂತೆ, ನಾನು ಇರಲಿಲ್ಲ. ನನಗಾಗಿ ತಾವು ತಂದು ಇದ್ದ ಹುವ್ವಿನ ಹಾರವನ್ನು ಸಿವಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅವನಿಗೆ ಫಲ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು—ಪ್ರಭುವೇ, ಇದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯೇನಿದೆ? ನಿಮ್ಮ ಬಿರುವನ್ನು ಸಿವಾಯಿಯು ಧರಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಲಾಂಛನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಾರಣ, ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಅವನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದರೆ ತಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು, ಎಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೊರೆಯು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಇವರವೇಲೆ ಚಾಡೀ ಹೇಳಿದ್ದವರ ಮುಖ ಚಿಕ್ಕದಾಯಿತು.

ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಅದೇ ಅಂಬಾವಿಲಾಸದ ತೊಟ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಬಿಚ್ಚುಕತ್ತಿಯ ಕಾವಲು ಗಾರನು—ಸ್ವಾಮಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳೇ, ನನ್ನ ಹೆಸರಬಲಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಇದೆ ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು—ನಮ್ಮನ್ನು ಏನೆಂದು ಈ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಕೇಳುತ್ತೀಯೆ? ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಯಾರಾದರೂ ಜೋಯಿಸರು

ಬಂದರೆ ಕೇಳಿಕೊ, ಎಂದರು. ಕೂಡಲೇ ಆ ಕಾವಲುಗಾರನು—ಏನು ಸ್ವಾಮಿ, ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದೀರಿ, ಹೆಸರಬಲಕ್ಕೆ ಹೇಳಲಾರಿರಿ, ಎಂದನು. ಆ ವಿಸ್ವಾಂಸರು ಆಗ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಾಲ್ಕಾರು ದಿವಸದಮೇಲೆ ಆ ಕಾವಲುಗಾರನು ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತು ಪಹರೆ ಕಾಯುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ, ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಲೆಗೆ ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಕೆವಿಗೆ ಜನಿವಾರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಂಬಾವಿಲಾಸದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಚ್ಚುಕತ್ತಿಯವನನ್ನು ಕಂಡು ಕೂತುಕೊಂಡು—ಬಾರೈ ನನಗೆ ಕ್ಷೈರಮಾಡು ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು—ಸ್ವಾಮಿ ತಾವು ದೊಡ್ಡವರು, ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಬಾರದು. ನಾನು ಕ್ಷೈರದವನೆ? ಎಂದನು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ನೀನು ಹೆಸರಬಲಕ್ಕೆ ಕೇಳಲಾಗಿ ಆ ದಿವಸ ನಾನು—ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ, ನೀವು ದೊಡ್ಡವರು ಇಷ್ಟುವಾತ್ಯ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದೆ. ನೀನು ಇಷ್ಟು ಉದ್ದವಾದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇದ್ದೀಯೇ, ಕ್ಷೈರಮಾಡಲಾರೆಯಾ? ಎಂದರು. ಈ ಸಂಗತಿ ಕೂಡಲೆ ದೊರೆಗೆ ವರದಿಯಾಯಿತು. ಸವಾರಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂತು. ಪ್ರಭುವು ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು—ಮಹಾತ್ಮರ ಸಂಗಡ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ಆ ಬಿಚ್ಚುಕತ್ತಿ ಪಹರೆಯವನ ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ, ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರು.

ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಕೆಲವು ದಿವಸ ಔಪಾಸನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ರಾಣಿವಾಸದ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಹಿಷ್ಕರಾದರು. ಆಗ ಔಪಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬರಲು ರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟದಲೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಬಿಸಿಲನ್ನು ಕಾಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದರು. ಹರಿಕಾರ ಬಂದು ದೊರೆಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವರು ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹರಿಕಾರ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡ; ಆದರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಒಬ್ಬ

ಕಟ್ಟಿಗೆಯವನೂ ತರುವಾಯ ಇನ್ನೊಬ್ಬನೂ ಬಂದರು. ಯಾರಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ—ಆರೋಗಣಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಉತ್ತರವೇನು? ಅಪ್ಪಣೆ ಏನು? ಎಂದರು. ಈ ದೊರೆಯು ಹೆಂಡತಿ ಮುಟ್ಟುಗದಿದ್ದಾಗ್ಲೂ ಔಪಾಸನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ದೆಯೋ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಮಾಡಿದರೂ ಒಂದೇ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೂ ಒಂದೇ, ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೋಪ ದಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಹರಿಕಾರರೂ ಕಟ್ಟಿಗೆಯವರೂ ಹೋಗಿ ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡ ನೆಯೇ ಪ್ರಭುವು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಮೇಲೆ ಕೋಪಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಅವರ ಅಪ್ಪ ಣೆಯೇ ನಮಗೆ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಹೇಳಿ ಆ ದಿನ ಮೊದಲೊಂದು ಔಪಾಸನಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು.

ಈ ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅಸರಿಮಿತವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸ ತಕ್ಕ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿ ನಡೆಯಿತು. ಇವರು ಒಂದುನಾರಿ ತಿರುಚನಾಪ ಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಾಗಿದ್ದ ಕಡೆದಿನ ದಿನವೂ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಾಸಕಾಶವಾಗಿ ಆಹ್ನಿಕವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕಾವೇರೀ ನದಿಯ ಆ ಕಡುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಇವರುಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಜಪಮಾಡುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದರು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದವರಕಡೆ ಕೊಂಚ ಜನರ ಸೇನೆ ತಿರುಚನಾವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಣ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸೊಳ್ಳಾಜರು ಆ ಕಡುವಿಗೆ ಬಂದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ನೀರಿಗೆಬಿದ್ದು ಈಜಾಡುತ್ತಾ ಜಗಳ ಮಾಡಿದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಬೈದಾಡಿಹೊಡೆದಾಡಿ ಮುಖ ವೈಯೆಲ್ಲಾ ರಕ್ತ ಮಯವಾಯಿತು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ನಲ್ ಎಂಬ ಸೇನಾ ಪತಿಯಲ್ಲಿದೂರು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆತನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾರೆಂದು ಕೇಳಲು ಆ ಸೊಳ್ಳಾಜರು—ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೂದಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದ, ಎಂದು ರಾಮಶೇಷ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿ ಯಾಗಿ ಕೋರಿದರು. ಇವರನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕರಿಸಿ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು — ನಾನು ಒಂದನ್ನೂ ಅರಿಯೆ, ಈ ಇಬ್ಬರು ಸೊಳ್ಳಾಜರುಗಳೂ ಕೋಪದಿಂದ ಕೂಗಾಡುತ್ತಾ

ಇದ್ದರು. ನನಗೆ ಅವರ ಮಾತು ಬಾರದು ; ಇವರಿವರು ಆಡಿದ ಮಾತಿನ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ ಎಂದು ಇವನಿವನು ಈ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಎಂಬದಾಗಿ ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಆ ಸೊಳ್ಳಾಜರುಗಳು ಒಪ್ಪಿದರು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಬಾರದೆಂಬುವುದನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿ ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ಇವರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಒಂದು ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡದೆ ಪುನಃ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾವು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಹೇಳಲು ಈ ಪಂಡಿತರು ಒಪ್ಪಿದರು. ಈ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಲೆಕ್ಟರು ಸಾಹೇಬನು ತನ್ನ ಮನೇ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹಳೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕ, ಒಂದು ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಪುಟ ಓದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಲೇಶವೂ ಬಿಡದೆ ರಾಮಶೇಷ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಆ ಸಭೆಯೆಲ್ಲಾ ಆಶ್ಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಯಿತು.

ಇವರ ಅದ್ಭುತವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲು ಸ್ಥಳ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ ಇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ ಉಪಕಥೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೆ. ದೊರೆಯು ಬಹು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾಗ್ಲೂ, ಲೇಶವೂ ಅಹಂಕಾರ ಪಡುತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ ಸಮಯಬಂದರೆ ಎಲ್ಲರ ಸಂಗಡಲೂ ಗರ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಮಾತನಾಡುತಾ ಇದ್ದರು. ಪಂಡಿತರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಲೇಶವೂ ನೋಯಿಸದೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾವಾಡುತಾ ಇದ್ದರು. ಆಯೋ ಗುಣನಿಧಿಯಾದ ದೊರೆಯೆ! ಕಾಲಯಮನು ತನ್ನ ಪಾಶಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ!

. ಈ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ

ಮೇಲೆಯೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಮಾಡಿ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಏರಿಸಿದರಂತೆ. ಏವಂಚ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅನುಸಮವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಯೇನೋ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತೆ.

ಇಂಥಾ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಪರವಶನಾಗಿ ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ತಾನು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ವೈಸೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಲ್ಯಾಣದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಶಿಷ್ಯಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡನು.

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮವು ಈಗ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಸ್ಕೂಲುಗಳು, ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿಗಳು, ಎಂಬ ಬಗೆಬಗೆ ವಿದ್ಯಾವೈಖರಿಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತರುಗಳು ಪ್ರೌಢಸರುಗಳು ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಆರಿಯರು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖೆ ಎಂದು ಯಾವ ಸರ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಯೂ ಏರ್ಪಡಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನಿಗದಿಯಾದ ಹಣವೇನೂ ವೆಚ್ಚವಾಗುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧನಿಕರಾದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಓನಾಮದಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಗದ ಓದುವುದು, ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಬರೆಯುವುದು, ಟಿಪ್ಪಣಿಹಾಕುವುದು, ಕಳೆಯುವುದು, ಇಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಮಠಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿ ಗುಣಕಾರ ಭಾಗಾಹರ ಮಾಡುವಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಬಹು ಘಟಕನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಬಾಲಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥಾ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಭಾಷೆಯು ದೇಶಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಹುಡುಗರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ವರ್ಷಾಶನ ಅಥವಾ ಮಾಸಾಶನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ವೀಜಮಾಸ ಒಂದು ತಿಂಗಳೂ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಉಡುಪನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂಣದ ಕೋಲನು

ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಖಂಡರಾದ ಜನರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ, ಹುಡುಗರಿಂದ ಚೌಪದವೆಂಬ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಸುತ್ತಾ, ಉಸಾಧ್ಯಾಯರು ಜನರಿಗೆ ವಿನೋದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಉಸಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ತರ್ಕ, ವೇದಾಂತ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ವಂಡಿತರುಗಳಿಂದ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಒಂದೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜನರು ಮಹಾಪಂಡಿತರಾಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇಂಥಾ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಆಗಿದ್ದ ಆಸ್ತಿಕರಾದ ಅನೇಕ ರಾಜರುಗಳ ಆವಲಂಬನವು ದೊರೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ರಾಜಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳೇ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ರಾಜರು ಆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಮಾಸಾಶನಗಳನ್ನೂ ವೃತ್ತಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಅಂಧಕಾರವು ಅವರನ್ನು ಕವಿಯದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈದ್ಯವು ದೈವೀತಕವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಾದ ಗೌರವವನ್ನೂ ಅಮೋಘವಾದ ಸಂಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸುಖವಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಪಂಡಿತರುಗಳು ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನೂ ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟವಿನಾ ಆಗಿನ ಪಂಡಿತರು ವಿದ್ಯಾದಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರಮನೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಶಿಷ್ಯರಿಂದಾಗಲಿ, ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ನವನ್ನೂ, ವಿದ್ಯವನ್ನೂ, ಕನ್ಯವನ್ನೂ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರುವುದು ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರದವರು ಸ್ಥೂಲಗಳನ್ನೂ

ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡುವವರೆಗೂ ಈ ಕ್ರಮವೇ ಆಚರಣೆ ಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಪಂಡಿತರ ಮನೆಯೂ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲೇಜಾಗಿತ್ತು.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂದು ನಾನು ಮೇಲೆ ಬರೆದೆ. ಇದರಿಂದ ಯುಗಾಂತರದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದು. ಈಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ೫೦ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೀಗೆ ಜರಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಮವು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂತು. ಈಚೆಗೆ ಅನ್ಯದೇಶಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಆಗಿರುವ ಏರ್ಪಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮವು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಾತವನ್ನು ಓದುವುದು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಂಬಳವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪಾಠವೇಳುವುದು, ಗಂಟೆಗೆ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಬಂದು ತನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಚ್ಛೇದಮಾಡಿಕೊಡಲು ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗೆ ಅಕ್ಕರೆಯೂ ಸಹನವೂ ವ್ಯವಧಾನವೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು, ಇದರಿಂದ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದು, ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಗುರುವಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಗುರುವಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಗೌರವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವನ್ನು ದೂಷಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನರ್ಥಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಾ ಬಂದವು ಸರ್ಕಾರದವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಹೆಸರೊಂದಾಯಿತೇ ವಿನಾ, ಈ ಹಣದಿಂದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸನ ಸಂಬಳವೂ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಖರ್ಚೂ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ವಿದ್ಯಾದಾನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಲೋಪವಾಯಿತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಲೋಪವಿದೆ.

ಈಗಿನ ಹೊಸರೀತಿಯು ನಮಗೆ ಪ್ರಕೃತವಾದ್ದಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಹಾ ಪಂಡಿತರು ಪೂರ್ವಾಚಾರವನ್ನೂ ವಿಧಿಯನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಅನ್ನದಾನಕ್ಕೂ

ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೂ ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನೇ ತೌರುಮನೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಐದಂಪರೈಣ ಮಹಾ ಪಂಡಿತರಾದ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಾಸವನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ರಾಯದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ತಾನು ಬಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದನು. ಈತನಿಗೆ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬಾಲ್ಯಪಾಠವೇ ಆಗುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಕಾರಣ, ಈತನಿಗೆ ಪಾಠಹೇಳಿಕೊಡಲು ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗ ಬಾಪುಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿಂದು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಈ ಬಾಪುಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಅನೇಕರಿಗೆ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ಸೇರಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು.

ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರರೀತ್ಯಾ ಪ್ರತಿವಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಧ್ಯಯನವಾದ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ವಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರಯೋದಶಿಯಾದ ಪ್ರದೋಷದ ದಿವಸ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ತಾವುತಾವು ಓದಿದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಮಾಡಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಬಾಪು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಇನ್ನೂ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬಾಪುಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉದಾಸೀನಭಾವವೇ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ನಿಸರ್ಗವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರಲು ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಯ ದೊರೆಯಿತು.

ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದಮೇಲೆ ಮುಕ್ತಾವಳಿ ದಿನಕರಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆಯಷ್ಟೆ. ಚಿಂತಾಮಣಿ ಎಂದು ನವೀನ ಗ್ರಂಥವೂ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಗಂಗೇಶ್ವರಮಿಶ್ರೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬರೆದರು. ಇವರ ಹೆಸ

ರೆನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಗೌರವಾರ್ಥಕ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳತಕ್ಕ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ. ಚಿಂತಾಮಣಿಗೆ ದೀಧಿತಿ ಅಥವಾ ಶಿರೋಮಣಿ ಎಂದು ರಘುನಾಥಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ. ಚಿಂತಾಮಣಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ಉಪಮಾನ, ಶಬ್ದ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿ ದೀಧಿತಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೇಳಿವೆ.

ಈ ಸಂಗತಿ ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಈಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊಸಪರಿ ಎಂದು ಕಾಣಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮೊಳೆಗಳಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಎಂತ್ರವೇ ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಂಡಿತರು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಾಯಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಮೊದಲಗೊಂಡು ಇವರಿಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ವೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಇಡಬಹುದಾದಷ್ಟು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಂಡಿತರು ಚಚು ಬಿಡದೆ ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ಪಂಡಿತನೂ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಶಾಲೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಇವರು ಗಣಿಗಳಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ತಾವು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥತೀತಿಯದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಸದ್ದುಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಎಂದು ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಪರಿಹಾಸಮಾಡುವವರ ಅವಿಜ್ಞಾತಿ ಪ್ರಕಾಶವಾಗುವುದು. ಒಂದು ಪದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಪದವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕೈದು ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಯಾಗಲಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ತಾವು ಅರ್ಥ ಹೇಳದೆಂತಲೂ ತಾವು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡೆಂತಲೂ ಈಗಿನವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದಾರೆ. ಫೀಕ್ ಎಂದರೆ ಟೋಕ್ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಕೇವ

ಲವಾಗಿ ತಾವು ನಿಸ್ಸೀಮರಾದೆವೆಂದು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು. ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರವ್ಯಂಜನಗಳು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವು ಎಂಬುವುದನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರಯೋಜನ ಮೊದಲಾಗಿ ಆದ್ಯಂತವನ್ನೂ ಹೇಳುವವರೆಗೆ ನಮ್ಮವರು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳಿರಲಿ. ವೇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ವೇದಾಂಗ ಗಳು ಉಪಾಂಗಗಳು ಇವೆಲ್ಲಾ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಅರ್ಥ ವಿಚಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಾಗಿಯೇ ಮೀಮಾಂಸನೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದು ಅರ್ಥ ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಲಕರಣಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನಮ್ಮ ಪಂಡಿತರು ಅರ್ಥವನ್ನರಿಯದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಅರ್ಥವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಬಾಯಿವಾತಮಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಒಂದು ಸಾಧಕವಾಗಿದೆ. ಇಂಥಾ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅರಿಯದೆ, ದ್ರವ್ಯಲಾಭವನ್ನೂ ಸಂವಾದನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಟಿಪ್ಪಣಿಗೆ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಅವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗಮಾಡಿರುವ ಪಂಡಿತರು ಇನ್ನೂ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮವರು ಬಾಯಿಗೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರು ಓಲೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಕಾಗದದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಇರಿಸುತ್ತಾಲೂ ಇದ್ದರು. ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡತಕ್ಕ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೂ ಪುಸ್ತಕವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪುಸ್ತಕವಿರುವುದು; ಒಂದು ದಿನಸದ ಪಾಠವನ್ನು ಓದಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುಗಳಿಂದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಸುಕೊಂಡು ಮರುದಿನಸ ಓದ ಬೇಕಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಗದ ಅಥವಾ ಓಲೆಯಮೇಲೆ ಬರೆದು ಕೊಂಡು ಮರುದಿನಸ ಅದನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಶಿಷ್ಯರು ಪಾಠಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಚಿಂತನೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇದು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಿರುವಂತೆ ಅಚ್ಚಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಆಗ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಮೇಲೆಕಂಡ ಕಥಾಸರಣಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸೋಣ ಒಂದಾ ನೊಂದು ಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಚಿಂತನೆಯು

ರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಚತುರ್ದಶ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಜರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹನ್ನೆರಡನೇ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಹದಿಮೂರನೇ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದು ಉಪವಾದನ ಮಾಡಿ ಪೂರೈಪಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಹದಿಮೂರನೇ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಈತನು ಓದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಓದಿ ಪಂಡಿತನಾದವನ ಧೋರಣೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪೂರೈಪಕ್ಷಮಾಡಿದನು. ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಲಾರದೇ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಮತ್ತು ತಮಗಿಂತಲೂ ಕಿರಿಯವನಾಗಿಯೂ ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ಕೀಳಾಳಿರಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾಮನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಸಹಾ ಹುಟ್ಟಿತು. ಹುಟ್ಟುತ್ತಾ ಬಂದ ಪ್ರತಿಭೆಗೂ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯಕ್ಕೂ ಇದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಾಚಾರವು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವು ಜರಗುವಾಗ್ಗೆ ಒಬ್ಬನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಉತ್ತರಕೊಡದೆ ಹೋದರೆ, ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಬಾರದವನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದವನಿಗೆ ಮುಂದಿನ ದಿವಸದ ವಾಠವನ್ನು ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಾಠವನ್ನು ಗುರುಗಳ ವುಸ್ತುಕದಿಂದ ಬರೆದುಕೊಡಬೇಕೆಂತ ಒಂದು ವಿಧಿ ಇತ್ತು. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಲಾಗದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿ ವಿಧಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ರಾಮನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಬಾರದೇ ಹೋದ್ದರಿಂದ, ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅವಮಾನವಾಯಿತು. ಇವರು ಈ ಮೈಸೂರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ವಾಠವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಗೆ ಒಳಗಾದರು. ರಾಮನಮೇಲೆ ಈ ಜನರಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಷ್ಯರೂ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ ರೀತಿಗೆ

ಅಹಂಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಿಯಾದ ಬಾಪುಶಾಸ್ತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೂರಹೇಳಿದರು. ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಸೂರ ಹುಡುಗನು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಲು, ಇವನಿಗೆ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಬಾಪುಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದೊಡ್ಡಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಗಲಭೆ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದನು. ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವರಿಬರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೈಸೂರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು ಓದುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾದ ಹದಿಮೂರನೇ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಇನ್ನೂ ರಾಮನು ಓದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಪಾಠವಾಗಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಪಾರವಾಗಲು ಪ್ರತಿಬರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಆ ಪ್ರಕರಣವಿರುವ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ? ಎಂದು ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇಳಿದರು. ಆ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಾಪುಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಆಗ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—ಈ ಭಾಗವನ್ನೇ ಓದದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಆ ಬಗೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಹಿತ ನೋಡದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಈ ಮೈಸೂರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಹದಿಮೂರನೇ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಊಹಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಬಹುಸಾಧುವಾಗಿದೆ. ಇವನು ಹೇಳಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವಂತೆಯೇ ದೀಧಿತಿ ಕಾರ ರಘುನಾಥ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಓದದೇ ಇದ್ದ ಭಾಗವನ್ನು ಕೂಡ ಓದಿದವನ ಧೋರಣೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಾಧಿಸುವುದು ಈತನ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿ. ಇವನು ಎರಡನೇ ದೀಧಿತಿ ಕಾರನಾಗಿದಾನೆ. ನೀವೆಲ್ಲಾ ಗದಾಧರಿ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ; ಈ ಬಾಲಕನ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಿಮಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಎಂಬದಾಗಿ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಮಗನಾದ ಬಾಪುಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನೂ ಸಹಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೂದಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿ, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಆ ದಿವಸ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ತಾವೇ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದರು.

ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠಹೇಳುವ ಕ್ರಮವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯನ್ನೂ ಕೇಳಕೂಡದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಕೇಳಿದರೆ ಅದು ಸಂಗತವಾಗಿರ ಬೇಕು. ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಂಗತವಾದರೆ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬರುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಅಂಥಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವನನ್ನು ಆಚೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಭೀತಿಯು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಇತ್ತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ್ಗೆ ಒಂದು ದಿವಸ ಪಾರವಾಗುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಶಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ಗುರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಕೋವಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಚೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಈ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮಯವನ್ನು ಈತನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗುರುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯರು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುರುವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವುದು, ನೀರನ್ನು ಸೇದಿಪಾಕುವುದು, ಇತರ ಮನೆಗೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಎಂಜಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗೋಮಯ ಹತ್ತಿಸುವುದು, ಇದೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳೂ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆ ಎಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮೇಲೆಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗುರುವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಯು ಆಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಸಂದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಮಯ ದೊರೆಯಿತು. ಒಂದು ದಿವಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಭೋಜನಮಾಡಿ ಕೈತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ರಾಮನು ತಂಬಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿ ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅವರು ಕೈತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ್ಗೆ ರಾಮನು ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನಗೆ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಶಯವನ್ನು ಕುರಿತು

ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆಗ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ತರುವಾಯ ಮರುದಿನಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು ಅವನ ಸಂಶಯ ಹರಿಯುವವಾಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ರಾಮನು ರಾಯದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಅನುಕೂಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳವಿರಲಿಲ್ಲ. ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಳಕು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರಾಮನಿಗೆ ಇದು ಯಾವುದೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾಗಿ ತೋರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಸಕಡ್ಡಿ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಹಗಲು ಕೂಡ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅನುಕೂಲವಾದ ಕಡೆ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂತು ಆ ಕಡ್ಡಿಕಸಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಸಿ, ಅವರ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓದತಾ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಂದೊಂದಿವಸ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— ಅಯ್ಯಾ ಬಾಲಕನೆ, ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ವಯಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಇಷ್ಟಾದೂರ ಬಂದು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಇರಲು ದೇಹದಲ್ಲಿ ದಾರ್ಢ್ಯವಾಲದು. ನಿಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಗ್ಯರಾದ ವಿಧ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದರು. ಆಗ ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು—ಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆನಲ್ಲ, ನನ್ನ ಮನೋರಥ ಭಗ್ನವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದನು. ಆಗ ಆ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈತನನ್ನು ಕುರಿತು— ಅಯ್ಯಾ, ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಇದಾರೆ. ಅವರು ಪಂಡರವುರದ ವಿಠಲೋಪಾಧ್ಯಾಯರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದವರು. ನಾನು ನಾಗಪುರದ ಹನುಮಂತಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು, ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ನೀನು ಸಂಶಯಪಡದೆ ಹೋಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ

ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ಗ್ರಂಥೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂಣಾಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆಂಬವರಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಲೆ ಜರಗಿತು. ಈ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಎರಡನೇನಾರಿ ಬಂದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭುವು ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾದ ಗೌರವದೊಡನೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲಾ ಆ ದಿನಸ ರಾಜ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಅದರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದಕ್ಷಿಣಾ ಮೂರ್ತಿಯಹಾಗೆ ಬಂದು ಕೂತಿರುವ ಆ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಂಗಡ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರಿಗೂ ಧೈರ್ಯ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಕುಟ್ಟಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವರೊಡನೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕೂತು ಕೊನೆಗೆ ಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನಾದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತಿ. ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬರುವರೆಂದು ಕೇಳಿ, ಇವರನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಂಚೀಪುರದಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಡಿತರೂ ಬಂದು ಆ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲು ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಕಂಚಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಇದು ಮುಂದಿನ ಕಥಾ ಸರಣಿಗಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ರಾಮನ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ, ರಾಮನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ — ಇವನಿಗೆ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಯಶಸ್ಸು ಉಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಇದು ಹಾಗಿರಲಿ. ಅತ್ತ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣದುರ್ಗದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧೬ ವರುಷ. ಕಲ್ಯಾಣದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಸಂಗವೇನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜರಗದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ, ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಪ್ರತಿ ಕಕ್ಷಿಯು ಹೇಳುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ, ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರತಿನಕ್ಷದವರು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ, ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಗೋಜನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ವ-ನಸ್ತಿ, ನಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವಾದನಮಾಡಿ, ಇದಿರಾಳಿಗೆ ಸಾಧಕಗಳು ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯೊಡನೆ ಯೋಚಿಸೋಣ, ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತಾನು ಕೇಳದೇ ಇರತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿ ವಿಷಯ ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗುವುದು. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಹಜವಾದ ಬುದ್ಧಿಜಾತಿಯೂ ಅಂಥಾ ಬುದ್ಧಿ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒದಗಿಸತಕ್ಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕವೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದೇತೀರಬೇಕು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿದ್ದ ಕಡೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ಸ್ಫುರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂಥಾ ಬುದ್ಧಿಜಾತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರತಿಭೆ ಎಂದು ಸೇಳಬಹುದು. ಈ ಗುಣದ ಪ್ರಭಾವ ಅತಿಬಲವಾಗಿ, ಇತರರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಸಾಲದೆಂದು ತೋರುವವರೆಗೆ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಹುಟ್ಟುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ದುರ್ಗುಣವೆಂಬ ಪಿಶಾಚವು ವಂಡಿತನಾದ ಬಾವು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಸಹಿತ ಬಿಡದೇಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಸ್ಥಲದೇ ಹೋಯಿತು. ಮಹಾ ಪಂಡಿತರಾದ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಕೋರಿಕೆಯು ನೆರವೇರದೇಹೋದ್ದು ಬಾವುಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಇವನಂಥಾ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹ್ವುದ್ರಗೇಡಿತನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಹಿಯಾದ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಂಶಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟಾದಾಗ್ಲೂ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳೆಂದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದನು. ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೊನೆಗೆ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದರು. ಇವರ ಸಮಾಧಿಯು ಕಲ್ಯಾಣ ದುರ್ಗದಕಡೆ ಇರುವ ರಂಗಸಮುದ್ರವೆಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದೆ. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಗರ್ಗೇಶ್ವರೀ ಅಂಣಾಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನಷ್ಟೆ. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳು ಕಳೆದಮೇಲೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆ ರಂಗಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಮಾಧಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ ವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೇವರೆಗೂ ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿ ಸಮಾಧಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಬಂದನು. ಇಂಥಾ ಗುರುಭಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಈಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದು ಕೈಕಾಲು ಇಲ್ಲದ ಕಥೆ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

೪ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ವಾಸ—ಆಗಿನ ದರಬಾರಿನ ಸ್ಥಿತಿ

ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದರೆಂದು ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಗುರುಗಳಿಗೆ ಈ ಶಿಷ್ಯನಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಅಭಿಮಾನವಿತ್ತು. ಸ್ಮಾರ್ತ ವೈಷ್ಣವರೆಂಬ ವೈಷವ್ಯವನ್ನು ಏವರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭೇದವು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ವಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತೀಹೊರತು ಈಚೆಗೆ ಅದ ಹಾಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲದವರಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಭೇದ ಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನವು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ವಿವರ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಯುವುದು. ಆಚಾರ್ಯರು

“ನಮ್ಮ ರಾಮುಡು” ಎಂತಲೂ “ರಾಮುಡುಶಾಸ್ತ್ರಿ” ಎಂತಲೂ ಈತ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರೆಯುತಾ ಇದ್ದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾಶವು ದಿನೇದಿನೇ ಹೆಚ್ಚುತಾ ಬಂತು. ಇವರ ತಂದೆಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುಖದ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಂದು ಹೆಸರು. ಐದು ವರಹ ಸಂಬಳ ವಿತ್ತು. ಆತ ತೀರಿಹೋದಮೇಲೆ ಇದು ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು. ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಅದೇ ಸಂಬಳವನ್ನು ಈತನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಇವರ ತಂದೆಗೆ ಮೂರು ವರಹ ಇತ್ತೆಂತಲೂ ಅದೇ ಸಂಬಳವೇ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಆಯಿತೆಂತಲೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ದಿನಸದಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬ್ರಹ್ಮತಂತ್ರ ಘಂಟಾವತಾರ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಪರಕಾಲಮಠಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಸ್ವತಃ ವಂಡಿತರು, ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಮಂತ ವೇಶ್ವ ಬಾಜರಾಯರ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಂದವರು. ಇಂಥಾ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮಠದ ವಿದ್ವಾಂಸವೇತನ ವೆಂದು ೧೫ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮಾಸಾಶನಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನಂಜನಗೂಡಿನ ಸುಮತೀಂದ್ರ ಮಠದಿಂದ ೨೫ ರೂಪಾಯಿ, ಸೋಸಲೇ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಮಠದಿಂದ ೨೫ ರೂಪಾಯಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಾಶನ ನಡೆಯುತಾ ಇತ್ತು. ಈ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ವೈಷ್ಣವ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳು, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸ್ಮಾರ್ತರು. ದ್ವೈತವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತಗಳಿಗೆ ತಾರುಮನೆಯಾದ ಈ ಮಠಗಳಿಂದಲೂ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಗಳುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಗುಣೈಕಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿ ವಿದ್ಯಾವೈಖರಿಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಮತವೈಷಮ್ಯವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮರೆತು ಬಹುಮಾನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಆ ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳ ಧಾರಾಳವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಂಡಾಡುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಈ ಧಾರಾಳವನ್ನೂ

ತೂಕಮಾಡತಕ್ಕ ತಕ್ಕಡಿ ಯಾವುದೋ ಅರಿಯೆ. ಈ ದಂಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಸೆಟ್ಟಿ ಯಾರೋ ಕಾಣೆ.

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಕೆರೆ ಹಿಂದೆ ಹಳೇ ಆಗ್ರಹಾರವೆಂದು ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನ ಭತ್ತವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಸರ್ಕಾರದ ಹಳೇ ಸತ್ತವಿದೆ. ಅದು ಇರುವ ಬೀದಿಗೆ ಭತ್ತದಬೀದಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು.

ಈ ಮನೆಯು ತಂಜಾವೂರು ನಾಯಕನಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ತಂಜಾವೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಮರಾಟೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ಗಂಡು ಸಂತಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೂ ಅಧಿರಾಜರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾ, ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಅನೇಕ ರಾಜವಾಡೆಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಅಧೀನರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ವಂಶನಷ್ಟವಾಗಿರುವ ತಂಜಾವೂರ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪುತ್ರ ಸ್ವೀಕಾರವಾಗಕೂಡದು ಎಂತಲೂ, ಆಗಿದ್ದ ದೊರೆಯುಕಾಲಾನಂತರ ತಂಜಾವೂರ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕೆಂತಲೂ ಚರ್ಚೆ ನಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಮರ್ಯಾದೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಮೈಸೂರ ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಂಜಾವೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಮೇಲೆಕಂಡ ನಾಯಕನು ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆತನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಇವರಿಂದ ಸುಮಾಸು ೪೦೦ ರೂಪಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನಮನೆಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಮನೆಯು ಉತ್ತರಾದಿಮಠದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದೆ. ಈಚೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅಂಣನಮಗಳ ಮಗನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರಂತೆ. ಆ ತರುವಾಯ ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪೌತ್ರರಾದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯೋಚಿಸಿದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಮನೆಯನ್ನು ತಂಜಾವೂರು ನಾಯಕನು ಮೂರಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಾರಣಗುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ.

ಖರ (ಸೇ ೧೮೩೦-೩೧) ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ವೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದೌಲಾತ್‌ನ್ನು ಕಂಪನೀ ಸರ್ಕಾರದವರು ತಮ್ಮ ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದೊರೆಗಳಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ತಿಂಗಳು ೧ ಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೩೫೦೦ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಹಣ ಸಾಲದೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಯಿತು. ಪುರದಲ್ಲಿ ದೌಲತ್ತು ಇದ್ದಾಗ ಕೊನೆಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇ ಅರಸು ದಿನಾನಗರಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಈತನ ಹಿರೀ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಪ್ರರಾಜೆ ಅರಸಿಗೆ ನಂದೀದುರ್ಗದ ಘಾಸ ದಾರಿ ಇತ್ತು. ಎರಡನೇ ತಮ್ಮನಾದ ದಾಸವ್ವಾಜಿಯು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ ಸೂತ್ರೀ ಸರನಾಗಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲಾ ಇಲಾಖೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಈತನ ಕಾರುಬಾರು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ದಾಸವ್ವಾಜಿಯು ಅದನ್ನು ಕಮ್ಮಿಮಾಡಿ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದನು. ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸವ್ವಾಜಿಯವರ ಲವಾಜಮೆ ಎಂದು ಈಗಲೂ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಈತನು ಸ್ವಯಂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ವಂಡಿತನಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಅನೇಕ ವಂಡಿತರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಭೂತನಾಗಿದ್ದನು; ಲೌಕಿಕ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಘಟಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವೆಂಕಟೇ ಅರಸಿನ ಮೂರನೇ ತಮ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣರಾಜೇ ಅರಸು ದೊರೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಾ, ಅಣಂದಿರನ್ನು ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ದೂಷಿಸುತ್ತಾ, ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಣಂದಿರಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಹಿತರತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ನಾಲ್ಕುಜನ ಸಹೋದರರ ಹಾವಳಿಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಸ್ವದೇಶೀಯರಾಗಿ ರಾಜಬಂಧುಗಳಾಗಿ ಇದ್ದಾಗ್ಲೂ, ಇವರಿಗೆ ದೂರವೃಷ್ಟಿ ಕಡಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮರಾಟೇ ಸೀಮೆಯಿಂದ ಬಂದು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿ ದೋಚಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ನೆಲಸಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮರಾಟೆ ದೇಶಸ್ಥ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಸಹಿತ ಮೇಲೆಕಂಡ ದುಷ್ಟಚತುಷ್ಟಯದ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಇಂಥಾ ಕೆಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತುಂಟತನವು ಬಲವಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಂಡು ವಾಳಯಗಾರರು ದಂಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ರೈತರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಮಾನಾಡು ಯೆತ್ತು. ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ಹೇಗಾದರೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಆಂಧ್ರ, ಕೊಂಗ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯದೇಶೀಯರಿಗೆ ದೊಡ್ಡಪದವಿ ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂತಲೂ ಅದರಿಂದ ಅವರು ದೊಡ್ಡೊಕ್ಕಲಾಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತೆಂತಲೂ ಎಣಿಸಿ, ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೈಸೂರಿನ ದೌಲತನ್ನು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕೈತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದ ಭದ್ರನೆಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಾ, ಜನರನ್ನು ಗುಂಪಯೆಬ್ಬಿಸಿದರೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ. ಇದೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದೌಲತ್ತು ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸುಫರ್ಡಾಯಿತು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕುಜನ ಅರಸುಗಳೂ ಪಂಚತಂತ್ರದ ಕರಟಕದಮನಕರ ನಿಜವಾದ ಅವತಾರವಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಜನರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಲೌಕಿಕ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕುಜನ ಅರಸರೂ ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ದೌಲತ್ತು ಹೋದಮೇಲೆಯೂ ಇವರು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಮೇಲೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೃತ್ರಿಮಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಮಹಾರಾಯನ ಸತ್ಯವಾದ ನಡತೆಯಿಂದ ಇದೆಲ್ಲವೂ ತೃಣವಾಗಿ ದಹಿಸಿಹೋಯಿತು. ಈ ಸಹೋದರರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಆಸ್ತನಾಗಿ ಆಡಳಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿ ಅರಸು ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಾ ಆಂತರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಕೊಂಡನು. ಈತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಬರುತಾ ಇತ್ತಂತೆ. ಇದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಜಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ದೌಲತ್ತನ್ನು ಪುನಃ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ತಿಂಗಳು ಗಕ್ಕೆ ಕಂಪನಿಯವರು ದೇಶದ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ೧೨,೦೦೦. ವರಹವು ಖರ್ಚಿಗೆ ಸಾಲದೆ ಇದ್ದ ಕಾರಣ, ಪಾಂಚವಿ

ಹಿಸ್ಸೆ ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಐದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ನಮ್ಮ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾ ಬರಬೇಕೆಂತಲೂ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಕರೀತ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ತಕ್ಕ ಜನರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಇಂಗ್ಲೀಷಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿಯು ರಾಜರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಸ್ವದೇಶೀಯರ ಉಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಉಜ್ಜುಗಿಸಿದನು.

ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ದಾಲತ್ತುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದವರ ನಿರ್ಬಂಧ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಂಪನಿಯವರಕಡೆ ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ರಾಜರು ಕಂಪನಿಯವರಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಡಿಸದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಎಂದಿನಂತೆ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಪರರಾಜ್ಯದ ರಾಯಭಾರಿಯಂತೆ ಇದ್ದನು. ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಅರಸರು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಕ್ಕ ಹೊರಟು, ಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾಯಭಾರಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಂತೆ ತಂಜಾವೂರು ನಾಯಕನು ತಂಜಾವೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ವಕೀಲನಾಗಿ ಬಂದು ರಾಜಮರ್ಯಾದೆ ಪ್ರಕಾರ ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ದೊರೆಗಳ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ ಕಬ್ಬನ್ ಸಾಹೇಬನು ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡಿಸಲು ಕಮಿಷನರಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೂ ಮತ್ತು ಆಫಘಾನರು, ಮರಾಠಿ ಯವರು, ಸಿಕ್ಕರು, ಇವರುಗಳಿಗೂ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಕ್ತಿ ಜರುಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಅಂಥಾ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯವರು ರಾಜವಾಡೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಂಜಾವೂರು ನಾಯಕನು ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಬಂದು, ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಸೇರಿ

ಕಂಪನಿಯವರಮೇಲೆ ಏನೋ ವಿರೋಧವಾದ ಸಂಧಾನವನ್ನು ನಡಿ ಸುತಾನೆಂದು ಅನುಮಾನತಟ್ಟಿದಕಾರಣ, ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿ ತಂಜಾವೂರ ನಾಯಕ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ನಸರುಬಂದಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು. ಸುಮಾರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಂಜಾವೂರು ನಾಯಕನು ಆತುರನಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾರಿ ಕೊಂಡಕಾರಣ, ಅದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು.

ಮೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗ್ಗೆ ನಡೆದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇನು? ಎಂದು ಕೆಲವರು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇತ್ತೋ ಅದು ಮುಂದಿನ ಕಥಾಸರಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದು. ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವರಮಾನ ಕಡಮೆಯಾದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಅದು ಹಾಗೆ ಕೊರತೆಗೆ ಬಾರದೆ, ದೊರೆಗೆ ದೊಲತ್ತು ಇದ್ದರೆ, ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಕುಟ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಅನವಟ್ಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಚುಲಪಿ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು, ರಾಜೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪಂಡಿತರುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೂ ಜಹಗೀರುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಂಥಾ ಮಹಾರಾಜನು ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡಪಂಡಿತರಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅಂಥಾ ಉಪಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೊರೆಯು ದೊಲತ್ತು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಜಹಗೀರುಗಳನ್ನು ಕೊಡಕೂಡದೆಂತ ಕಂಪನಿಯವರು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಮಾಡಿದರು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಎಷ್ಟು ವರಮಾನ ದೊರೆಯಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಕ್ರಮವು ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ್ದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದೊರೆತದ್ದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಸದ್ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜನೇ ಆಧ್ಯಾಯ

ಮೈಸೂರ ವಾಸ—ಶಿಷ್ಯ ಸಂಪತ್ತು

ಮೈಸೂರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿ ಇದ್ದರು. ಗುರುಕುಲವಾಸವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಯಿತು. ಇವರ ವಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ವಾಗ್ಗೋರಣೆಯನ್ನೂ ಬೋಧಕತಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ವೆಂಚ್ಚಿ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಷ್ಯರು ವಾಠಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ಹರಡಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಪರಸ್ಪರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಂದು ಒದಗಿದರು. ಸ್ವಯಂ ಸ್ಮಾರ್ತರು; ವೈಷ್ಣವರಾದ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರು; ಇವರ ವಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಶಿಖಾ ಮಣಿಗಳಾದ ಪರಕಾಲಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸವೇತನವನ್ನೂ ಮಾನಾಶನರೂವವಾಗಿ ಹೊಂದತಕ್ಕವರು; ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಮತಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತರಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತವೈಷಮ್ಯವೇನೂ ರಲಿಲ್ಲ. ಎನೂರು ಮತಕ್ಕೂ ಸೇರಿದ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಾಡುತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವರಸ್ಥಳದವರು ೩೦೦, ಕ್ರಿ. ಗೆ ನಾಗವಿಲ್ಲದೆ ತಾಪತ್ರಯಪಡುವರೆಂದು ಕನಿಕರದಿ ದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅನೇಕ ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ವರುಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜೋಡು ಕೊಡುತ್ತಾ ಕೊಡಿಸುತಾ ಇದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಪಂಡಿತರುಗಳೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ ವಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತಾ ಇದ್ದದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಲೌಕಿಕಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನೇಕರು ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಎರಡು ದೂತ್ತೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕುತಾ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುತಾ ಇದ್ದರು. ನಾಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರಾದ ಮಹಾದೇವಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಷ್ಯರು ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡುತಾ ಇದ್ದರು. ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ವರ್ಷ ವರ್ಷ ಹೆಚ್ಚುತಾ ಇತ್ತು. ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಗಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕರಣೇಕ

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ಊಟವಾಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಈ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾರಾದರೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಹೊತ್ತಾದರೆ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ತಾವೇ ಪಂಜನ್ನು ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಕರೆದು ತಂದು ಊಟಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಸುಬ್ಬರಾಯರೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಮನಷ್ಯರೂ ಇಂಥಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯನ್ನು ಪಾಠಶಾಲೆಗಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮೈಸೂರಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಇತರ ಪಂಡಿತರುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿಷ್ಯರು ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇಂಥಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೂರು ಇನ್ನೂರು ಜನಗಳವರೆಗೂ ಭಾಗವತ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹೊತ್ತೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ವರುಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜೊತೆ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಭಾಗವತ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಬಹು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು. ಅನೇಕ ಕಡೆ ಸತ್ರಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಕೆರೆಗಳು, ಗೋತಟಾಕಗಳು, ಮಂಟಪಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ಬಹು ಕರ್ಮಠರು. ಪಂಚಪಂಚ ಉಷಃ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ವಾರ್ಧಿವಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಜಾವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನವಪತ್ತು ನಿಂತಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ೧೨ ಗಂಟೆಯಾದಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಮೇಲೆ ಕೂತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಅವರ ಸಂಗಡ ತಾವೂ ಒಂದು ಎಲೆಯಮೇಲೆ ಕೂತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಬೇರೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಜಮಾನರ ಎಲೆಯೆಂದು ಅಗ್ರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರುತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನುಗೆ ಬಡಿಸಿದಹಾಗೆಯೇ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬಡಿಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಜ್ಞಿಭೇದವಾಗಕೂಡದೆಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿವಸ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕೂತಿದ್ದ ಇವರ ಮಗನ ಎಳೇಬಾಯಿಗೆ ಕಾರವಾಗಿ ಕಂಠಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ಸುರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಆಗ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಮಗನಿಗೆ ತುಪ್ಪವನ್ನು ತರಿಸಿ ಹಾಕಿಸದೆ “ನೀರಕುಡಿ, ನೀರಕುಡಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಪೋಷಣೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡದೆ ಧರ್ಮವನ್ನರಿತು ಈ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಸರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಈ ಭಾಗವತ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಬೊಬ್ಬಾರಕಮ್ಮೆಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೊರೆಗಳ ಖಾಸ ಬೊಕ್ಕಸದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು. ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು. ಜನಾಣಿ ಸಂಬಂಧದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇವರೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ರಾಣಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಗೋಷಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡತಕ್ಕ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ದೊರೆಗಳು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಸುಬ್ಬರಾಯರಿಗೆ ಸಾಲ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಸುಬ್ಬರಾಯರೂ ಕೂಡ ಲೇಶವೂ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಒಡೆಯನಲ್ಲಿಯೂ ಅಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಜಾತೀಯವಾದ ಗುಣಗಳೇ ಇದ್ದ ಕಾರಣ, ಒಬ್ಬರನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮುಸಾಹೇಬ ಗಂಗಾಧರರಾಯರು ಇನ್ನೂ ಇತರ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸಹಿತ ಅನೇಕ ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಅಭ್ಯಾಗತರಿಗೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧನವಂತರ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದ್ರವ್ಯ ವೆಚ್ಚವಾಗಲು ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಬೇರಿಬೇರಿ ದಾರಿಗಳು ಇರುವ ಕಾರಣ, ಪೂರೈಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಧರ್ಮದ ತಲಪರಗಿಗಳು ಇಂಗಿಹೋದವು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚಿಸಲು ಸ್ಥಳ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭು

ಗಳು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ತ್ರಿಮತಸ್ಥರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಣರ ಹುಡುಗರು ತಂತಮ್ಮ ಮತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಪರುಟವಿಸಿದ್ದರು. ತ್ರಿಣೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರ್ತಗೂ, ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರಿಗೂ, ವರಾಹಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಿಗೂ ಹೀಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅನೇಕರಿಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ೧. ||| . (ಮುಪ್ಪಾಗ = ೩ ಅಣೆ ೬ ಪೈ), ೧ (ಹಣ = ೪ ಆ. ೮ ಪೈ.) ೧ || . (ಹಣವಡ್ಡ = ೭ ಅಣೆ) ಹೀಗೆ ಚಿಲ್ಲರಿಯಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ವಿದ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಲು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿತ್ತು. ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷು ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಅವರ ದ್ರವ್ಯವೂ ತಿರುಗಿಹೋಯಿತು. ಈಗಿನ ನಡತೆಯೂ ಜನರ ರೀತಿಯೂ ಬೇರೆಯಾಯಿತು.

ಇದು ಹಾಗಿರಲಿ. ಎಂಥಾ ಮಡ್ಡಿಯಾದ ಶಿಷ್ಯನೇ ಆದರೂ ಅವನನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇವಲ ದಯದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸುಟಿಯಾದ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಅಭಿಮಾನವು ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ರೂಢವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಪಟುವಾದವರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗಿ ಅವರು ಘಟಕರಾಗುವುದೂ, ಗುರುವಿನ ಆದರ ಕಡಮೆಯಾಗಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅಧೈರ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ ಅವನ ಸಹಜವಾದ ಮಾಂದ್ಯ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನು ಶುಂಠನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಗುರುಶಿಷ್ಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅತಿಸಹಜವಾಗಿ ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೂ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾ ಪಾಠವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ಹೊತ್ತಾದರೂ ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ

ಕಾರಣ, ಮೇಧಾಶಾಲಿಯಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದೊಡ್ಡ ವಂಡಿತನಾಗಿಯೂ ಮಡ್ಡಿಯಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ವಾಂಸನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದ್ದಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಜನ ಪಂಡಿತರು ಬಾಲ್ಯ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆ ಇಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದುವ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನ ಮೂಲಕ ಬಾಲ್ಯಪಾಠಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಾರಂಭ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಸುವುದು ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ಓದಿದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂಥಾ ಹಿರೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮನೆಗೇ ಹೋಗಿ ಇತರ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯರು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತೆ. ಈ ಆಚರಣೆಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು. ಕಲ್ಯಾಣದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಭವವು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಿಹಾಸೆಯು ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಗಳು ಪಾರವನ್ನು ಓದಲು ಅರ್ಧಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆ ಕರೆದು ತಂದಿತು. ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಕಲ್ಯಾಣದುರ್ಗಕ್ಕೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೂ ವಾಪಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾಗ್ಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಮೊಳಕಾಲುದ್ದ ಕೆಸರು ಸಿಕ್ಕಿತು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗಿಬಂತು. ಇಂಥಾ ಲೋಪಕ್ಕೆ ತಾವು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ತಮ್ಮ ಆಹ್ನಿಕವೆಲ್ಲಾ ತೀರಿದಮೇಲೆ ಉದ್ಗ್ರಂಥ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗಂಟೆಯಿಂದ ೧೨ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ, ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ೪ ಗಂಟೆಯಿಂದ ೬ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ, ಬಾಲ್ಯಪಾಠದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾಠವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಗರೆ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಕವಿ ವರದಾಚಾರ್ಯರು, ಇವರುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ

ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದ ಯಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೂ ಬಿಡದೆ ತಾವೇ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಪ್ರದೋಷದ ದಿವಸ ಹೊಸ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಹಳೇ ಪಾಠದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಂತನೆಮಾಡಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಇಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಹೀಗಾದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಲೇಶವೂ ವ್ಯವಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಠಪ್ರವಚನ ಕ್ರಮ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದಕಾರಣ ಗುರುಗಳ ಖ್ಯಾತಿಯು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಷ್ಟೂ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬಂತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಆಲಸ್ಯವಾದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮಗೆ ಆಲಸ್ಯವಾದಂತೆ ಪೇಚಾಡುತ್ತಾ ಅಂಧವರಿಗೆ ತಾವೇ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಔಷಧವನ್ನೂ ಪಥ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಬರೀ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಆಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೂ ನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದರು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಿದ್ದ ಭತ್ತದಬೀದಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅಹಲೇಕಾರರೂ ಆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯ ಜಗಲಿಮೇಲೆಯೂ ಕೂತುಕೊಂಡು ಚಿಂತನೆಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಕೂಗು ಬಹಳ ದೂರಕ್ಕೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಾ ಇತ್ತೆಂದು ಕಂಡಿದ್ದ ಅನುಭವರಾಲಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಆಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ೪ ಚೌತಿ ದಿವಸ ಗಣೇಶನನ್ನು ಕೂರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದಿವಸ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ೨೧ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಯಾವ ಪಾಠವನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ದಿವಸವೂ ರಾತ್ರಿ ಮಂಗಳಾರತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜರುಗುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥಕ್ಕೂ, ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕೂರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ತಾವು ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚ್ಛೇದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಆ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಕನ ಮಂಗಳಾರತಿಗೆ

ಅನೇಕಜನ ವೈದಿಕರನ್ನೂ ಅಹಲೇಕಾರರನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೇ ದೊಡ್ಡ ಗೌರವವೆಂದು ಅನೇಕರು ಹೋಗುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಆಗ ಬಂದ ಇತರ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರ ಸಂಗಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ತಾವೂ ಕೂತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸ್ವತಃ ಉಜ್ಜುಗಿಸಿದ ದಿವಸ ರಾತ್ರಿ ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿಯಾಗುವುದು ೨—೩—೪ ಗಂಟೆ ಸಹಿತ ಆಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು.

ಈ ಗಣೇಶನ ಮಂಗಳಾರತಿ ಸಭೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಗುರುಗಳಾದ ತಿರು ಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರ ಪಾಂಡಿ ತ್ಯವನ್ನೂ ವಾಗ್ಗೋರಣೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಗಣೇಶನ ಮಂಗಳಾರತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ರಾತ್ರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಸಮನ್ವಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕೆಚ್ಚು ಇರಗೊಳಿಸಿ ಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಈ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ ಗಳಾಗಲು ಆಶೆಹುಟ್ಟಿತು. ಇವರ ಸಂಗಡ ಸೆಣಗಾಟಕ್ಕೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಗುರು ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಚರ್ಚೆಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕೋಟಿ ಪ್ರತಿ ಕೋಟಿಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಮೇಲೂ ಏರುತಾ ಬಂದವು. ಸಾಧಾರಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಾರಾಟವೆಲ್ಲಾ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ದ್ರೋಣಾಜುನರ ಕಾಳ ಗವೋ ಸರಸ್ವತಿ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಂವಾದವೋ ಗೊತ್ತಾಗದೇ ಹೋಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇರುವ ವಾದವೈಖರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಖಂಡರೆಲ್ಲಾ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ತಾವಾಗಿಯೇ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದ ಸಮಯ ವಾಯಿತು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಗುರುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೋಟಿ ಯನ್ನು ಏರಿಸಿದರು. ಆಗ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಣುವಹಾಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು “ನಮ್ಮ ರಾಮುಡು ಶಾಸ್ತ್ರಿ! ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯ ಅವತಾರ! ನಿನಗೆ ಯಾರು ಎದುರುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಾರಪ್ಪಾ!” ಎಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ

ನೀರನ್ನು ಬಟ್ಟುಡಿಸುತ್ತಾ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡರು. ಆ ಮಹಾ ಸಭೆಯೆಲ್ಲಾ ಜಯಜಯ ! ಎಂದುಹೊಯಿತು.

ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು ಹೆಚ್ಚಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಏಕಲವ್ಯನ ಬೆರಳನ್ನು ಸಮಂಜಸವಾದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕತ್ತರಿಸಿದರು, ಅನೇಕವೇಳೆ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಅರ್ಜುನನ ಏಟನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ವೀರಾವೇಶವನ್ನು ತಾಳಿ, ಅರ್ಜುನನು ಸುದಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಾಧ್ಯ ವಾಗುವಹಾಗೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸಾಧಾರಣ ಬಾಣ ಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ಬಾಣದ ಪೆಟ್ಟು ಚುರಕಾದ್ದು. ಎಂಥ ವರೂ ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವಂಥಾದ್ದು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬಾರಿಸದೆ, ಪ್ರೀತಿಸುವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಸುರಿಸು ತಾರೋ ಎನ್ನುವಹಾಗೆ, ಆನಂದಬಾಷ್ಪದೊಡನೆ. ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆಗಿಂತಲೂ ಗುಂಜಿಭಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೂಗುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಇಂಥಾ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಯೋಗ್ಯತೆ ಅಪರಿಮಿತ ವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಗುರುಶಿಷ್ಯರ ಪ್ರಭಾವವು ಅವರವರಿಗೇ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು?

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಮಹಾ ಪಂಡಿತ ರೆನಿಸಿಕೊಂಡಂಥಾ ಕೆಲವರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಆಗತ್ಯ ವೆಂದು ತೋರಿತೆ. ಇವರಲ್ಲಿ

೧. ಈಚೆಗೆ ಪರಕಾಲಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರೀಮ ರಂಗಾಚಾರ್ಯರು,
೨. ಆನಂದಾಳ್ವಾರು,
೩. ಸಿಂಗಲಾಚಾರ್ಯರು,
೪. ಸೋಸಲೇ ಮಠದ ರಂಗಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು,
೫. ರಾಮಗಿರಿ ಶಾಮಾಚಾರ್ಯರು,
೬. ಬಾನಂಬಳ್ಳಿ ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯರು,

೭. ಗದ್ದವಾಲದ ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೮. ಅನಂತಾಚಾರ್ಯರು,
೯. ಕವಿ ವರದಾಚಾರ್ಯರು,
೧೦. ಕುಂಭಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕುರಚ್ಚಿ ರಂಗಾಚಾರ್ಯರು,
೧೧. ಕಾಂಚೀಪುರದ ತಾಲ್ಲೋಕು ಶೋಭತ್ತೂರು ವಿಜಯ ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರು.
೧೨. ಕೊಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಂಗಸ್ವಾಚಾರ್ಯರು,
೧೩. ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ನಾಸುದೇವಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೧೪. ಪಂಡಿತ ಭಾಷ್ಯಾಚಾರ್ಯರು,
೧೫. ಕುಂಭಕೋಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕುವನೈಯ್ಯಂಗಾರರು,
೧೬. ನಾಗುಗೆರೆ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೧೭. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹಿರೀಮಕ್ಕಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೧೮. ವೇದಾಂತ ರಾಮಪ್ಪನವರು,
೧೯. ಕುಪ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೨೦. ಕುಟ್ಟಿ ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೨೧. ಜೋಯಿಸ ಸಿಂಗಲಾಚಾರ್ಯರು,
೨೨. ತೋಗಿರೆ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೨೩. ಕೊಯಮತ್ತೂರು ಭೀಮಾಚಾರ್ಯರು,
೨೪. ನಿಡಗಲ್ಲು ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೨೫. ತಿರುಮಕುಡಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು,
೨೬. ಮತ್ತೂರು ರಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೨೭. ಮೈಸೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು,
೨೮. ಕಣಗಾಲ ಶಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,
೨೯. ಸೊಂಡೇಕೊಪ್ಪದ ಗಂಗಾಧರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು,

ಇವರೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಷ್ಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಇದ್ದರು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೋದಾಗ್ಯೂ, ಶಿಷ್ಯರು ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೋದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾರಲ್ಲೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ದೊಡ್ಡ ಬಳ್ಳಾಪುರದ ವಾಸುದೇವಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸಾಗುಗೆರೆ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದರು.

೬ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮೈಸೂರ ವಾಸ— ಶ್ರೀಯಸ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಸಂಗ.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಂದು ಸಾರಿ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದರು. ಹಗಲು ದೊರೆಗಳ ಶಿವಪೂಜಾ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆತ್ಮವಿಲಾಸ ಅಥವಾ ನಾನಾ ತೀರ್ಥದ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಶಿವಪೂಜೆ ಮುಗಿದಕೂಡಲೆ ಕೆಲವು ಸದ್ವಿಷಯವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗೋಷ್ಠಿ ಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ರುಚಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದ ದಿವಸ ದೊರೆಯು ಇವರೊಡನೆ ಅಂಬಾವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ಆನಂದವಾಗಿ ಕಾಲ ಕ್ಷೇಪಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಮೈಸೂರ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಆರಿಯದವರು ಅಂಬಾವಿಲಾಸವೆಂದ ಕೂಡಲೆ ಕಕ್ಕುಬಿಕ್ಕಾಗಬಹುದು. ಅಂಬಾವಿಲಾಸವೆನ್ನುವುದು ಹಳೇ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊಟ್ಟಿ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಾ ಒಳ ಆಡಳಿತಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಹೀಗೆಯೇ ಮನೋವಿಲಾಸ, ಆತ್ಮವಿಲಾಸ, ರಾಜೇಂದ್ರವಿಲಾಸ, ಎಂಬ ತೊಟ್ಟಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಹೀಗೆಯೇ ರಾಜಪತ್ನಿ ಪರಿವಾರಗಳ ಅಂತಃ ಪುರದ ನಿವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ, ರಮಾವಿಲಾಸ, ಸೀತಾವಿಲಾಸ, ಕೃಷ್ಣವಿಲಾಸ, ಚಂದ್ರವಿಲಾಸ, ಮದನವಿಲಾಸ, ಕಮಾನತೊಟ್ಟಿ, ಜಂತದತೊಟ್ಟಿ, ಬಣ್ಣದ ತೊಟ್ಟಿ, ಸಮ್ಮುಖದ ತೊಟ್ಟಿ, ಕರೀಕಲ್ಲತೊಟ್ಟಿ, ಕುದುರೇತೊಟ್ಟಿ, ನಾಮತೀರ್ಥದತೊಟ್ಟಿ, ಎಂದು ಮನೋಹರವಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನುಳ್ಳ ತೊಟ್ಟಿಗಳಿದ್ದವು. ಈಚೆಗೆ ಅರಮನೆಗೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವಾದಾಗ ಈ ತೊಟ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡವು.

ಅರಮನೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೆಲವರು ಸಮ್ಮುಖದ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಉಡುಪನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸಂಬಳವನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿದಾರೆ. ವಿಶೇಷ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವರಮಾನ ಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂಥಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪಂಡಿತರುಗಳು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬರುವುದುಂಟು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗದೆ ಉವೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗಾದೀತು? ಇಂಥವರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆರಳತಕ್ಕವರು ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಇದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಅಂಥಾ ವಿಶೇಷ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದು ತಂತಮ್ಮ ಮತಾನುಸಾರವಾದ ಲಲಾಟಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಇಟ್ಟು, ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಮ್ಮ ಮನೇ ಜನರನ್ನು ಕೂಗಿ, “ಎಲೆ, ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ನಾನು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದಾರೆಂದು ಹೇಳು, ಎಂಬುದಾಗಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಳುವಂತೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಯಾರಾದರೂ ಲೌಕಿಕರು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕರ್ಣತಾಡನವಾಗಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೋ ಸೊಟ್ಟಗೋ ಆಡುತ್ತಾ, ಮತ್ತೆ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಪರಿಚಿತರನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ್ಲೂ ಅವರ ಸಂಗಡ ಏನೋ ನೆಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ—ನಿನ್ನೆ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯವನು ಹರಿಕಾರ

ಬಂದಿದ್ದರು; ಈ ದಿವಸ ಕುಹಯೋಗಶಾಂತಿ; ನಾವುಗಳು ಹೋಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಪುಕಾರಾಗುತ್ತೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಇತರರು ತಮ್ಮ ಉಡುಪಿನ ಸೆರಗನ್ನೂ ಅಂಚನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತ ಹೋಗಿಬರುವ ಜನರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಭ್ರಾಂತಿಯೋಗವುಳ್ಳ ವರಂಪೆರಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಇದು ಸ್ಥಳವಲ್ಲ.

ಇಂಥಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಯಾವುದೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಸ್ವತ್ತ ಹೇಗಾದಾಗ್ಲೂ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದ್ದೆಂದು ಬಲ್ಲರು. ಆದರೂ ರಾಜನ ಅವಲಂಬನವಿಲ್ಲದ ವಾಂಡಿತ್ಯ ಶೋಭಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ ವೃದ್ಧಿಗೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕಾರಣ ರಾಜನಿಂದ ದತ್ತವಾದ ವೇತನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ, ಅರಸನ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ ವೈದಿಕರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವಾದ್ದರಿಂದ, ನಿತ್ಯವೂ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿದರೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಬರುವ ವೇತನಕ್ಕೆ ಕೂಡಿದ ವಟ್ಟಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಿಳಿದಿದ್ದರು.

ಮಹಾವಂಡಿತರಾದ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಇವರು ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದಾರೆ. ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನೇಕ ಮತಾಂತರದವರು ಖಂಡಿಸಲು ಯತ್ನಮಾಡಿದರು. ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಸಹಪಾಠಿಯಾದ ಹುಲಗಿ ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರು ಎಂಬವರು ಹೆಸರಗೊಂಡು ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ದೇಶಾಂತರದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಸೀಮೆಗೆ ಬಂದು, ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಈ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪಂಡಿತರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದು ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಅಧಿಕೃತವೂ ಅವರ ಧೈರ್ಯವೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಹೆದರಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಯಾದ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—ಆಚಾರ್ಯರೆ, ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕೂತುಕೊಂಡಾಗ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ದುಡಕಿ ನಿಂದ ನಮ್ಮ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿರಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು—ಆಚಾರ್ಯರೆ, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ನಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ದುಡುಕು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ, ನಾನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಆತನು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆ ಗೋಜಿಗೆ ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು; ತರುವಾಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು — ರಾಮುಡು, ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ, ನಾಳೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ವಾದದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಟಿ ಏರಿಸಿ ತನಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡದಹಾಗೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಇದು ನನಗೆ ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯತೆ ಇದ್ದರೆ ಇದಿರಾಳನ್ನು ತಾನು ಜೈಸಿ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಇಂಥಾ ದಮ್ಮಯ್ಯ ಗುಡ್ಡೆಹಾಕಿ ಗೌರವವನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಿದರೆ ಅದು ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ನೀನು ಶ್ರೀಯಪ್ಪನನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ, ನಿನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಯೇ ಬಿಡು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಹವಾರಿಯಾದ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರೆಂಬ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಮಗೂ ಶಿಷ್ಯಭಾವದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಂಗಡ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತಾವು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಲು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಶುಭಕ್ರತು ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಆಗ ೩೬ ವರುಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕೊಬ್ಬು ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರ ಪೇರ್ಮೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈತನೊಡನೆ ಪ್ರಸಂಗ ಮಾಡಲು

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬ್ರಹ್ಮತಂತ್ರ ಪರಕಾಲಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಪತ್ರಿಕಾಪ್ರಸಂಗವಾಗಬಹುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಕಾಲಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಮೇಲುಕೋಟೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಕೆಲವು ವತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪರಕಾಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಹಯಗ್ರೀವ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾ ಸ್ವಯಂ ಮಹಾವಂಡಿತರಾಗಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದಂಟಾಗಬಹುದಾದ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರೆಯಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷದ ವತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ಮಠದ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಅದನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ತಂದನು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶಾಲನ್ನು ಮುಸುಗುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪತ್ರವನ್ನು ತಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿ ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿ ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮೇಲುಕೋಟೆಗೆ ಹೋದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಸಹಾ ಮೈಸೂರಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವರನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೇಲುಕೋಟೆಗೆ ಹೋಗಲು, ಅಲ್ಲಿ ಆ ದೇಶಾಂತರದ ಪಂಡಿತರು ಪರಕಾಲ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಅವರನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಿಡದೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಎಳೆದು, ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡನೆಮಾಡಿ ಬರೆದಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸದೆ ಇದ್ದರೆ ತಾವು ಬಿಡಲಾರೆವೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಮುನಾದಿವಸ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಖಂಡನೆ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರವನ್ನೂ ಖಂಡಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಂದುಸಾರಿ ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದು ಅದರ

ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನೂ ಬರೆದ ಶಕ್ತಿಯು ಅದ್ಭುತವಾದ್ದೇ ಸರಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು — ನಾನು ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಅಪಲಾಪವೆಂದು ಬಾಯಾರ ಹೇಳಲಾರದೆ ಮನಸ್ಸುಕೋಚ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ತಟಸ್ಥರಾದರು. ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರು ಮಾರನೇ ದಿವಸ ಬರುವುದಾಗಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಸಮಯ ಬಂಧ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದಂತೆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಕೋಲಾರದ ಶಾಮರಾಯರೆಂಬುವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಯಿತು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೂ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಇರುವುದಾಗಿ ದೊರೆಯು ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು—ಸತ್ತ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಯಾಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆ? ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು — ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರಮೇಲೆ ನನಗೇನೂ ಕ್ರೋಧವಿಲ್ಲ, ವಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಧಿಗಳಾಗಿರುವ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ನನಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಬೇಕು. ಅಂಥಾ ದೊಡ್ಡವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಾನು ಖಂಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಾ ಈ ಸೀಮೆಗೂ ಬಂದು ವಾದಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡಿಸತಕ್ಕವರು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಇತರ ಕಡೆ ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ, ಇಲ್ಲಿದ ವರ ವಾಂಡಿತ್ಯವು ಮಸಣಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು; ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ; ಸಕಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ತೌರುಮನೆಯಾಗಿರುವ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆಸ್ಥಾನವು ನಾಮಮಾತ್ರದ್ದಾಯಿತೆಂದು ದೇಶಾಂತರ ದಲ್ಲಿ ಜನರು ಅಡಿಕೊಂಡರೆ ಇಷ್ಟು ದಿವಸವೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಬೆಳೆದ ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಜೀವನ್ಮುತರಾಗುತ್ತೇವೆಯಲ್ಲಾ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಮೇಲೆ ಆತನ ಹಿಂದಟ್ಟಿ ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇದು,

ಅರಿಕೇನಾಡಿದರು. ಆದಾಗ್ಲೂ ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡನಮಾಡಿ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೂ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಬರೆದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂಗಲೀ ಚೌಡಪ್ಪನವರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳು ರಾಮಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಛಾಪಿಸಿದೆ.

ಶ್ರೀಗುಣೋಬಸಮಃ ಸಮಾಪ್ರಾಪ್ತಃ
 ಧ್ಯಾನತಾಪಶಿಷ್ಟೋನಿಜಮಂಜಿತಾಂಃ | ಸುಯ
 ವದಾಂತಸಿಂಧುಂ ತಾಂ ಚ ಜ್ಞಾತೃಕೃತಿಪ
 ಮಾತಿಃ || ಶ್ರೀಯಃ ಸಾಹುರವಿರೂ
 ಪಾಂಪ್ರತಿವಂದಿ ಪಿಗುಣಾಂ ನಿಷ್ಕಾಂತ
 ಸುಂತ್ರಸರಣದಾಕರಯಾಮಿಸೂದತಃ || ೧ ||

ಅರ್ಥ || ನವೀನ ವ್ರಾಚೀನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನರಿಯದೆ ಇರೋಣದರಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರುವ ನ್ಯಾಯವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಮೂರ್ತಿಯುಳ್ಳಂಥ ಶ್ರೀಯಪ್ಪಾಚಾರ್ಯ ರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರತಿಬಂದಿ ಎಂಬ ಪಿಶಾಚವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತ ವೆಂಬ ಮಂತ್ರಪಠನದಿಂದ ವಿನೋದವಾಗಿ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಬಂಗಲೀ ಚೌಡಪ್ಪನವರು ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಸಾಹೇಬರವರ ಇಲಾಖೆ ಯಲ್ಲಿ ಹೆಡ್ ಶಿರಸ್ತೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದನು. ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಸಾಹೇಬರವರ ಬಂಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಕೆಲಸವಿದ್ದ ಕಾರಣ ಇವರಿಗೆ ಬಂಗಲೀ ಚೌಡಯ್ಯ ನವರೆಂದು ಅಡ್ಡ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಆಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡದೆಂದು ಎನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪೂರ್ವಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು

ಅನಾಚಾರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತುಂಬಾ ಆಸ್ತಿ ಕರಾಗಿ ದೇಶೀಯರಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಬಂಧವು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ತಲಪಿದಕೂಡಲೆ, ಕೋಲಾರದ ಶಾಮರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿದ್ದ ಶ್ರೀಯಸ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಇದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಲಪಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ, ಶ್ರೀಯಸ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಚೌಡಪ್ಪನವರು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಶ್ರೀಯಸ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು. ತರುವಾಯ ಆತನು ಏನಾದರೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಶ್ರೀಯಸ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆದ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಮಾಧ್ವರು ಕೆಲವರು ಕಳವಳಗೊಂಡು ಸಮಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಮಾಧ್ವರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠವು ಭಾರಿ ಮಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಮಠವೆಂದು ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ವೈಸೂರು ಹೈದರಾಬಾದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದಾಯವಿರುವ ಭಾರಿಯಾದ ಜಹಗೀರುಗಳೂ ಪೃತ್ತಿಗಳೂ ಇರುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಜವಾಹಿರು ಮೊದಲಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ. ಅನೇಕ ಜನ ವೈಷ್ಣವರು ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದಾರೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರಾಗಿಯೂ ಇರುವರಿಗೆ ಆಶ್ರಮವಾಗುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ವದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸದಹಾಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಗೂಳಿ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರೆಂಬವರಿಗೆ ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವಾಯಿತು. ಕೆಲವು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವೈಸೂರಿಗೆ ಪೂನಾಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದಾಗ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾನದ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಡನೆ ನಡೆದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವಿಚಾರ ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರು ವಿಶೇಷವಾದ ವಾಗ್ಗೋರಣೆಯಿಂದ ಮುಂದರಿದು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ನಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆಗ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ಈ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರು ಗೂಳಿಯಹಾಗೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು

ಹೇಳಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಇವರಿಗೆ ಗೂಳಿ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಅಡ್ಡ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಜಾಲಸಿ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು, ಒಂಟಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು, ಪಾಯಸದ ಕೃಷ್ಣ, ಪ್ರೇತ ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಹಾಗೂಬೇಳೆ ರಾಮರಾಯರು, ಮುಚ್ಚು ಗಣ್ಣು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಎಂಬದಾಗಿ ವಿಧವಿಧವಾದ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಜನರಿಗೆ ಕುಚೋದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಒಳ್ಳೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದ್ದರು. ಶ್ರೀಯವ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆದ ಅವಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವು ವೈಷ್ಣವಶಿಖಾಮಣಿಗಳು ಬದ್ಧಕಂಕಣರಾದರು. ಉತ್ತರಾದಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥನಡೆಯಲು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಡಾಯಿತು. ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗೂಳಿ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ದಯೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿದರು. ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಅರಂಭವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಜರುಗಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೋಟೆಯು ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಏರುತಾ ಬಂತು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ವರವ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ವಾಕ್ಸಂಭವಾಯಿತು, ಕುಣಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮುಸುಕೇನು ? ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಸಮನ್ವಯಮಾಡಿನೆನಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಅವುಣೇ ಕೊಡಿಸಬಹುದು, ಎಂದು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಚತುರರಾದ ಮತ್ತು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಭುವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದರು. ದರಬಾರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ಏಳುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು—ಪ್ರಭುವೇ, ನಾನು ಹಲವುಕಡೆ ಪ್ರಸಂಗಮಾಡಿದೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಂಥ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ, ಎಂದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರು.

೭ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ದಕ್ಷಿಣದೇಶಸಂಚಾರ (ಮೊದಲುಸಾರಿ)

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ನಾಲ್ಕು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾದವು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೊಲೇಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತುಹೋದವು ಇದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖೇದವುಂಟಾಗಿ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನದ ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಇರಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಭತ್ರ ಚಾಮರ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಿತರಾದ ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಂಸಾರಸಮೇತರಾಗಿ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಯಾತ್ರೆಯಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ನಾಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಶಾರ್ವರಿ ಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹಜಯಂತಿ ದಿವಸ ಗಂಡು ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈತನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹನೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಈತನೇ ಈಚೆಗೆ ವ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮಹಾ ವಂಡಿತ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು.

ತಂದೆಯು ಮಗನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಈತನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮಗನಿಗೆ ತಾವೇ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಮೈಯನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ವರಸಿ ತಲೆಯನ್ನು ಕೊಡವಿ ಗಂಟುಹಾಕುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕೇವಲ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡಿದರು. ಈ ಬಾಲಕನ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಹು ಚೆರುಕಾಗಿತ್ತು. ಏಕ ಸಂಧಿಗ್ರಾಹಿ, ದ್ವಿಸಂಧಿಗ್ರಾಹಿ ಎಂಬದಾಗಿ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದೇವೆ. ಅದು ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹನೆಂಬ ಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ವ್ರತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈತನಿಗೆ ೯ ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನ್ಯಾಯಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ಸಹಪಾಠಿಗಳಾದ ಇತರ ಹುಡುಗರ ಸಂಗಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹನಿಗೂ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಈ

ಹುಡುಗನು ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಾರದಮೇಲೆ ಒಂದು ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿ ತಂದೆಯು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವವರೆಗೂ ತಾನು ಗೋಲಿ ಚೆಂಡು ಚೆಣ್ಣಿಕೋಲು ಇವುಗಳನ್ನು ಇತರ ಹುಡುಗರ ಸಂಗಡ ಆಡಲು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಮಗ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪುನಹ ನೋಡಿ ತಾವು ಸ್ವತಃ ಯೋಚಿಸಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಗನನ್ನು ಕರೆದು ಆತನ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ವಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕೂಡಲೆ ಬಾಲಕನು ಪುನಃ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಹುಡುಗಮಾತೆಂದು ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನವಟು ಕೊಳ್ಳದೆ, ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಸಹನವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಕೇಳಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಲೆಂದು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆಯೇ ಹೊರತು, ೯ ವರ.ಷದ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಆ ಮಹಾ ಪಂಡಿತರಮೇಲೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಚತುರತೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ.

ಇದು ಹಾಗಿರಲಿ. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳು ಕ್ರೋಧಿಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಹೊರಟರು. ಅದುವರೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ೨೭ ವರ.ಷವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ನಿಂತು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಷ್ಯಗೋಷ್ಠಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಶಿಷ್ಯಸಂವಾದನೆಯಾಯಿತು. ಮನ್ನಾರಗುಡಿ ಗೋವಾಲರಾಸ್ತ್ರೀ, ರಾಜುಶಾಸ್ತ್ರೀ, ಇವರು ಆಕಡೆ ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ ತ್ವೇನ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರುವಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳನ್ನು ಪುದುಕೋಟೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಹೆಸರಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರತ ಕೃದ್ದು. ಇಂಥಾ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಾದದಿಂದ ವಾಂಡಿತ್ಯಪು ಕಾಶ ಮಾಡುವುದೂ, ಅಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಜಯ

ರೇಖೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೂ ಇವೆರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿದವು.

ಪುದುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ವೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು ಬಂದಿದಾರೆಂದು ವರ್ತಮಾನ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು. ವೈಸೂರ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಆಸ್ಥಾನವು ಪೇಶ್ವೆ ಬಾಜಿರಾಯರ ಸಭೆಗೆ ಎರಡನೇದಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಧಾತು ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪೆನಿ ಸರ್ಕಾರದವರಿಗೂ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆದು, ಬಾಜಿರಾಯರಿಗೆ ದೊಲತ್ತು ಹೋಯಿತು. ಅವರನ್ನು ಕಂಪೆನಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ಕಾಶಿಬಳಿ ಇರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಲ್ಲಿ ನೆರೆಇಟ್ಟರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಛಿನ್ನಾಛಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಶ್ರೀಮಂತರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲಾ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಪೂನೆಗೆ ಎರಡನೇದಾಗಿದ್ದ ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಾ ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಟೆರಾಸರ್ವೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕೊಂಡ. ಅದರ ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡು ಪಂಡಿತಪಕ್ಷಿಗಳು ಜೀವಿಸು ತಿದ್ದವು. ಆಗ್ಗೆ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಹತಶೇಷವಾಗಿ ನಿಂತು ಇದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅಂಥಾ ವೈಸೂರಿಂದ ಬಂದೂ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪುದುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು.

ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಚಾರಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸನಿದ್ದನು. ಈತನಿಗೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಎದುರು ಕಕ್ಷಿಯು ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡದೆ ಶರತ್ಕವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಆರಂಭಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಪಂಡಿತನಿಗೆ ವಾಕ್ಸಂಭವಮಾಡಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾಚಾರಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವೈದುಷ್ಯ ಬಹು ದೊಡ್ಡದೆಂದು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದನು. ಪುದುಕೋಟೆ ರಾಜರು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ತರದ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಈ ವ್ರಕಾರ ಜಯರೇಖೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಿಷ್ಯರ ಸಮೇತ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಾಂಚೀಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಕಾಂಚೀಪುರದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದ ಅನೇಕ ಜನ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಇದ್ದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ತರುವಾಯ ಅವರಿಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜರಗಬೇಕೆಂದು ದಿವಸ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಪಂಡಿತರು ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಓದುತ್ತಾ ವ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಾದರೋ ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ವಾರವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕಾಂಚೀಪುರದ ಸ್ಮಾರ್ತರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದವರು ಇವರಿಗೆ ವರಿಭವನನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದಾರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಯಾವ ವ್ಯಾಸಂಗವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು, ಅದ್ವೈತಮತಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಪಮಾನವಾಗತ್ತೋ ಎಂದು ಕೂಟಸೇರಿ ವೇಚಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಬಂದಿರತಕ್ಕ ಪಂಡಿತರು. ತಾವೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಖಂಡರಾದ ಸ್ಮಾರ್ತರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ವೇಲು ಎಂದು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಅರಿಕೇ ಮಾಡಲಾರದೆ ಮನಸ್ಸುಂಕೋಚಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದರು. ಇವರುಗಳಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿ ಇವರು ಬಂದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವಿಚಾರಿಸಲು, ಆ ಸ್ಥಳವಂತರು-ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಮಾಡಲು, ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದಾರೆ, ಈ ಮಾತನ್ನು ಅರಿಕೇ ಮಾಡಲು ಬಂದೆವು ಎಂದರು.

ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ — ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ

ವಿರುದ್ಧವಾದ್ದು. ಇದು ಉತ್ತಮ ಪುರುಷಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇದ್ದರೆ ತಾನೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯು ದುರಹಂಕಾರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ನಿಜವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಹೊರಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಹೊರಪಡಲು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯ ದೊರೆಯದೇ ಆಗಲಿ ಅಸಂದರ್ಭವಾದಾಗ ಹತ್ತು ಜನರ ವ್ಯಾಕುಲ ನಿವಾರಣೆಗೆ, ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಮಾಡಬೇಕಾದ ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆಯು ಅನಿರ್ವಾಹಪಕ್ಷವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯು ಕ್ಷಮಾರ್ಹವಾದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಬಂದು ವಾದಕ್ಕೆ ಕೂತು ಕೊಂಡಾಗ್ಲೂ, ನನಗೆ ಸಮವಾಗಿ ವಾದಮಾಡಿಯಾನೇ ಹೊರತು ಆಗಲೂ ನಾನು ನೋತುಹೋಗುತ್ತೇನೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬಿಡಿ—ಎಂಬ ದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಸ್ವಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ. ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆ ಸಂದರ್ಭವೂ, ವಾಂಡಿತ್ಯದ ಕೊಬ್ಬು ಸಹ ನೇರಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಆವರಿಂದ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಹೊರಡಿಸಿದವು. ಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾ ಜನರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷವಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಿ ತ್ತೆಂಬುವುದು ಇದರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ.

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಕಾಂಚೀಪುರದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೆಂಬವರು ಅವರೊಡನೆ ಪೂರ್ವ ವಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಕೂತು ಯತ್ನ ಜರಗದೆ ಸುವ್ಯನಾದ ಸಂಗತಿ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಅದೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಕಂಚಿಗೆ ಹಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ತ್ರಿಯಂಬಕಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ತಮಗೂ ವೈಸೂರ ಆರಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜರಗಿತು; ಹನ್ನೊಂದು ಕೋಟಿಗಳು ನಡೆದವು; ಹನ್ನೊಂದನೇ ಕೋಟಿ ತಮ್ಮದು; ಅದಕ್ಕೆ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಆಗ ಸಭೆ ಮುಗಿಯಿತು: ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ತಾವೇ ಹನ್ನೊಂದು ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಬರೆದು

ತಮ್ಮ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದು ಕಂಚಿ
ಯಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಣ್ಣಾರ
ತಾವು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಶ್ರೀನಿವಾಸಾ
ಚಾರ್ಯರು ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹನ್ನೊಂದುಕೋಟಿಗೂ ಖಂಡನರೂಪ
ವಾಗಿ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಹೊರವಡಿಸಿದರು. ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ
ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ಎರಡುಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ:—

ಶ್ಲೋಕ|| ದ್ವೈತವಾದಿ ಮತಧ್ವಾಂತ ವಿಧ್ವಂಸನ ವಿಚಕ್ಷಣಂ | ವಂದೇ
ತ್ಯಂಬಕ ಮಾತಾರ್ಥಂ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಬ್ಜ ಬೋಧಕಂ ||

ಅರ್ಥ|| ದ್ವೈತವಾದಿ ಮತವೆಂಬ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದ
ರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿಯೂ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಕಮಲವನ್ನು
ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತ್ಯಂಬಕನೆಂಬ ಸೂರ್ಯ
ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ಲೋಕ|| ಭಟ್ಟ ತ್ಯಂಬಕಶಿಷ್ಯೇಣ ರಾಮೇಣ ತದನುಗ್ರಹಾತ್ | ಶ್ರೀನಿ
ವಾಸಕೃತಸ್ತೋತ್ರೇಕ್ಷಾ ಮೂಲಾ ನಿರಾಕೃತಾ||

ಅರ್ಥ|| ಸ್ವಂತ ಉಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೇ ಮೂಲವಾಗಿವುಳ್ಳ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ
ಕೃತಿಯು ಭಟ್ಟತ್ಯಂಬಕರ ಶಿಷ್ಯನಾದ ರಾಮನಿಂದ ನಿರಾಕರಿ
ಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಹೀಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ
ಅನಮಾನವಾಯಿತು. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ವಾದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ತ್ರಿಯಂಬಕ
ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಭಕ್ತಿ ಇತ್ತೆಂಬುವುದಕ್ಕೆ
ಇದೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲು ಅರ್ಹವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಗತಿ ಇದೆ. ಆ
ವ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹದೇಶಿಕಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ
ಪಂಡಿತರು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ — ಈತ
ನಿಗೆ ಭತ್ರ ಚಾಮರ ಯಾತಕ್ಕೆ? ಇದನ್ನು ಯಾರು ಕೊಟ್ಟರು? ಎನ

ನೋಡಿ ಕೊಟ್ಟು? ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರಂತೆ. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಸಮಯ ಬರಲೆಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದರು.

ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಕಾರ ಕಂಚೀ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಜನ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರೂ ವೈಷ್ಣವರೂ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಬಂದು ನೆರೆದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡರು. ವಾದವ್ರತಿ ವಾದಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೂ ಸೇರಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನದವರೆಗೂ ನೆರೆದಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವಾದವು ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಇದ್ದವರಿಗೂ ಕೂಡ ಅವರ ವಾಗ್ವಿರೋಧನೆಯ ವಿಜೃಂಭಣೆಯು ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಕಕ್ಷಿಯವರ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಏರಿಸುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಮಧುಸೂದನ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ವಂಡಿತನು ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ಜಗನ್ನಿಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಇವರಮೇಲೆ ಯಾವ ವಾದವೂ ಕೋಟಿಯೂ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹದೇಶಿಕಾಚಾರ್ಯರು ಮೂದಲಿಸಿ ಆಡಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ—“ಏನನ್ನು ನೋಡಿ ಭಕ್ತಚಾಮರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು?” ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡಿ ವಿಗ್ರಹದೇಶಿಕಾಚಾರ್ಯರು ಮಾತನಾಡಿದರಂತೆ; “ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಟ್ಟನೈ, ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಟ್ಟು” ಎಂದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಎದೆಯನ್ನು ಬಬ್ಬದಕೈಯಲ್ಲಿ ತಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲರ ನಾಲಗೆಯೂ ಕಟ್ಟಿಹೋಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಹಾ ವಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷವಟ್ಟರು. ಇದು ಪರಾಭವ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ವರುಷಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ವಿಟ್ಟು ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಸಹಿತ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಊರಜನರ ಇಷ್ಟಪ್ರಕಾರ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ

ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಂತ್ರಿತ್ವ—ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ೭೧

ಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಇಟ್ಟರು.

ತರುವಾಯ ಶತಕೋಟಿ ಎಂಬ ತರ್ಕಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರೆದರು. ಇದರಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ಶತಕೋಟಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಪರಾಭವ ಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಂಚಿಪುರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಗುಡುಮಗುಹುಟ್ಟಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಯಿತು. ಈ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನು ಬಹು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಸರಸಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ವೇದ, ಕಾವ್ಯ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಶ್ರಮವುಂಟಾಯಿತು.

೮ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಂತ್ರಿತ್ವ—
ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ

ವೈಸೂರ ದೊರೆಗಳಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ದೊಲತ್ತು ಹೋದ್ದೂ, ಅವರಿಗೆ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ತಿಂಗಳ ೧ ಕ್ಕೆ ೩೫,೦೦೦ ಚಿರ ರೂವಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಕಂಪೆನಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಕೈಗೊಂಡು ಕಮಿಷನರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದೂ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿಗೆ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನೆಪದ ಮೇಲೆ ಸೆರೆಯಾದ್ದೂ ಸಹಾ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಈ ವೆಂಕಟಪ್ಪಾಜಿಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿ ಕೊಂಡು ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ ಮುಲಕನಾಟು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬ ವೈದಿಕನು ದೊರೆಯಬಳಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗೆ ಬಂದನು.

ದೊರೆಗಳು ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಾಲದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಲಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಈ ಸಾಲವು ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸರದಾರರ ಸಹಾಯವನ್ನು ವಡೆದು ಶಕ್ತರಾದ ಅವರ ಮೂಲಕ ರಾಜರಿಗೂ ಕಲ್ಪತ್ತಾ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಕಠಿಣಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಾ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದನು. ಅಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದವರ ವಶವಾದ ದೊಲತ್ತನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಪುನಃ ವಡೆದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇತರರಲ್ಲಿ ಸರಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನ್ಯಾಯವಾದ ಆಶೆಯು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಗತಿಯೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂಟಿ ಕುಟ್ಟಿ ಹುಳುವಿನಹಾಗೆ ಒಳಗೇ ಕೊರೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿಯವರಿಗೆ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಸೇರಿದ್ದಾಗ್ಲೂ ಇವರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿಂಧ್ಯನ ರಾಜ್ಯದ ಮರಾಠಿಯವರಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೂ ಕೈಕೈಸೇರುವ ಭೀತಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳತಾಯಿತ್ತು. ವಂಜಾಬು ದೇಶದ ರಣಜಿತಸಿಂಗು ತೀರಿಹೋಗಿ ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಆ ಹೊಸ ಆಡಳಿತದಿಂದ ಸಿಕ್ಕರಸೇನೆಯು ಕಟ್ಟಿಮೀರಿತ್ತು. ಇವರು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ಕಂಪನಿಯವರಿಗೆ ಸೇರಿದ ರಾಜ್ಯದವೇಲೆ ಬಿದ್ದಾರೋ ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನು ತೊಂದರೆ ಬಂದಿತೋ ಎಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿಂಧ್ಯ ಮಹಾರಾಜನ ಸೇನೆಯೂ ರಣಜಿತಸಿಂಗನ ಸೇನೆಯೂ ಫ್ರೆಂಚು ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಂದ ತಯಾರಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಕಂಪನಿಸೇನೆಯೊಡನೆ ಸಮಸಮನಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಈ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜೈಸುವುದು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಡೆಗಂಣನೋಟ ಹೇಗೆ ತಿರುಗುವುದೋ ಅದರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಕಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತೆಪ್ಪಗೆ ಇರುವ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶವನ್ನು ಗಡಬಡಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಹಾಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇ

ಕಾದ್ದು ಕಂಪನಿಯವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಂತೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯೂ ಹೆಸರು ಪಡೆದದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ, ಗುಣಾಧ್ಯರಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಜನಕ್ಕೂ ರಾಜವಾಡಿಯವರಿಗೂ ಅನುತಾಪವಿದ್ದ ದರಿಂದ, ಅಂಥಾ ದೊರೆಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೆಸರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ, ಕಲ್ಪತ್ತಾ ಸರ್ಕಾರದವರಿಗೆ ಆಶೆ ಇರ ತಕ್ಕದ್ದು ಸಹಜವಲ್ಲವೆ ? ಇದು ನೆರವೇರಲು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ನಡಿಸುತಾ ಇದ್ದ ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಸಂಗವು ಸಮಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಾಂಶವನ್ನು ಇವರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲು ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಸರ್ಕಾರದವರು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರು.

ರಾಜ್ಯವು ಬಾರದೆ ಹೋದಾಗ್ಲೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ವ್ಯಯಕ್ಕೆ ಹಣ ಬರುವಂತೆ ಅನುಕೂಲವಾದ್ದು ತಿಮ್ಮಂಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಎಂದು ಜನಜನಿತವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಡದೆ ದಾಲತ್ತನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಜರುಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಮೈಸೂರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಿಮ್ಮಂಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಚಾಕರರ ಸಂಬಳವನ್ನು ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಕಡಮೆಮಾಡಿದರು. ದೊರೆಗಳು ಅರಮನೇ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಗೋಸಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತಿ ಸಾಹುಕಾರರು ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡೂ ಆಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಂಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಭಿಮಾನವಿತ್ತು. ಕಾಡು ವೃಗಗಳಿಗೆ ಕೋಡು ವೃಗಗಳ ಉತ್ತಮ ಗುಣವೂ, ಕೋಡು ವೃಗಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಉತ್ತಮ ಗುಣವೂ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಉತ್ತಮ ಗುಣವೂ ಬರುವುದು ಸಹಜವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಿಮ್ಮಂಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವದವು ತಲೆಗೆರಿ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಹೊರಕಂಠನ್ನೂ ಒಳಕಂಠನ್ನೂ

ಅರೆಯರೆಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅನೇಕ ಲೌಕಿಕರಾದ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹಿತ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹಸಾದಕ್ಕೆ ಹಮ್ಮೈಸಿ ಕೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ್ಗೆ, ವೈದಿಕರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಇವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ವಿದ್ದೀತೆ? ಎಂದಿಗೂ ಇರಲಾರದು.

ಆದರೆ ಲೌಕಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಆದಾಯವನ್ನೂ, ವೈದಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಆಧಾರ ಭೂತನಾಗಿದ್ದ ರಾಜನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನೂ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹರಡುತ್ತಾ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ಹೋಲಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಮೊದಲನೇ ಉಪಕಾರವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ್ದು, ಎರಡನೇದು ಸ್ಥಿರವಾದ್ದು. ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾಗಜವಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇತರ ಅಯೋಗ್ಯರಹಾಗೆ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಸರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ಇರ ಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮ ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಇಬ್ಬರೂ ಮೂಲಕ ನಾಟು ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಂಧ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದರು. ಜನರಿಗೆ ನಂಟ ರಾದವರಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಟು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಉಟವುಪಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಳಕೆ ಇರುವುದು ಸಹಜವಷ್ಟೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಕರಾದವ ರಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಬಳಕೆಯು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ಅನೇಕರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿ ರುತಾರೆ. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಿಷ್ಕರಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಮೈಸೂರೂ ಬೆಂಗಳೂರೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮೇಲ್ ತರದವರೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಭೋಜನ ದೊರೆತರೆ ತಾವು ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಶುದ್ಧ ರಾಗಿಯೂ ಸಚ್ಚರಿತ್ರರಾಗಿಯೂ ಇರುವವರು ನ್ಯಾಯವಾದ ಮಾರ್ಗ ದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸದ್ವೈಯ ಮಾಡುವಾಗ, ಅಂಥವರ ಮನೇ ಅನ್ನವು ದೇಹವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಶುದ್ಧಿಮಾಡುತ್ತೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ್ಲೂ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ

ಹೋಗಲು ಹಿಂತೆಗೆಯುತ್ತಾ, ಸ್ಥಾನಬಲದಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಬಿಂಕವನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಹಾಗೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಔಪಾಸನ ವೈಶ್ವದೇವಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಷ್ಕರಾಗಿರತಕ್ಕವರ ಮನೆಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಯಾವ ಕಡೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತ್ಯಯ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ, ಅವರ ಮನೆಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಹೋಗತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ ಇದು ಪರಸ್ಪರ ಒಂದು ಬಗೆಯಾದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಭಾವವೆಂದು ಯಾರುತಾನೆ ತಿಳಿಯಲಾರರು? ತತ್ರಾಪಿ ಬಂಧನಗರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಭಾವನೆಯು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಕೇವಲ ಕುಂದುಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅನೇಕರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದ ಕಲ್ಮಷವು ಉಭಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಟಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೋರಿಯ ಜಾತಕಕ್ಕೆ ಯಾವುದೋ ಗ್ರಹಚಾರವು ಕ್ರೂರವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಲಕ್ಷ್ಮತೀಲ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಪಂಡಿತರು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಮಾಡಿದರು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಹೋಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ವಾಡಾಯಿತು. ತಾರಾಬಲ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಜೋಯಿಸರು ತಿಥಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರು. ಗೊತ್ತಾದ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಸಾರಿ ಎಳ್ಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಕೊಟ್ಟು ಹೋಮಮಾಡುವುದೇ ಈ ಶಾಂತಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಧಾನ. ಗೊತ್ತಾದ ದಿವಸ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೋಮವನ್ನು ಆರಂಭಮಾಡಿ ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಪೂರೈಸುವವರೆಗೂ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತನಾದ ದೊರೆಗೆ ಭೋಜನ ಕೂಡದೆಂದು ವಿಧಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಅಂಥಾ ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಲೆ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಅರಮನೇ ವೈದಿಕ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಾ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಜರಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಗಮಾಡಿಸತಕ್ಕ ಆಚರಣೆ ಈಗಲೂ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ೩-೪ ಗಳಿಗೆ

ಯೊಳಗಾಗಿ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಇವರು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಹವನಕ್ಕೆ ನೊದಲಾಗಿತ್ತು. ಅಗ್ನಿಕುಂಡದ ಸುತ್ತಲೂ ಹತ್ತುಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೂತುಕೊಂಡು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಲವನ್ನು ಹವನಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಬ್ಬರು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ಹತ್ತುಜನ ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಏಕವಚನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಕೊಡಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೋದಕೂಡಲೆ ಅಬದ್ಧವಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಾಗುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೋಮವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಕೆ ಕೂತಿದ್ದವರನ್ನು ಕುರಿತು ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಚರ್ಚೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಸಿಂಹದ ಬಾಯಿಗೆ ಯಾರೂ ಹತ್ತಲಾರದೇ ಹೋದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಹತ್ತುಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಸುಮಾರು ಮೂರು ಸಾವಿರಸಾರಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹತ್ತು ಜನರೂ ಸೇರಿ ಮಾಡಿದ ಹೋಮವು ಸುಮಾರು ೨೦ ಸಾವಿರಸಾರಿ ಆದಂತೆ ಆಯಿತು. ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗ ಮುಗಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಮಂತ್ರಲೋಪವಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತೆಂದು ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದರು. ಈ ಗಲಭೆಯು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಸನ್ನಿಧಾನದವರೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಮಡಿಯಾಗಿ ಕೂತಿದ್ದ ದೊರೆಯು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೋಮಕುಂಡದ ಬಳಿಗೆ ವಾಲುಮಾರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಆಗ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು—ಈಗ ೨೦,೦೦೦ ಸಾರಿ ಹೋಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಂತ್ರಲೋಪವಾಯಿತೆಂತಲೂ, ಅದರಿಂದ ೨೦೦೦ ಸಾರಿ ಹೋಮವಾದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಷರ ಸ್ವಾಲಿಷ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ೨೦,೦೦೦ ಸಾರಿ ಹವನವಾದ್ದು ಸುಳ್ಳಾಯಿತೆ ? ಇದರಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಏನಿದೆ ? ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಮುಗಿಯಿತು. ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಈ ದಿವಸ ೧೧ ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಮುಗಿಸಬಹುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಮಂತ್ರ ಲೋಪವಾಯಿತೆಂಬ ಕಾರಣದಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದ ಭಾನಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಹವನವನ್ನು ಪುನಃ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ, ಖಾಸಾ ಆರೋಗಣಿಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂತು. ಮುಖ ಕೆಂಪಾಯಿತು. ಅವರು ಆಗಲೇ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು—ಪ್ರಭುವೇ, ಈ ರಾಂತ್ರಿ ಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಸ್ವಾಮಿಯ ಕ್ಷೇಮಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಈ ಕರ್ಮವನ್ನು ಉತ್ತವಾದ ವಂತ್ರಿಚ್ಛಾರಣೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾ ಮಂತ್ರ ಲೋಪವಾದರೆ ಕರ್ಮವೂ ಲೋಪವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ರಾಜನಿಗೂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಲೋಪಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಈ ಹೋಮವನ್ನು ಪುನಃ ಆರಂಭಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಇದು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮ, ಪೊಳ್ಳುಹರಟೆಯಲ್ಲ, ಫಲಾಫಲಗಳನ್ನು ಆರಿಯದೆ, ಇದರಿಂದೇನು ಅದರಿಂದೇನು? ಎಂದು ದೋರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುಂಠರಂತೆ ವಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬಾರದು, ಎಂದು ಘರ್ಜಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಆಸ್ತಿಕ್ಕಕ್ಕೆ ತಾಯಿಮನೆಗಾದ ಆ ಮಹಾ ಪ್ರಭುವು—ನಮಗೂ ನಮ್ಮ ಬಂಧುವರ್ಗಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲೆಂದು ಈ ಹೋಮವನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದ ಹೋಮದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ, ಮಂತ್ರಲೋಪವಾದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಲೋಪವಾಯಿತು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿ ಪುನಃಹೋಮವನ್ನು ಆರಂಭಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ. ಕರ್ಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ” ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿದೇವೆ. ಭಗವಂತನು ವೇದರೂಪವಾಗಿಯೂ ಮಂತ್ರರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇದಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ತಿಳಿದೂ ಆ ಪರಶಿವನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ನಾನು ಪಾತ್ರನಾಗಲಿ? ನನಗೆ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ ಉಟನಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಮೂರು ದಿವಸವಾದರೂ ನಾನು ಉಪವಾಸವಾಗಿ ಇದ್ದೇನು. ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ಜರಗಲಿ ಎಂದು, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ತಿಮ್ಮಂಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು. ಅಯ್ಯೋ! ಅಂಥಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾದ ಮಹಾರಾಜ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಎಂದಿಗೆ ದೊರೆತಾನು? ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ ಪ್ರಕಾರ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಾವೇ

ಕೂತುಕೊಂಡು ಹೋಮವನ್ನು ಆರಂಭಮಾಡಿಸಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ದೊರೆಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಶುಂಠವಾದವೆಂಬದಾಗಿ ಕರೆದರಲ್ಲಾ ಎಂದು ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕ್ರೋಧವು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಯಾತರಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಲೇಶಲೋಪವಾದಾಗ್ಲೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಹಿಸದೆ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಆವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕವರೆಂಬ ಅಂಶ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮತೀಲಹೋಮದ ಪ್ರಸ್ತಾಪದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಯಾವ ಕರ್ಮವೂ ಅಲ್ಪವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಪವಾದ ಸಂಗತಿಯಾದಾಗ್ಲೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು, ವಿಷಯ ತುಚ್ಛವೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಧಿಯನ್ನೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಯಾತರಲ್ಲಿ ಯಾವವಿಧಿ ಮಿಳಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು ಅಲ್ಪವಿಚಾರವೆಂದು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಈ ವಿಧವಾದ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಮೆಯಾಗಿದ್ದೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ತಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಮನುಷ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಇದನ್ನು ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಮನುಷ್ಯನೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ಮತ್ತು ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಉಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಥಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ತಕ್ಕ ಪುರುಷಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕುವುದಾದರೆ ಆತನೇ ಪ್ರತಿಭಾವಿಶೇಷ ಉಳ್ಳವನು, ಮಹಾತ್ಮನು ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾಗಲಿ ಕಂಡರೆ ಕೇವಲ ಅಲ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಹಂಭಾವವೇ ಇವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೆ.

೯ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅನುಗಮವಾದ—ಸರ್ವತೋಮುಖಯಾಗ

ಇದುವರೆಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಪಂಡಿತರಾದವರೊಳಗೆ ಕವಿ ವರದಾಚಾರ್ಯ, ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯ, ಕುರಚ್ಚಿ ರಂಗಾಚಾರ್ಯ, ರಾಮಗಿರಿ ಶಾಮಾಚಾರ್ಯ, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ದಿಗ್ದಂತಿ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಕವಿ ವರದಾಚಾರ್ಯರು ವೈಸೂರಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು. ಕುರಚ್ಚಿ ರಂಗಾಚಾರ್ಯರು ಅವರ ಸೀಮೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರು ಕಂಚಿಗೆ ಹೋದರು. ರಾಮಗಿರಿ ಶಾಮಾಚಾರ್ಯರು ವೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು.

ವಿಷ್ಣುವಾದಾಚಾರ್ಯರು ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರು. ಇವರು ಪಂಡಿತರಾದ ಜುಲಪಿ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಮಕ್ಕಳು. ಈ ವಿಷ್ಣುವಾದಾಚಾರ್ಯರು ಕೆಲವುದಿನಸ ತಂದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತರುವಾಯ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿ ತರ್ಕ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮರಾದರು. ಇವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿತು. ಇವರು ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬೇರೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿ ನಟಿಸುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದ್ದನ್ನೇ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡುವುದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ್ದನ್ನೇ ಕೈಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಈ ಗುಣ ಇವರಲ್ಲಿ ಇತರರು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವವಟ್ಟಿಗೂ ಇತ್ತು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷ್ಣುವಾದಾಚಾರ್ಯರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ದ್ವೈತಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿಯೂ ಅದ್ವೈತಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ವಾದಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಈ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಮತಸ್ಥರಾದ ಮಾಧ್ವರಿಗೂ ವಿಷ್ಣುವಾದಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ವೈಮನಸ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ವೈಷ್ಣವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಇವರಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದೇವೆಂದು ಹೇಳಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ವಿಷ್ಣುವಾದಾಚಾರ್ಯರು ಇದಕ್ಕೆ ಹೆದರದೆ, ತಾವು ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬಹಿ

ಷ್ಠಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದೇವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹವ್ಯಕವ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳನ್ನು ಕರೆಯದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಸ್ಮಾರ್ತರನ್ನೇ ಕರೆಯುತ್ತಾ, ಸ್ಮಾರ್ತಾಚಾರವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ದ್ವೈತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸುಬಂದಹಾಗೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೂಷಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಯಾರಾದರೂ ಸ್ವಯಂಧ ಕಲಹವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಮಠಪತಿಗಳು ಸಹಿತ ವಿಷ್ಣು ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಾಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಈ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಆ ಮಠದಿಂದ ವೇತನ ಕೂಡ ಸಲ್ಲುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಇಂಥಾ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಹುಲಿಗಳನ್ನು ಕೆಣಕಿ ತಮ್ಮ ಮಾನವನ್ನೂ ಇತರ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಮಾನವನ್ನೂ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಅಲ್ಪ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಗಲಭೆಯನ್ನು ತೆಪ್ಪಗೆ ಮಾಡಿದರು.

ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ತರ್ಕವೇದಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜ್ಯೋತಿಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ಇವರು ಇತರ ಪಂಚಾಂಗದ ಜೋಯಿಸರಹಾಗೆ ದಿನಶುದ್ಧಿ, ತಾರಾಬಲ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಜಾತಕಗಳನ್ನು ಗುಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದವರಲ್ಲ. ಇವರ ಮನೆಯು ಮೈಸೂರ ಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಯ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಗೋಡೆ ವತ್ತಿನ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದುದೊಡ್ಡ ಮನೆ; ಎರಡು ಅಂತಸ್ತು ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಕಿರುಮನೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಂತ್ರವನ್ನು ಹೂಡಿ ನವಗ್ರಹಗಳೂ ಇತರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಸಹಾ ಕಾಣುವಹಾಗೆ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಳಗಳನ್ನು ತಗಲಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ದೀಪವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಕೇಲನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಗ್ರಹಗಳ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಂಚಾರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧರಾದವರು ಅನೇಕರು ನೋಡಿದಾರೆ. ಈ ವಿಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಅತ್ಯಪೂರ್ವವಾದ್ದು. ಇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಭಾಸ್ಕರಾಚಾರ್ಯರು, ಆರ್ಯಭಟ, ಮೊದ

ಲಾದ ದೈವಜ್ಞರ ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುತಾ ಇದೆ. ಮತ್ತು ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತದಾದ ಸ್ಮಾರ್ತರಾದ ಕಾಶೀ ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಂಬುವರೂ ಇದ್ದರು. ಇವರು ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಂಡಿತರಾಗಿ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ವರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಹೊಯಿಸಲಕರ್ಣಾಟ ಕುಲದ ಕಟ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಂಬವರು ಕಣವೇಕೆಳಗಿನಿಂದ ಬಂದು ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರು ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರು. ಶ್ರೌತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಾಡತ್ಯವುಳ್ಳವರು. ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಜನ ಪಂಡಿತರು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಮಕಾಲಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನುಳ್ಳ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಸಭೆಯು ನವನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನು ಇವರುಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಭೂತನಾಗಿ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ನಾನಾಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಕಾರಣ, ಈ ಮಹಾ ಪುರುಷನ ಔದಾರ್ಯವೂ ಯಶಸ್ಸು ಈ ಭರಖಂಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡು ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಂಡಿತು.

ಈ ದೊರೆಯ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೌಮ್ಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ವೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಬಂದರು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಂದಲೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಖ್ಯಾತಿಯು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವರು ಅನುಗಮಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿ; ಈತನು ತೆನುಗು ರಾಜ್ಯದವನು ತನ್ನ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಸಂವಾದಿಸಿದ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿರುವ ನವದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನುಗಮಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಿದನು. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಂಥವೇ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿರುವ ನದಿಯ ಅಧವ ನವದ್ವೀಪವು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ಈ ವಿದ್ವತ್ಸಾಹಸ ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರದೇಶದಿಂದ ಬರತಕ್ಕ ಮಹಾ ಪಂಡಿತರು ಎನ್ನುವರೆಲ್ಲಾ ನವದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಅಧವ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿದವರಾಗಿ ದಾರೆ. ಬಂಗಾಳಿಯವರೂ ಇತರ ಔತ್ತರೇಯರೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ

ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಆರ್ಯವಂಶ ಕಲೋತ್ಪನ್ನರನ್ನು ಮಾರಿಸಿದವರು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೆಸರನ್ನು ಉಳಿಸಿದಾರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಗೌರವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವರಾಗಿ ದಾರೆ. ಈ ಜನರು ಈಗ ಹೇಗೆ ತಲೆ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿದಾರೋ ಹಿಂದೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಓದಿ ಪಂಡಿತರಾದವರಿಗೆ ಬಿರುದನ್ನೂ ಹೆಸರನ್ನೂ ನವದ್ವೀಪದ ವಿದ್ವತ್ಪರಿಷತ್ತಿನವರು ಕೊಡತಕ್ಕ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು, ಗದಾಧರಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿನವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಅನುಗಮಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜಯರೇಖೆಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯ ರಾಜನ ಔದಾರ್ಯವೂ ಈ ದೊರೆಯ ಸಭೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸತಾ ಇದ್ದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹೆಸರುವಾಸಿಯೂ, ಒಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಆಸೆಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಗರ್ವದಿಂದಂಟಾದ ಕ್ರೋಧವೂ, ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಎಳೆದು ತಂದವು. ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಬಹು ಅಟ್ಟಹಾಸವಾಗಿ ಬಂದು ಮೈಸೂರ ದೊರೆಯ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುವುದು ಈತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೋರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಪರಕಾಲಮಠದಲ್ಲಿ ೬—೭ ದಿವಸ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವಾಯಿತು. ಶಂಕರ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರ ಸಿಸ್ತಾಂತಪ್ರಕಾರ ಅನುಗಮವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನ ಮಾಡತಾ ಬಂದನು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿದ್ದರು. ಮಾಧ್ಯಸ್ಥಕ್ಕೆ ಕೂತಿದ್ದ ಕಾಶೀ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ವಾದ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗೂ ಇದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಹಾಗೆ ತುಟಿ ಪಿಟಕ್ಕನ್ನದೆ ಕೂತಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣದೇಶ

ದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತರೀತ್ಯಾ ಪ್ರಕಾರವಿಧಿಯು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಭಟ್ಟಾಚಾರಿಯ ಉಪಪಾದನ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ, ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಲಿ ಎಂದರು. ತರುವಾಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ದಿವಸ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವಾಯಿತು. ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಅನುಗಮವಿಧಿಯಲ್ಲಿ* ಮಾಡಿದ ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಭಟ್ಟಾಚಾರಿ ಹೇಳಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನೇ ತಿರುಗಿಸಿ ಅದೇ ಅನುಗಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರೀತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ನಯ್ಯಾಯಿಕನಮೇಲೆ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಏರಿಸಿದರು. ಇವರು ಹೇಳಿದ್ದು ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಸಭ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಡಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತೆಗೆದ ಹೊಸ ರೀತಿಯು ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದೇ ಹೋಯಿತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಯಿತು. ಅನುಗಮ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರ ಬಾಯಿ ಗಟ್ಟಿತು. ವೈಸೂರಿನ ತರ್ಕಸಿಂಹದ ಘರ್ಜನೆಯು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ತುಂಬಿತು. ಆಗ ಬಂಗಾಳದ ಭಟ್ಟಾಚಾರಿಯು ಬಹು ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು—ನಾನು ಅನೇಕ

* ೧. ಅನುಗಮವಿಧಿ—ಎಂದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳು ಅಥವಾ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸದೆ ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಆಯಾ ಧರ್ಮಗಳನ್ನುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ವಿಧಾನ.

೨. ಪ್ರಕಾರವಿಧಿ—ಎಂದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳು ಅಥವಾ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿವರಿಸಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ವಿಧಾನ.

ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆ, ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವಾದಮಾಡಿದೆ; ಈ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಗೌತಮರು; ಇವರು ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿದಾರೆ; ಇದು ಬರೀ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಲ್ಲ; ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ವೃತ್ತಿಭಿ, ಎಂದು ದೊರೆಯು ಎದುರಿಗೆ ಆ ಮಹಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದನು. ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಗೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿ ಈ ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯಿಂದ ಅಪಮಾನವಾಗುತ್ತೋ ಎಂದು ಅಂತಃಭಯಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಆನಂದವಾಯಿತು. ರಾಜರು ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ೪,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಠಿ ಮೊದಲಾದ ಭಾರಿ ಖಿಲ್ಲತ್ತನ್ನೂ, ವೆಂಕಟರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ೩,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಖಿಲ್ಲತ್ತನ್ನೂ, ಕೊಡಿಸಿ ಬಹುಮಾನ ಮಾಡಿದರು. ಸಭೆಯೆಲ್ಲಾ ಜುಜುಬುನೆಂದು ಕೂಗಿತು. ತರುವಾಯ ಅನುಗಮಭಟ್ಟಾಚಾರಿಯು ಕೆಲವು ದಿವಸ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಆಮೇಲೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅನುಗಮವಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಪ್ರಾಚೀನ ವಿಧಿಯಾದ ಪ್ರಕಾರವಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನವೀನ ಪದ್ಧತಿಯಾದ ಅನುಗಮಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮಾಡುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಕಾಶಿ, ಗುರು, ಪ್ರಯಾಗ, ನವದ್ವೀಪ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ವರ್ಧಮಾನ, ದರ್ಭಂಗ, ಕಲ್ಕತ್ತ, ಈ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಜರುಗುವಾಗ್ಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬ ಸೂತ್ರಗಾರರಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಲೂ ಇವರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೇ ವಿಧಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಬಂದರು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಆಸ್ಪದ ಮೊರೆಯುವಹಾಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸ ಬಂದನು. ಈತನ ಹೆಸರು ಪಾವಗಡದ ಗಂಗಾಧರ ಸೋಮಯಾಜಿ. ಈತನು ಸರ್ವತೋಮುಖವೆಂಬ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡತೇನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ಇವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಮಸ್ತ ಸಲಕರಣಗಳೂ ಮೈಸೂರ ಮಹಾ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿ ಪುರಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅವರ ಮೂಲಕ ಮೊರೆಯು ಭೇಟಿಮಾಡಿ

ಕೊಂಡನು. ಸ್ಥೂಲರೂಪಕ್ಕೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಈ ಸೋಮಯಾಜಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಟ್ಟು—ತಮ್ಮಂಥಾ ದೊಡ್ಡವರು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಇಂಥಾ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡಿಸುವುದರಿಂದ ನಮಗೂ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಫಲವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಅದರ ವೆಚ್ಚವೇನಾದಾಗ್ಯೂ ಅರಮನೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ದೊರೆಯುವುದು, ಚಿಂತೆ ಬೇಡ, ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಆಗ ಸೋಮಯಾಜಿಯು ಶ್ರೇತದಲ್ಲಿ ಆದ್ವಿತೀಯರೆಂದು ಹೆಸರಗೊಂಡಿದ್ದ ಕುಟ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಅವರು ಈ ಯಜ್ಞದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೇ ಹೋದರು. ಸೋಮಯಾಜಿಯು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ತಮ್ಮಿಂದ ಈ ದೊಡ್ಡಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆತನ ಕೈಹಿಡಿದು ಮಾತಕೊಟ್ಟು ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ಶ್ರೇತಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರ ಕೃಷ್ಣ ಸೋಮಯಾಜಿಗಳೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಜನ ಶ್ರೇತಿಗಳ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸರ್ವತೋಮುಖಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು.

ನಾಲ್ಕು ಯಾಗಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಒಂದು ನೂರು ಜನ ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳು ನೇಮಕವಾದರು. ಈ ದೊಡ್ಡ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸೋಮಪ್ರವಾಕ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಾವೇ ವಹಿಸಿದರು. ಈ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಅನೇಕ ದೂರದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರೂ ವಂಡಿತರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಈ ಕ್ರತುವನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಾವೇ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಲೇಶವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆದ ಈ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಕಾದುಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದ ಕುಟ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಇವರ ಹಿರೀಮಗ ವಾಂಛೀಶ್ವರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಸಹಾ ಮೆಚ್ಚಿ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರು. ಕುಟ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಾಧಾರಣರಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೇ ಕರ್ಮಿಗಳು, ನಿಷ್ಠರು, ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತರೆಂದು ಹೆಸ

ರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿ ಇತ್ತು. ಇವರು ಅರಮನೆಗೆ ಮೇನದಲ್ಲಿ ಕೂತುಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ವೃದ್ಧರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಣಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಹಿತ ಗೋಷ ಇರಬೇಡವೆಂದು ರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥವರೂ ಕೂಡ ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದು ಸಾಧಾರಣ ವಿಷಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭುವು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ೧೦೦. ಹತ್ತು ವರಹ ಸಂಬಳವನ್ನು ನೇಮಕಮಾಡಿದರು. ಇವರನ್ನು ದರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ನೇಮಿಸಿದರು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಬಂದುಕಡೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಸಂಕಟವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಇತರ ಪಂಡಿತರ ಮುಖೇನ ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕ್ರೋಧದಿಂದ, ತಿಮ್ಮಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಯಾವ ವಿಧ್ವಂಸ ಎಲ್ಲಿದಾನೆ ಎಂದು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬರೆದು ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಗದ್ದವಾಲ, ವನಪರ್ತಿ, ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಹೈದರಾಬಾದು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಶಪರ್ತಿಗಳಾಗಿರುವ ಚಿಕ್ಕರಾಜವಾಡೆಗಳು ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜರು ಪೂರ್ದದಿಂದ ಸಮ್ಮತ, ಪೂರ್ವಾಚಾರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಒಂದು ವಿದ್ವತ್ ಸಭೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನೂ ವರ್ಷಾಶನವನ್ನೂ ಈಗಲೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೊರೆಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆ ಸಂಠ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದಾರೆ. ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದ್ದರು.

ಈತನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮುಖಭಂಗಮಾಡಿ ತನ್ನ ಒಳದುಃಖವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅಯ್ಯೋ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ! ಇವರಿಬ್ಬರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಈ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈತನು ವೈದಿಕಕ್ಕೆ ಓದಿದವನಲ್ಲ, ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ.

ಬರೆದವನಲ್ಲ. ವೈದಿಕಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಲೌಕಿಕ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಎಂತಲೂ ಲೌಕಿಕ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ವೈದಿಕ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂತಲೂ, ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಕಾಲಕ್ಷೇಪಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಶ್ರಮ. ನೀವು ಆಶ್ವಲಾಯನರೋ ಆಪಸ್ತಂಬರೋ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ, ಇವೆರಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿ ಕೀವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳದೇ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಅಷ್ಟು ಆಶ್ವಲಾಯನರೂ ಅಲ್ಲ, ಅಷ್ಟು ಆಪಸ್ತಂಬರೂ ಅಲ್ಲ, ನಾವು ಪ್ರಧಾನ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ನಂಟರು ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಇಂಥಾ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕೇಟದ ಜ್ಞಾನವಕವು ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲಾ ಬರುತ್ತಿದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯೆದುರಿಗೆ ಇರುವ ಕುಂದನ ಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಗವಾಡಲು ಗರಡೀ ಸಾಮಮಾಡಿದವರನ್ನೂ ಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಕಟ್ಟುವ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೀವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲ, ಗರಡೀ ಉಷ್ಣಾದಿಗಳಂತೆ ಜೋಡಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರೋ ತಿಳಿಯದು. ಶಾಸ್ತ್ರಾನು ಇದರಂತೆಯೇ ಕೈಕೈಕೂಡಿಸಿ ಆಡುವ ಮುಷ್ಠಾಮುಷ್ಠಿ ಕಾಳಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜಟ್ಟೀ ಕಾಳಗವಾಡಲು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣಾಚಾರಿಯು ಸರಿಯಾದ ಜೋಡಿಆಗಬಹುದೆಂದು ಒಳಗೇ ಬರೆದು ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ವೈಸೂರಿಗೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯೇ ಕರಿಸಿದನು. ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣಾಚಾರಿಯು ಬಹು ಡಂಭವಾಗಿ ಬಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಭೇಟಿಮಾಡಿದನು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಈತನಿಗೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜರಗಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತು ಕೊಂಡರು. ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ರಾಮಗಿರಿ ಶಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಅನುವಾದ ಪ್ರತ್ಯನುವಾದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜರಗಿತು. ತರುವಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡಿದರು. ಈತನು ಹೇಳಿದ್ದು ಯಾವುದೂ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ದೇಶಾಂತರದಿಂದ ಬಂದ

ವಿದ್ವಾಂಸನು—ಈ ಸೀಮೆಗೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಂದದ್ದು ನಿಮಿ
ಗಳ ಸಂಗಡ ಅಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಕೂತು
ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಡಿತರೊಬ್ಬರು ಆತನ ಮುಖ
ವನ್ನು ನೋಡಿ—ಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮೊಡನೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಆ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ
ಬರಬೇಕೆ? ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಾವು ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ
ಸಾಕಾಗಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂದರು. ಇತರರೂ ಕೂಡ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೊಡನೆ
ಸೆಣಸಾಟ ಬೇಡವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಾಗ್ಯೂ ಆಚಾರ್ಯರು
ಮೌಖ್ಯ ನಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಕೂತು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಪರಾ
ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿದರು. ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಮುದ್ದು ಮುಖವು
ಬಾಡಿತು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಪರಾಕ್ರಮವೂ ಅಡಗಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು.
ಇದು ಪರೀಧಾವಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಜರಗಿತು.

೧೦ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ದರಬಾರಿನ ಸ್ಥಿತಿ

ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಂಡಿರು ಮೂರು
ಜನ ಇದ್ದರು. ಹಿರೀ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಾಗಲಿ ದೇಶೀಅರಸಿನವರ ಮನೆ
ತನದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರು. ಈಕೆಯು ಈಗಿರುವ
ಕರ್ನಲ್ ದೇಶರಾಜಿ ಅರಸಿನವರ ದತ್ತು ತಂದೆಯಾದ ದೇಶೀಅರಸಿನವ
ರಿಗೆ ಸೋದರ ಅತ್ತೆಯಾಗಬೇಕು. ಎರಡನೇ ಹೆಂಡತಿಯು ರಮಾವಿಲಾ
ಸದ ಅಮ್ಮನವರು. ಇವರು ಕತ್ತಿ ಗೋಪಾಲರಾಜೇಅರಸಿನವರ ಮನೇ
ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು; ಈಕೆಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯ
ರವರ ಜನಕ ತಂದೆಯಾದ ಕೃಷ್ಣೇ ಅರಸಿನವರಿಗೆ ಸೋದರತ್ತಿಯಾಗ
ಬೇಕು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಪಟ್ಟದ ಹೆಂಡಿರು.

ನಿಜವಾದ ಅರಸು ಮನೆತನದವರು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕೊಂಡು ಟೀಪು ಸುಲ್ತಾನನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಈಗ ವೈಸೂರು ಸೀಮೆ ಎಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟನ್ನು, ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಮಲತಾಯಿಯಾದ ದೊಡ್ಡಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮದರಾಸು ಗವರ್ನರು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಾರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವೈಸೂರ ರಾಜರೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಜನರಲ್ ಹಾರಿಸ್, ಕರನಲ್ ವೆಲ್ಲೆಸ್ಲಿ (ಡ್ಯೂಕ್ ವೆಲ್ಲಿಂಗ್ಟನ್) ಈ ಕಂಪನಿ ಸರದಾರರು ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈ ಸರದಾರರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ದಿವಾನ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇಬ್ಬರು ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ರನ್ನಾ ತಂದು ದೊರೆಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈಚೆಗೆ ತುರುವೇಕೆರೆ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಾದ ಸೀತಾವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರನ್ನು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಮದುವೆಯಾದರು.

ಇವರಲ್ಲಿ ಜೈಷ್ಠವತ್ತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರು ವಿದ್ಯಾವಂತರು, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ, ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಆರಿತವರು. ಇವರು ಒಂದೆರಡುವೇಳೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ. ಆದರೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಯವ್ವನದಲ್ಲಿ ನೀತಿಕೆಟ್ಟವರು ಸಾವಿರಾರುಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಎಳೆದಕಾರಣ, ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಕೆಟ್ಟದ್ದೋಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಾಹಾಕಾರ ಬಲವಾಯಿತು. ಅನೇಕರು ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೂರುಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಪ್ರಜೆಗಳ ದೂರನ್ನೂ, ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ, ದೂರ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನೂ, ಕೇಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ಕಿವುಡು ಬಂತು. ನಿಜವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಒಳಕಂಠಿಗೆ ಯವ್ವನದಲ್ಲಿಯೇ ಚಾಳೀಸ ಬಂತು. ಸ್ಥಳದ ನೀಚರ ಜೊತೆಗೆ ಪರಸ್ಥಳದ ಆಶೆಬಡಕರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕೆಟ್ಟದಾರಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ದುಷ್ಟಪರಿವಾರದ ಬೇಳವೆ ಮಾತುಗಳು ಬಹು ಶ್ರಾವ್ಯವಾದ ಗಾನವಾಯಿತು. ಬುದ್ಧಿವಾದವು ಗಾರ್ಧಭ ಗಾನವಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟುಹರಿದ

ಪಂಜಾಗಿ ದಿಕ್ಕುಕೆಟ್ಟಿತು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರು ದೊರೆಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಇದು ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿಬೀಳದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರಲ್ಲಿ ಮುಖಮುನಸಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅದೇ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ದೊರೆಯು ಇವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ದಿನಾನ ವೆಂಕಟೇ ಅರಸಿನ ತಮ್ಮನಾದ ದಾಸಪ್ಪಾಜಿಯು ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ರಾಜರನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಇದ್ದನು. ಅದುವರೆಗೆ ಬಂದೀಹಾಕಿದ ಹೆಂಡಿರು ದೊರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಮದನವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಅರಸುಗಳೆಲ್ಲಾ ರಾಜಪುತ್ರನಾದ ಯುವರಾಜನಿಗೆ ಆಗುವ ಮರ್ಯಾದೆಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಅರಸುಗಳೆಲ್ಲಾ ಆ ಕುಮಾರನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತಲೂ, ದೊರೆಯು ನಿರ್ಬಂಧ ಪಡಿಸಿದರಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಅರಸುಗಳು ಅನೇಕರು ತಿರುಗಿಬಿದ್ದರು. ದಾಸಪ್ಪಾಜಿಯೂ ಅದೇ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ದ್ವೇಷದ ಆಳವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬಂತು. ದೊರೆಗೆ ಹುಚ್ಚೆಂತಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರು ದೊಲತ್ತುಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಲಾಸದವರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕಲ್ಪಕತ್ತ ಸರ್ಕಾರದವರಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪಾಜಿಯು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಒಳ ಪಿತೂರಿಯಿಂದ ಬರಿಸಿದನಂತೆ. ಈ ಸಂಗತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಉಳಿ ಲಕ್ಷ ವರಹಾಕ್ಕೆ 'ಮಿಟ್ಟಾ'ವಾಗಿ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ದಾಸಪ್ಪಾಜಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನಂತೆ. ಹೀಗೆ ದಾಸಪ್ಪಾಜಿಯು ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನ ಪರಾಯಣನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವಲ್ಲಿ, ದೊರೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಡಿಸಬೇಕೆಂಬುವುದು ಇವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರ ಹೆಸರಿನ ಹೆಚ್ಚಾದ ತೂಕವು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅವರ ಹೆಸರಿನಮೇಲೆ ಈ ದಾಸಪ್ಪಾಜಿಯು ಪಿತೂರಿಯಿಂದ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಕಾರಣವಿದೆ.

ಅದುವರೆಗೆ ದೊರೆಯ ದೌಲತ್ತನ್ನು ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕಲ್ ಕತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಲೇಖನದ ಸಂಗತಿಯು ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಗದವು ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ದೊರೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಒಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಆ ತೊಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಬೇರೆಮಾಡಿದರು. ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ಹೆಂಡತಿಯುಮೇಲೆ ಕೋಪ ಬಂದರೆ, ಅವಳಿಗೆ ಕಡೇತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕಗ್ಗಲರಾಗಿ ಮುಗ್ಗಲ ಹರುಳಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಕಥೆಯ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಾಯಿತು. ಇವರು ತಮಗೆ ಆಪ್ತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಗಳೊಡನೆ—ಶಿವ ಶಿವಾ! ಈ ಸ್ತ್ರೀಜನ್ಮದ ಬಾಳು ಕೆಟ್ಟದು. ಹೆತ್ತ ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನೂ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರನ್ನೂ ತಾರುಮನೆಯ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನೇ ಮಾತನಾಡತಕ್ಕ ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದೆನಲ್ಲಾ! ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಒಂದು ಭಾಗವಲ್ಲವೆ! ಅಂಥಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೊರೆದುಕೊಂಡು ಕರುಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಈಗತಿ ಆಗಬಹುದೆ? ಗಂಡನು ಬಾಳಿಸದೆ ಮುನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯವಿದ್ದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ವಿನಾಹವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ವಂಶ ಅಂಕುರಿಸಬೇಕೆಂಬುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೋರಿಕೆ. ಸಂಸ್ಥಾನ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೊನೆಯೂ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಅಗ್ನಿನಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಮೇಲೆ, ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತವಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವು? ಮೈಸೂರ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಲಿ! ಎಷ್ಟರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟರ ಬಾಳು ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ. ದಂಪತಿಗಳ ಮುಂದೆ ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನುಕೂಲವಾದ ದಾಂಪತ್ಯವುಳ ಬಡತನವು ಮೇಲು. ಸಾಧಾರಣ ಜನರಾದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು; ದೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವೇಕ

ಕೆಟ್ಟರೆ, ಅದು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಲ್ಲದ ರೋಗವಾಗುವುದು. ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೋ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಹೆಂಗಸು, ಸಹಾಯ ರಹಿತಳು. ಇನ್ನು ಯಾರ ಮೇಲೆತಾನೆ ದೋಷಾರೋಪಣೆಮಾಡಿ ವ್ರಯೋಜನವೇನು? ಹೆಂಗಸನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ದುಃಖಪಡಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀವಧೆ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತೆ. ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾರಿದವರು ಯಾರು? ಎಂದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಹು ವಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಶಾಭಂಗವಾದಷ್ಟೂ ಅಮ್ಮನವರ ಮನಸ್ಸು ಅಧಿಕವಾಗಿ ರೋಸಿ ಹೋಯಿತು. ಇವರು ಮೂರು ಹಣದ ಬಿಳೀಸೀರೆ ಯನ್ನುಟ್ಟು, ರತ್ನಪಡಿ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ಬಂಗಾರದ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆ ದಿಟ್ಟು, ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸುವಾಸಿಯ ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ವಿಭೂತಿಯಮೇಲೆ ಧರಿಸಿ, ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ರಾಜಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯೋಗಿನಿಯಂತೆ ಕಾಲಹರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಮುಚ್ಚಿದಬಾಯಿಯೊಳಗೂ ತಮ್ಮ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕಭುಕ್ತ, ಫಲಾಹಾರ, ಸ್ವೇರಾಹಾರ, ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ರಲ್ಲಿ ದೇಹ ಕ್ಷಯಿಸಿಹೋಯಿತು. ಕೋಮಲವಾದ ಶರೀರವೆಲ್ಲಾ ಕೃಶವಾಯಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕ ವರುಷ ಜರಗಿತು. ಸತ್ಕಲಪ್ರಸೂತಿ ಯಾಗಿಯೂ ವೀರಪತ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಮನಸ್ಸು ಲೇಶವೂ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡವರು ಯಾರು? ಯಾವಾಗ ಏನು ನಡೆಯುವುದೋ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕರಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣ ಉಂಟಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಮಾತಾಮಹಿಯ ತಂಗಿ ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಹೆತ್ತಮ್ಮನು ದೊರೆಯ ಬಂಗಾರದ ಕುಮಾರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ನೋಡಿದ ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಕಿವಿಯಾರ ಕೇಳಿದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಶದ

ವಾಗುವವು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳಿಗಿದ್ದ ಕೋವ, ಅದು ಅಡಗಿ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ ರೀತಿ, ಅಂಥಾ ಅಭಿಮಾನದ ಅಧಿಕೃತಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉದಾಸೀನರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಅವರವೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಜಾಗ್ರಹ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದೇಶವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗುವ ಮಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ, ಇದೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಂಗತಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ.

ಬಂಗಾರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಇದ್ದಳು. ಈ ಮಗುವು ಬಹು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತು ದೊರೆಯ ಅನುರೂಪವಾಗಿತ್ತು. ವಿನಾಹ ಮೊದಲಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ಆದ ತರುವಾಯ ಈಕೆಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದಳು. ದಿನವಹಿ ದೊರೆಯು ಮಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕುಸಾರಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಸಾಟಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗರ್ಭಿಣಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿತು. ಐದನೇ ತಿಂಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ವಾಡಿಕೆ ಪ್ರಕಾರ ಬಳೆದೊಡಿಸುವ ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ಬೆಳಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಏರ್ಪಾಡೆಲ್ಲಾ ಆಯಿತು. ಆಗ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ತಂದೆಯು ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು,

ದೊರೆ—ಅಮ್ಮ ನೀನು ದೇವರ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

ನೀನು ಏನನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದೀಯೆ? ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳು, ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಮಗಳು—ಹಾಗಾದರೆ ಅಪ್ಪಾಜಿ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ತರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೀರ?

ದೊರೆ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪು ವುದಿಲ್ಲ.

ಮಗಳು—ಅಪ್ಪಾಜಿ, ನವರತ್ನವೂ ಕೆತ್ತಿರುವ ಕೈಬಳೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಆಸೆ ಇದೆ.

ದೊರೆ—ನಮ್ಮ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀಯಷ್ಟೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಬಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ.

ಮಗಳು—ಖಾಸ ಬೊಕ್ಕ ಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಳಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ದೊರೆ —ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಮಗಳು—ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ನನಗೆ ಬೇಡ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ದೇಯರು ಇಟ್ಟಿದ್ದು ನನಗೆ ಬೇಕು.

ದೊರೆ—ಅಂಥಾದ್ದು ಯಾರಲ್ಲಿದೆ ? ಹೇಳು ತರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಗಳು—ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರೇನೋ.

ದೊರೆ—ಇಲ್ಲ, ಹೇಳು.

ಮಗಳು—ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳಿ, ಅವ್ವಾಜಿ.

ದೊರೆ—ಬಸರಿಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅಣೆ ಇಡಬಾರದನ್ನು.

ಮಗಳು—ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ, ತಾವು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಬಳಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತರಿಸಿಕೊಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಬಳೀ ಆಸೆ ಯಾಕೆ ಬಂತು.

ದೊರೆ—ನೀನು ಪೇಚಾಡಬೇಡ. ನನಗೆ ಸಂಕಟವಾಗುತ್ತೆ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಹೇಳು.

ಮಗಳು—ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮಯ್ಯನಲ್ಲಿದೆ. ತರಿಸಿಕೊಡಿ.

ಈ ಮಾತು ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯು ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವ್ಯಾಜದ ಮೇಲೆ ಮಗಳ ಸಮಾಪದಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆದರೆ ಮಗಳು ಅಡಿದ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಿತು. ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕೊರತೆ ಹತ್ತಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸವೆಂಬ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ಹಿಂದಿನ ಆಗ್ರಹವೆಲ್ಲಾ ಹೊಸದಾಗಿ ಹಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥಾ ರಾಣಿವಾಸಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ, ಬಳಿಯನ್ನು ತರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಇದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿತು.

ಆದರೆ ತನ್ನ ಮುದ್ದಿನ ಮಗಳ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಬಾರದು. ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದು. ಹೀಗಾಯಿತು. ಅತ್ತ ಮಗಳು ಬಯಕೆ ಕೈಗೊಡದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಕೋಚ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಈಕೆಯ ಮುಖದ ಕಾಂತಿ ಕಡಮೆಯಾಯಿತು. ದೇಹವೂ ಇತರರ ಕಂಣಿಗೆ ಕಾಣುವಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೃಶವಾಗುತ್ತಾಬಂತು. ಮಗಳು ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ದೊರೆಯು, ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿವಸ,

ದೊರೆ—ಅಮ್ಮ, ನಿನ್ನ ಬಯಕೆ ತೀರದೇ ಹೋದ್ದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂಕಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಇದೆ. ಆ ಬಳಿ ಇರುವ ಕಡೆ ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಇಸುಕೋ.

ಮಗಳು—ಇದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಅಪ್ಪಾಜಿ. ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಯ್ಯ ಆ ಬಳಿಯನ್ನು ನನಗೆ ನಾನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಡಲೂ ಆರರು. ಒಡವೆಯು ಸಾಧಾರಣವಾದ್ದೂ ಅಲ್ಲ.

ದೊರೆ—ಅದು ಎಂಥಾ ಬಳಿ? ನಾನೇ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಅರಮನೆದಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾರೆನೆ ?

ಮಗಳು—ಆ ಬಳಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ದಿವಾನ ಪೂರ್ಣಯ್ಯ ನವರು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಭವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಸೇಮೇಲೆ ಕೂತಿರುವಾಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡ ಅಮ್ಮಯ್ಯನಿಗೆ ತಂದು ಓದಿಸಿದ್ದು. ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ, ಕೆಟ್ಟದಾಗಲಿ, ಅದನ್ನು ನಾನು ಎರಡು ದಿವಸದಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಸವಾರಿಯೇ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡಿಸಬೇಕು.

ದೊರೆ—(ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಳವಳಗೊಂಡು) ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನಾನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಂದಿಗೆ ನಿನಗೋಸ್ಕರ

ಬಿಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ನಾನೂ ಬಂದು ಆ ತೊಟ್ಟಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಳಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಸುಕೊಂಡುಬಾ.

ಮಗಳು—ಬುದ್ಧಿ, ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ತಾವೇ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ತೊಟ್ಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಸ್ವಾವಿಯ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರೆ ನಾನು ಅದರ ಹಿಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ.

ದೊರೆ—ಮಕ್ಕಳಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾನವಿಲ್ಲ ನೀನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿವ್ವು.

ಆಗ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಣಿವಾಸದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಕೂಡಲೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು—ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಹಾಗೆ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬರಕೂಡದು. ಮಕ್ಕಳಿದ ವರಿಗೇ ಎಲ್ಲಾ ಮಾನವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾಠಿಣ್ಯವನ್ನು ಕಡಮೆಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಹೃದಯವು ಕೇವಲ ವೃದುವಾಗುವುದು ಇತರರು ಕಷ್ಟಪಡುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಜ್ಞಾಪಕ ಹೇಗೆಹೇಗೆಯೋ ಬಂದು ಆ ವೃದು ಹೃದ ಯವು ಇತರರಿಗೋಸ್ಕರ ಮರುಗುವುದು. ಕೈಲಾದವರು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವರು. ಕೈಲಾಗದವರು ಮನಸ್ಸಿನೊಳ ಗಾದರೂ ಪೇಚಾಡುವರು. ಹೀಗೆ ಪರೋಪಕಾರಮಾಡುವ ಹೃದಯ ವನ್ನುಳ್ಳ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಮಾನವಿಲ್ಲವೇ ಬುದ್ಧಿ? ದೇವರು ಕೂಡ ಇಂಥವ ರಿಗೆ ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನಲ್ಲಾ, ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರ ಸುಗುಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಜ್ಞಾಪ ಕಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಈಚೆಗೆ ದಾಸಪ್ಪಾಜಿ ನೊದಲಾದ ವಂಚಕರು ಮಾಡಿದ ಒಳ ತಂತ್ರವೂ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಈ ತುಂಟರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ವಿಪರೀತವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಯಾವಾಗಲೂ ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಜನಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ರಾಣಿವಾಸದ

ಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರಿಂದ ಅಪರಾಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ತೋರುತಾ ಬಂತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವ ಒಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿರತಕ್ಕ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವುಣಿಯಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ರಾಣಿವಾಸದವರೇ ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರು, ಸೇವಕರು, ಪ್ರಜೆಗಳು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿ ಇತ್ತು. ಆಗ ನಡೆದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕಂಡು ದೊರೆಯ ಕೋಪವು ತಣ್ಣಗಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯನ್ನು ಒಂದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದರು. ಆನೇಕ ವರುಷಗಳಿಂದ ಹಾಕಿ ಕೇಲೈಸಿಹೋಗಿದ್ದ ಕದವನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ತೆಗೆದರು.

ಅತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ತೊಟ್ಟಿಯ ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಕೂತು ದೇವತಾರ್ಚನೆಯೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಗೀತಾ ವಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದ ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಈ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾ ಇರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದಾದಿಯರು ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಮ್ಮನವರು ಉದಾಸೀನರಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದಾದಿಯು ಓಡಿಬಂದು—ಬುದ್ಧಿ, ಚಕ್ಕಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಖಾಸಸವಾರಿ ಈ ತೊಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ದಯಮಾಡುತ್ತಾ ಇದೆ, ಎಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದಳು. ಕೇವಲ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯಾದ ಅಮ್ಮನವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪತೋರಿತು. ನನಗೆ ಇನ್ನೇನು ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೋ ಅರಿಯೆ; ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುತರಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, ಏನು ಕಾರಣ ಸವಾರಿ ಈಕಡೆ ಬರುವುದೋ ತೋರಲಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಅಮ್ಮನವರ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಗೊಂಡಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯು ಒಳಬಾಗಿಲ ಹೊಸಲಿನ ಹೊರಗಡೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಹೊಸಲಿನ ಒಳಗಡೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ದೊರೆಯು—ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುತ್ತೇನೆ, ನೀನು ಒಳಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಬಳಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಸುಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು—ಹಾಗೆ ಆಗದ, ಸವಾರಿಯು ದಯಮಾಡಬೇಕು, ಎಂದರು. ಆಗ ರಾಜರು ಮಗಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತೊಟ್ಟಿ

ಯೊಳಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುನಃ ಅಮ್ಮನವರು ಪಾರಾ ಯಣದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇರಿಸಿ ತೊಟ್ಟೆಯ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇವನ್ನು ಕಂಡು ದೊರೆಯು ಮಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಳೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಸುಕೊ, ಎಂದರು. ತಾವೇ ಕೇಳಿ ಅಪ್ಪಾಜಿ, ಎಂದು ಮಗಳು ಹೇಳಿದಳು. ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೆ ಏನು ಜರುಗುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವಕಾರಣ ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯ ವಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವರುಷಗಳಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ್ದು ಆಗ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಗಂಡಹೆಂಡರಿಬ್ಬರೂ ಆಗ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿದರು. ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಅಂಚಿಲ್ಲದಂಥಾ ಶುಭ್ರವಾದ ಬಿಳೀಸೀರೆ, ಮೈಗೂ ಹಣೆಗೂ ಧರಿಸಿದ್ದ ವಿಭೂತಿ, ಹಣೆಯಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸಂಣ ಕುಂಕುಮದ ಬಟ್ಟು, ಹಿಂದುಗಡೆಗೆ ಗಂಟುಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನರೆತು ಕೆದರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಲೇಕೂ ದಲು, ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರಂತರವಾದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಸರಗಳು, ಅದರ ಮಧ್ಯೆ ಅರಿಸಿನದ ದಾರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಬಟ್ಟುತಾಳಿ, ಕೈಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಕೈಕಟ್ಟು, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಓಲೇಗರಿಯ ಬಿಚ್ಚೋಲೆ, ಅಸ್ತಿಚರ್ಮನಾತ್ರ ಹತ್ತಿರುವ ಕೃಶವಾದ ದೇಹ, ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಲಕ್ಷಣ ವಾಗಿದ್ದ ಈಗ ನಿರಸವಾಗಿ ಬಾಡಿ ಸುಕ್ಕುಹಿಡಿದು ಹೋದಮುಖ, ಗುಣಿಗೆ ಇಳಿದು ಹೋಗಿರುವ ಕಂಠಗಳು, ಇದೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಧೊರೆಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆಗ ದೊರೆಯು ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಬಸಿರಾಗಿದಾಳೆ, ಯಜಮಾನರಾದ ದಿವಾನ ಪೂರ್ಣಯ್ಯ ನವರು ನಿಮಗೆ ಹಸೇಮೇಲೆ ಓದಿಸಿದ್ದ ಕೆತ್ತನೇ ಬಳೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದಾಳೆ; ಅದನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ, ಎಂದರು. ಆ ಕೂಡಲೇ ಅಮ್ಮನವರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಪಳಪಳನೆ ನೀರು ಬಂತು. ಹೆಂಡತಿಯ ಸ್ಥಿತಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದುವರೆಗೇ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ಕಲಕಿಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿಗಳು ಬಂದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮೃದುಹೃದಯ ರಾದ ದೊರೆಯ ಕಂಠಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ತುಂಬಿತು. ಅಮ್ಮನವರು ಗಂಡನ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪಾದಗಳೆರಡನ್ನೂ ತೊಳೆದು ತನ್ನ ಸೆರಗಿನಿಂದಲೇ ಒರೆಯಿಸಿ ಕಂಠಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡು, ಗದ್ದದ ಸ್ವರ

ದಿಂದ—ಬುದ್ಧಿ, ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಪಾಪ ಹರಿಯಿತು, ಈ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕ ವಾಯಿತು, ಎಂದರು. ದೊರೆಯು ಹಿಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಸದ್ಗುಣ ಶೀಲೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ನೆನೆದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಮೌನದಿಂದ ಅರೆಗಳಿಗೆ ಸ್ತಂಭೀಭೂತವಾಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡರು. ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುತಾ ಬಂತು. ಮೂಗಿನೊಳಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚುಳ್ಳೆಂದ ಹಾಗೆ ಆಗಿ ಕಂಠಿನಲ್ಲಿ ನೀರುಬಂದಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಾಬಂತು. ಅಮ್ಮನವರ ಕಂಠಿನಲ್ಲಿಯೂ ಧಾರೆಯಾಗಿ ನೀರು ಸುರಿದು ಅತಿ ರೋದನದಿಂದಂಟಾದ ಬಿಕ್ಕಳಿಕೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಳುತ್ತಾ ಬಂತು. ರಾಜಕುವರಿಯು ದೊಡ್ಡ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಒಡನೆಯೇ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಈಕೆಯ ಕಂಬನಿಗಳು ಮುತ್ತಿನಹಾಗೆ ಎರಡು ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆಯೂ ಹರಿದವು.

ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರು ಪುನಃ ದೊರೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಗಳನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಆಕೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಡವೆ ಯನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಇತರ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಮಂಗಳ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇದರಿಂದ ಅರಮನೆಗೆಲ್ಲಾ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಬಂಧುವರ್ಗದ ಅರಸುಗಳೆಲ್ಲಾ ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಆದಿನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ವಿಶ್ವಾಸ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೊರೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾ ಸದವರಲ್ಲಿ ಗೌರವವೂ ಸಹಾ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆಕೆಯ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಮೊದಲಿ ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪೂರ್ವದ ಮರ್ಯಾದೆಯೆಲ್ಲಾ ನಡೆಯಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಯಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಂದಾಗ ದೊರೆಯು—ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದವರು ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆ, ಅವರ ಸುಕೃತದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ವೈಭವ ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕೆಯು ಮೊದಲು ತಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಎಲ್ಲಾ ನಿಜವಾಯಿತು, ಆಕೆಯ ದೂರದೃಷ್ಟಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಸಮಾನವೆಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಅವಸಾನಕಾಲ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಅವರು ಧೈವಾಧೀನರಾದರು.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಇವರ ಅಪರ ಕರ್ಮಗಳು ಜರಗಿದವು. ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಅರಮನೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರೂ ವೈದಿಕರೂ ಬರಬೇಕೆಂದು ದೊರೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪ್ರಾತರನುಷ್ಠಾನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂಥಾ ಸಮಯವನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಾ ಇದ್ದ ತಿಮ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆ ದುಃಖದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯ ಬಳಿ ನಿಂತು—ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದಿದಾರೆ, ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು ಈ ಕ್ಷುದ್ರದ ಹೊಗೆಯು ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರವವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನುಂಗಿ—ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಣ ರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳುವಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಡಾಳಿಸಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ಉಂಟಾದ ಅಭಿಮಾನದ ಅಧಿಕೃತವನ್ನೂ ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಯು ವಿಶದಮಾಡುವುದು. ಅಭಿಮಾನ ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟೂ ಅಮ್ಮನವರ ನಿರ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಥೆಯೂ ಆ ವ್ಯಥೆ ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಮೇಲಿನ ಆಗ್ರಹವೂ ಅಧಿಕವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪಂಚಪಂಚ ಉಷಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಚಾಮುಂಡೀ ಬೆಟ್ಟದ ಕಿಬ್ಬೆಕಡೆ ಬಹಿರ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಹೋಗುವಾಗ್ಗೆ ಸಾಗುಗೆರೆ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಇತರ ಶಿಷ್ಯರು ಇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಕವಾದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಅವರ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಶಿಷ್ಯನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಬೆಟ್ಟದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದ ತರುವಾಯ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಬಹಿರ್ದೇಶದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ

ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಪಾರಾಯಣ, ದೇವತಾರ್ಚನೆ, ಔಪಾಸನ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಜಾವಹೊತ್ತು ಆಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ನಾಮತೀರ್ಥದ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ಆಗಿ ಅವರು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಇವರು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ಪುನಃ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಬಲಿಹರಣ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಆಗುವಾಗ ೨ ಅಥವಾ ೩ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಆಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಆಗ ಶಿಷ್ಯ ರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಊಟಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೇತುಂಬ ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಯಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ೯-೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವಾಗಲೂ ಗ್ರಂಥ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಸಾಗುಗೆರೆ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಹಿರ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಚಾಮುಂಡೀ ಬೆಟ್ಟದ ಕಿಬ್ಬಿಗೆ ಹೋದರು. ಬೆಟ್ಟದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಕಾರ ಶಿಷ್ಯ ಹಿಂದೆ ನಿಂತನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಮೊಬ್ಬಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹೋದವರು ಕಾಣಿಸುವಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುರುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ಕೂತುಕೊಂಡನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಹರೆಯುತ್ತಾ ಬಂತು; ಬಿಸಿಲು ಏರಿತು; ಗಂಟೆ ಎಂಟಾಯಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಇವರನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂತು ಸಹಾಯಿತು. ಗುರುಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ

ಜಾಮುಂಡೀ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ದೂರವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಕಡೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು ಶಿಷ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುವಾಗ್ಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಉದಕವಿರುವ ಒಂದು ದೊಣೆ ಇತ್ತು. ಅದರ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಹೆ ಇತ್ತು. ಅದರ ಬಳಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಿಂತು ಇದ್ದರು. ಬಹಿರ್ವಾಸ ಹೊದಿದ್ದರು. ತಲೆಗೆ ಒಂದು ಪಂಚೆ ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಲೆ ಕತ್ತು ಬೆನ್ನ ಹುರಿ ಪಾದಗಳು ಇವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ನೇರಕ್ಕೆ ಸರಳ ಹೊಡೆದಹಾಗೆ ಇತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಅರೆಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಕರೀ ಗುಡ್ಡೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಹೋಗಿತ್ತು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಚಲನೆಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಬುದ್ಧಿಗೆ ಏನೂ ತೋರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯಾದಮೇಲೆ ಏನೋ ಒಂದು ಸಪ್ಪಳವಾಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು—ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾಕೆ ಬಂದೆ? ನಾನೇ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಇದ್ದೆ ನೋ ಆದನ್ನು ನೀನು ಯಾರಸಂಗಡಲೂ ಹೇಳಬೇಡ, ಎಂದು ಆವೃಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಆಹ್ನಿಕ ವಾದಕೂಡಲೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾದ ಅಭ್ಯಾಸವೂ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಏನೇನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾನಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಪೂರ್ವಕಾಲದ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಗನು ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತರುವಾಯ ಶವವನ್ನು ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ದಹನ ಮಾಡಿಸಿದ ಪಾಪಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸ್ವಭಾವ ಇದ್ದೀತೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಇರಲಾರದು. ಮತ್ತು ಇವರು ಯೋಗನಿಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತ ಉಂಟಾದಾಗ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗುವತನಕ ಯತ್ನ

ಎಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಟೆ, ಮಿನಿಟು, ಗಡಿಯಾರ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣಿಸಿ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲಗತಿಯು ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಸ್ವಾರ್ಥಾನವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವರು ಕಾಲಗತಿಯ ಸ್ವಾರ್ಥಾನವಾಗಲಾರರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲಾಸದ ಅಮ್ಮನವರು ನಿಯಾಣವಾದಾಗ ಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ ಹೋಗಲು ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಆಚಾರವೂ ಆಚರಣೆಯೂ ಅಡ್ಡಿಯಾಯಿತು.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ದೊರೆಗೆ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಸಮಾಧಾನವು ಅಂಹೋಗದ ಹಾಗೆ ತಿಮ್ಮಂಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ಮರೆಯದೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಮೇಲೆ ವಿಷವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಮತ್ತೊಂದು ದಿವಸ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕರೆದು ತರಲು ದೊರೆಯು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ತಿಮ್ಮಂಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಸಂವಿಧಾನವು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ ಬರಹೇಳಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯವರೂ ಹರಿಕಾರರೂ ಬಂದರು. ಆಗ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಹ್ನಿಕ ಮುಗಿದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಹೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಲೇ ಕೆಲಸವೂ ಇತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಬರುವುದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕಟ್ಟಿಗೆಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಈ ಮಾತು ದೊರೆಗೆ ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕೈ ಕಾಲು ಕೆಲವು ಮೂಗುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಅಕ್ಷಣವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ದೊರೆಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಶುಭ್ರವಾದ ಬಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಸಂಣ ಕರೀಚುಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೂ ಅದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಮಾಸಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಳೆಯಾದ ಬಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಕರೀಚುಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ಅದು ಕೊಳೆಯ ಸಂಗಡ ಸೇರಿಹೋಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೈಬೆರಳು ತಗಲಿದರೂ ಅದು ಬಹಳ ಕಲ್ಮಷದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರ ಮುಖವನ್ನು ವಿರೂಪಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವುದು. ಹಿಂದುಗಡೆಯ ರಸ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿ ಕೊಳೆ ಕೂತ ಕನ್ನಡಿಯಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಕೊಳೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ.

ಕೂತುಕೊಂಡರೂ ಹೊಸವಾಗಿಬಿದ್ದ ಕೊಳೆ ಕಾಣುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೂ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿರೂಪ ವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾನಟ್ಟಿವಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಅಲ್ಪವಾದ ಕಲ್ಮಷವು ದುಷ್ಟ ಸಹನಾಸದಿಂದ ಸೇರಿವಾಗ್ಯೂ ಅದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಅಸಮಾಧಾನವು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು —ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾಚನೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸ ತಕ್ಕವರು. ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲಾ ದೇಶೋಪಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಈ ದೊರೆಗೆ ಕೋಪಬಂದರೆ ನಾವು ಇನ್ನು ದುಷ್ಟರ ಮ್ರಾಬಲ್ಯವುಳ್ಳ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ೨೦ ಜನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮುಖ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಜಯ ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಂಸಾರಸಮೇತವಾಗಿ ಕ್ಷೈಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಚಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಹೋಗುವಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದೊರೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲಾ ದೊರೆಗಳವರೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಅವರು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಅಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

೧೧ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ದಕ್ಷಿಣದೇಶಸಂಚಾರ (ಎರಡನೇ ಸಾರಿ)

ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶಿವಪರ ಅರ್ಥ—ರಾಜವೂಜ್ಯತೆ

ಜನರ ಮರ್ಜಿ ಈಗಿರುವಹಾಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಈಗ ೫೦-೬೦ ವರುಷಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬರುಬರುತಾ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಾ ಬಂತು. ಇಂಗ್ಲಿಷು ವಿದ್ಯೆ ಈಚೆಗೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯೆವು ಅನ್ಯ ದೇಶದ ವಿದ್ಯೆ. ಅದನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವರು ಕ್ರಿಸ್ತವ:ತದವರು. ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿ ಕ್ರಿಸ್ತಪಾದ್ರಿಗಳಾದ ಮಿಷನರಿಗಳೇ ಈ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಈ ದೇಶ

ದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರು ಸ್ವಮತವಿಚಾರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರದವರು ಇಡಿಸಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಾಠ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಕ್ರಿಸ್ತಮತದವರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರೀ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಡವೆಂದು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಸ್ವಮತವನ್ನು ಬೋಧಿಸದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಂದರ್ಭಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಆರ್ಯಮತವನ್ನು ದೂಷಿಸದೆ ಅಥವಾ ಹಾಸ್ಯಮಾಡದೇ ಇದ್ದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬಹಳ ಕಡಮೆಯಾಗಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವಾಚಾರಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಪರಿಹಾಸ್ಯವು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿತು. ಇಂಥಾ ದೂಷಣೆಯೂ ಹಾಸ್ಯವೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾರಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಗೌರವವನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕೋ ಅಂಥಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮುಖೇನ ಬರುವ ಕಾರಣ, ಏನೂ ಅರಿಯದ ಬಾಲಕರು ನಮ್ಮ ಮತಮತವೇ ಅಲ್ಲವೆಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ವಿನೇಕವಿಲ್ಲದವರೆಂತಲೂ ನಂಬುವರು. ಇಂಥಾ ಬಾಲಕರು ದೊಡ್ಡವರಾಗಿ ಸರಸ್ವರದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ನೇರಿದಮೇಲೆ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ದುರಭಿಪ್ರಾಯಗಳೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕೊಂಡು, ಇವರು ಪೂರ್ವಾಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯದೇಶೀಯರಂತೆಯೇ ತಾವೂ ಸ್ವದೇಶೀಯರನ್ನು ಬಯ್ಯುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬದಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಅಧಿಕಾರದಮೇಲಿನ ಭಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಇವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಹಿಂತೆಗೆಯುವರು. ಇಂಥಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಥವಾ ಗಣ್ಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರೆ ದೂಷಣೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದು; ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಾದರೆ, ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಅನಾದಿಯಾದ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವು ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಇಂಥಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದ್ದರಿಂದ ಅಂಥಾ ವಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ವಿದ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳನಮಾಡಿದರೆ, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ

ಹೋದಂತೆ ಆಗುವುದು. ಆರೈರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದ ನಡತೆಯೂ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಅನ್ಯದೇಶದ ಪಂಡಿತರು ಹೊಗಳಿದರೆ, ಆಗ ದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಕಿಡಿಯು ಮಿಣಗುಟ್ಟಿ ದೇಶಾಂತರದವರು ಆಡಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗಿ—ಈ ಹಾಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಮಗೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡದೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಕೇವಲ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಂದ ಹೊರಡುವುದು.

ಸರ್ವಾರದ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಾಗಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಬೇಗಾ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೇಕಾದಾಗ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ತಮ್ಮವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಒಳಗುಟ್ಟನ್ನರಿಯದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ. ರಾಜಾವಲಂಬನ ಕಡಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ, ಬರವಣಿಗೆ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವವಿಧದ ಜೀವನವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸರ್ವಾರದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ನಂಬಿದರು. ಆದರೆ ಸರ್ವಾರದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರದೇ ಆಗಿದೆ. ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಯಾಕೆ ನೇಮಿಸುತ್ತಾರೆ? ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಕಾರಣ ದೊರೆಯುವುದು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾರವನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿರತಕ್ಕ ಕೊನೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾವಜಾತಿಯವರೇ ಆಗಲಿ, ತಾವು ಹೊತ್ತಿರತಕ್ಕ ಹೊರೆಯು ತೂಕಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಗಮನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬುದ್ಧಿಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಇಡುವರು. ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಮಾಡುವಾಗ ಪಕ್ಷವಾತಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದು. ಸೂಜಿಯಮೊನೆಯು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹರಿಯದೆ ಭೇದಿಸಿ ಎರಡು ಅರವೇ ಅಂತುಗಳನ್ನೂ ಒಂದಾಗಿ ನೇರಿಸಬಲ್ಲದು. ಹಾರೆಯು ತುಂಡು ಸಜಾತಿಯವೇ ಆದರೂ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಬಲ್ಲದೆ? ಹಾರೆಯು ಸೂಜಿಯ ಮೊನೆಯಾಗಬಹುದು. ಆಗ ಸಾಧ್ಯವೇಸರಿ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿಯೇ ವೈಮನಸ್ಯ ಹುಟ್ಟಲು ಮಾರ್ಗವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಐಕಮತ್ಯ ಕೆಡುವುದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ದಾರಿಯಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರಾಯಿತೆಂದು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಜನರು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗೆ ಇದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ನಾನು ವಕಾಲತ್ತು ಪಡೆದವನಲ್ಲ. ವಿಷಯವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ತೋರಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬರೆದೆನು. ಜಾತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯದವನಿಗೆ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂಥಾ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾದ ಇಷ್ಟ ನನಗಿಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಇಷ್ಟು ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ತಾವು ಹೆಚ್ಚಾದವರೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಿಳಿದಿದ್ದರೇ ಹೊರತು, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೆಲ್ಲಾ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು, ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಲೂ ಇದ್ದರು.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅನೇಕರು ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸು ಕೋರಿನ ಒಂದು ವಾಳಯವಟ್ಟಿಗೆ ನೇರಿದ ವಾಸರಡ್ಡಿ ವೆಂಕಟಾಚಲನಾಯುಡು ಎಂಬಾತನು ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಈತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅನೇಕ ವಂಡಿತರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಭೂತನಾಗಿದ್ದನು. ಈತನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳು ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವರಿಗೆ ಬೇರಿದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ಮಹಾರಾಯರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ವಂಡಿತರು ಅಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಗೈಬರುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಗ್ರಂಥಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಟಾಚಲನಾಯಕನ ತರುವಾಯ ಈತನ ಮಗ

ನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿನಾಯಕನು ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷ ಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಈ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತ ರಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿನಾಯಕನು ವರ.ಷಕ್ಕೊಂದುಸಾರಿ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಮೊದಲಾದ್ದು ಜರಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದು ವರುಷದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವಾಗುವಾಗ್ಗೆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶಿವಪರವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಂತು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯದೀಕ್ಷಿತರು—ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಶಿವ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತೆ; ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಶಿವ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ; ನತ್ತ ಒಂದು ಬಾಧಿಸುತಾ ಇದೆ; ನತ್ತಹೋಗಿ ಣತ್ವವಾದರೆ, ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶಿವ ಎಂದು ವೃಷ್ಟವಾಗಿ ಆಗಬಹುದು, ಎಂಬದಾಗಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದರಂತೆ.

ಸುಮಾರು ಆನಂದ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಂಚಿಗೆ ಹೋದರಷ್ಟೆ. ಆಗ ಕಂಚಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿನಾಯಕರು ಮಾರನೇ ವರುಷ ಮಾಡಿಸಿದ ಸಭೆಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ದಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕರೆದನು. ಮಹಾ ಪಂಡಿತರೆಂದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದೇ ಊರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವಾಗ್ಗೆ, ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಭೆಯು ಚಂದ್ರನಿಬ್ಬರ ಆಕಾಶವಾಗಲಾರದೆ? ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಸಭೆಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ

ಕೇಚನ ಮೂರ್ಖ ನತ್ತಂ ಬಾಧತ ಇತಿ ದೀಕ್ಷಿತವೈರಭಾಣೀತಿ ||
ಪ್ರಲಪಂತಿ ತನ್ಮುಷೈವ ಸ್ಫುರತಿ ಶಿವಾದಿತ್ಯದೀಪಿಕಾದಿ ದೃಶಾಂ ||

ಅರ್ಥ—ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ (ಅಪ್ಪಯ್ಯ) ದೀಕ್ಷಿತರು ನತ್ತಬಾಧಿಸುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆಂಬದಾಗಿ ಯಾರೋ ಕೆಲವರು ಮೂರ್ಖರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಾದಿತ್ಯದೀಪಿಕಾದಿ (ಗ್ರಂಥ) ಗಳಿಂದ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಇದು ಸುಳ್ಳೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತೆ.

ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಜರಗಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ಮಾರ್ತ ವೈಯ್ಯಾಕರಣರ ಮೂಲಕ ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಶಿವ ಎಂತಲೇ ಅರ್ಥ ಎಂಬದಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ನತ್ತಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಣತ್ವವೇ ಬರುತ್ತೆ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಪಂಡಿತರು ಇಂಥಾ ಅರ್ಥವು ವೈಷ್ಣವ ಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದ್ದು ಎಂದು, ಬಹಳವಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕವರು ಇಲ್ಲಿ ತಪ್ಪನ್ನು ತೋರಿಸಿ ನಿರ್ವಚನ ಮಾಡಬಹುದು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಣಗಾಡಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಕೋಟಿ ಹತ್ತುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನವಕೋಟಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದರು. ಕೊನೆಗೆ ಇದು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ೬೦೦—೭೦೦ ಜನ ವೈಷ್ಣವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ, ಮೂರು ಉಪಾಯ ಕೆಟ್ಟಕಡೆ ಕೊನೇ ಉಪಾಯವೇ ತಮಗೆ ಲೇಸು ಎಂದು ಸೊಂಟಾ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಜಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ಸ್ವಾಮಿ, ಅಪ್ಪಯ್ಯದೀಕ್ಷಿತರ ಕಾಲದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಇದ್ದ ಶಂಕರ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಕರಣ ಪಂಡಿತರು ಇದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಾರೆ, ಇದು ಹೊಸದಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮತ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲ; ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿದೆ; ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಂಜ್ಞಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಾವು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇವೆ, ಇಲ್ಲಿ ಯಾವಮತ ದೂಷಣೆಯೂ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲಾ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿನಾಯಡು ಇವರಿಗೆ ಒಂದು ಮೇನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಹುಮಾನ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಸಮಾಚಾರವೆಲ್ಲಾ ವೈಸೂರ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೊರೆಯು—ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ನಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಇಂಥ ದೊಡ್ಡವರು ಮುನಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದರಲ್ಲಾ;

ಇನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ಪುನಃ ನಮ್ಮ ದೇಶವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಪಾವನಮಾಡಿಯಾರು? ಎಂದು ವೇಚಾಡಿದರು.

ತರುವಾಯ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪರಿವಾರಸಮೇತರಾಗಿ ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಳಯಗಾರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿನಾಯಕ, ಕೊಲ್ಲಾ ಕನ್ಯಾಶೆಟ್ಟಿ, ಮದರಾಸು ಸದರ ಅದಾಲತ್ತು ಕೋರ್ಟು ಪಂಡಿತರಾದ ಗೋಪಾಲಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಅಪ್ಪಂಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಜಂಗಲಪಟ್ಟ ಕಲೆಕ್ಟರ ಕಚೇರಿ ಹೆಡ್ ಶಿರಸ್ತೇದಾರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್, ನಾಯಬ ಶಿರಸ್ತೇದಾರ್ ವರದಾಚಾರಿ* ಇವರೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿಯೂ ಆಗ್ಗೆ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಖಂಡರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ನಾರಾಯಣಶಬ್ದ ಶಿವಪರ ಹವುದೇ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನೇ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಂದುಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೂತರು. ಇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕುನಪಾಕಂ ಅಪ್ಪಾಸಾಮಯ್ಯಂಗಾರಿ, ತಿರುಪಕುಡಿ ಅಪ್ಪನೈಯ್ಯಂಗಾರಿ, ಮಂಜಾಲ ಗಡ್ಡೆ ವೆಂಕಟಾಚಾರಿ, ಕಾಂಚೀಪುರದ ಮಾಧ್ವ ವಾಸುದೇವಾಚಾರಿ, ಈ ನಾಲ್ವು ಜನ ಪಂಡಿತರು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಮೊದಲು ಇದೇವಿಷಯವಾಗಿ ಕಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ ಬ್ರಹ್ಮರ ಮಠದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಜರಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಮದರಾಸು ತಿರುವಳಕ್ಕೇಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಗುಡಿ ಯಲ್ಲಿ ಜರಗಿತು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಗಳಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಒಹುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಕೊಲ್ಲಾ ರಾಘವಶೆಟ್ಟಿಯು ಇವರಿಗೆ ಒಂದು ಮೇನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ವಾಸುದೇವಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗನ್ನಿಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಈ ವರ್ತಮಾನವೂ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ಶಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪರಿತಾಪವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಕೆಟ್ಟಜನರ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿ ದುಡುಕಿದೆ; ಇನ್ನು ಅಂಥಾ ದೊಡ್ಡವರು ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಗೆ ಎಂದಿಗೆ ಬಂದಾರು, ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂದಿಗೆ ಕಂಡೇನು!

ಎಂದು ಬಹುವಾಗಿ ದೊರೆಯು ಹಲುಬಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವೈಸೂರಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬರಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾಶವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಜನಿತವಾಗಿತ್ತು. ಬರುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೂ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಬಲವಂತಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಸ ನಿಲ್ಲಿಬೇಕಾಯಿತು. ದ್ವೇಷವಾಗಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗುವುದು ಸಹಜ. ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕಣವೇಕೆಳಗೆ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶಿವ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಡಿದ್ದು ವೈಷ್ಣವಮತ ದೂಷಣೆಯೇ ಎಂದು ಕೆಲವು ವೈಷ್ಣವರು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ ಹಲವು ವೈಷ್ಣವರು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳೊಡನೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮಾಡಿ ಇವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕು, ಸಾಗದಿದ್ದರೆ ಸ್ಮಾರ್ತರ ಆಸುರವಾದಕ್ಕೆ ಕೈಲಾಗುವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ ಈ ವಾದವಿಚಾರವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಸ್ಥಳವೂ ಕಾಲವೂ ಸಹ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಪರಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಅಪಜಯವಾದರೆ ಅವರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಪಿಡಿಗುದ್ದಿನ ಸೇವೆಯ ವರ್ತಮಾನ ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಯಾರೋ ಕೆಲವರು ಆಗ ಕಮಿಷನರಾಗಿದ್ದ ಜನರಲ್ ಕರ್ಟ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಈ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಹೆಸರಿಲ್ಲದ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಬರೆದರು. ಕಮಿಷನರ್ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಘಟಕ ಮುನಿಸಿಯಾಗಿ ಇದ್ದ ಬೆಳ್ಳಾವಿ ಸೋಮಯ್ಯನವರ ಕೈಗೆ ಸುನಾವಣಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರಿಲ್ಲದ ಅರ್ಜಿಯು ಬಂತು. ಅದನ್ನು ಸಾಹೇಬರ ಅಪ್ಪಣೇಪ್ರಕಾರ ಒಡೆದು ಸೋಮಯ್ಯನವರು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಿದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಬೆಂಗಳೂರ ಜನರಿಗೂ ವಾದವಾಗಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾದದಿನಸ ಕೈಗುದ್ದು ಮೈಗುನ್ನಾಗಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ಸಂಭವಿಸುವದೆಂದು ವ್ಯಕ್ತ

ವಾಗಿತ್ತು. ಕಬ್ಬುಸಾಹೇಬರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಇಂಥಾ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು ಜರಗಕೂಡದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಬೆಂಗಳೂರ ಅಮಿಾಲರಿಗೆ ನಿರೂಪವನ್ನು ಬರಿಸಿದರು. ಇದ ರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಯಾವವಾದವೂ ಜರಗಲಿಲ್ಲ. ಪರವಕ್ಷದವರಿಗೂ ಮನೋರಥ ಭಂಗವಾಯಿತು.

ಆಗ ಏನೋ ಒಂದು ಸ್ವಂತಕಾರ್ಯವಿದ್ದ ಕಾರಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಒಂದು ದಿವಸ ಪಶ್ಚಿಮವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ನ್ನಾನ ಕ್ಯಾಗಿ ಬಂದರು. ಈ ಸಂಗತಿ ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಏನೋ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೊರೆಯು ಪಶ್ಚಿಮವಾಹಿನಿಗೆ ಬಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಗಳು ಇಳಿದಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಫಲಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅದೇ ಸಮಯ ವೆಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆ, ಮದರಾಸು ಕಂಚಿ ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜರಗಿದ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಲು ನನಗೆ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿ ದುಷ್ಟರ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭಾಗ್ಯಹೀನ ನಾದೆ. ತಾವು ಸರ್ವಜ್ಞರು, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಕೋಪಮಾಡಕೂಡದು, ಮೈಸೂರಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಉಪಚಾರವಾಗಿ ಕರೆದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದೊರೆಯ ಇಷ್ಟಪ್ರಕಾರ ಮೇನ ಬಿರುದು ಮೊದ ಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೂ ಅವರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪರಿವಾರಗಳಿಗೂ ಜೋಡುಕುದುರೇ ಸಾರೋಟುಗಳು ಮೊದಲಾದ ಬಹುಮಾನಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಂದವು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಗಳ ಸವಾರಿಯು ಒಬ್ಬ ದೊರೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂತು. ದೊರೆ ಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಹುಮಾನ ಮಾಡಿದರು.

೧೨ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮೂರನೇ ಸಾರಿ ಪುತ್ರೋತ್ಸವ — ನಿರಾಳ

ಪೈಯಿಂಗಳ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ಜರಗಿತು. ಗಣ್ಯರಾದ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತರು ಮೈಸೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮಾವಾಸದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಅರಮನೆಯ ಅಶ್ವಶಾಲೆಯಿಂದ ಜೋಡು ಕುದುರೆ ಸಾರೋಟು, ಒಂಟಿ ಕುದುರೇ ಗಾಡಿ, ಎತ್ತಿನ ಪೆಟಾರಿ ಗಾಡಿಗಳು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವರವರ ಮಾನಾನುಗುಣವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಇಂಧಾ ಪ್ರಮೇಯದಲ್ಲಿ ಜೋಡು ಕುದುರೇ ಕಟ್ಟಿದ ಸಾರೋಟು ಬರತಕ್ಕ ವಾಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಇವರು ಈ ವಿಧವೆ ಡಂಭಯಾವುದನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದುದಿನ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು. ಆಗ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಮಡಿ ಚೀಲವನ್ನು ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ತೆರಳಿದರು. ಈ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಲಿಗೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅರ್ಧ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದಾರಿಸಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತಾ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು—ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಈಗ ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸು (ಹೆಂಡತಿ) ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದಾಳೆಯಷ್ಟೆ. ಗಂಡುವು ಹುಟ್ಟುವುದು. ನೀವು ಕಣವೇ ಕೆಳಗಿನವರು, ನಿಮ್ಮಕಡೆ ಒಳ್ಳೇ ಹೆಸರು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಪರವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳು.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಶಾ||—ಅಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದಾರೆ. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಇದೆ. ಇದು ಗಂಡುವುಗು ಎಂತ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಯಿತೆ?

ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಚರಿತ್ರೆ

ಹುಟ್ಟಿದೇ ಇರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಹೆಸರು ಎಂದರೇನು? ಇದೇನು ಅಶ್ಚರ್ಯ?

ರಾಮ ಶಾ|| — ಛಿ, ನೀನೇನುಬಲ್ಲೆ, ನಾವು ಪುಂಸವನ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದೇವೆ. ಪುತ್ರನೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟನಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಡ. ಶಿವ ಎಂದು ಹೆಸರಿಡೋಣವೆ?

ಸುಬ್ರ — ಹಾಗಾದರೆ ಶಿವ ಎಂತಲೇ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಬಹುದು.

ರಾಮ ಶಾ|| — ಶಿವ ಎಂದರೆ, ಶಿವು ಶಿವು ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಕೃತಿ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಪಾರ್ಥವನ್ನು ಅಲ್ಪಜನರು ನಮ್ಮ ತೆಲಗಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಎಂತಲೇ ಆಗಲಿ ಹಾಗೆ ಏನಾದರೂ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೆಸರಿಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೇಳು.

ಸುಬ್ರ — ಹಾಗಾದರೆ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಎಂತಲೇ ಇಡಬಹುದು.

ರಾಮ ಶಾ|| — ಆದರೆ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಎಂತಲೇ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡೋಣ.

(ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆರೆಗಳಿಗೆ ಸುಮ್ಮನೇ ಮಾತನಾಡದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಾ)

ರಾಮ ಶಾ|| — ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಏನೋ ನಾವು ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದೆವಷ್ಟೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಈ ಮಗನು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಆದಾನೋ! ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಸರಿ. ಇವನಿಗೆ ಅಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರವಾಗಿ ಇವನು ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ, ಇದು ಖಂಡಿತ.

ಸುಬ್ರ ಶಾ|| — ಈಗ ಗಂಡುಮಗವೂ ಹುಟ್ಟಿತು; ನಾಮಕರಣವೂ ಆಯಿತು; ಆತನು ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ, ಇದೆಲ್ಲಾ ಏನು ಭ್ರಾಂತಿಯೆ? ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಉಂಟೆ?

ರಾಮ ಶಾ|| — ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀಯೆ, ಆ ರಹಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೇನು ಗೊತ್ತು! ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಜರಗುವುದು. ಮುಂದೆ ನೋಡಿಕೊ.

ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಹೋದರು.

ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ವೈಯಿಂಗಳ ಸಂವತ್ಸರ ಫಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ೧೧ಗುರುವಾರದಲ್ಲಿ ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ವುತ್ರಜನನವಾಯಿತು ಮೊದಲು ನಂಜನಗೂಡು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಪ್ರಕಾರವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶಿಶುವಿಗೆ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಕೂಡಲೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಗುವಿನ ಜಾತಕವನ್ನೂ ವಿಧವಿಧ ವಾದ ಹಂಣುಗಳು ವೀಳಿಯ ಸಕ್ಕರೆ ಇವುಗಳನ್ನೂ ತಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರ ಮೂಲಕ ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೊರೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಆ ಜಾತಕವನ್ನು ನೋಡಿ—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ಈ ಜಾತಕಸ್ಥನು ನಿಮಗೂ ನಮಗೂ ಕೂಡ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿಯೇ ಕೂತುಕೊಳ್ಳತಾನೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ನೀವು ಈಗಲೇ ನಾಮಕರಣ ವನ್ನು ಮಾಡಿದೀರಿ. ನೀವು ಅರಿಯದ ವಿಷಯವೇನಿದೆ? ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶಿಶುವಿಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಮ ದೊರೆ ಯುತ್ತೆಂದು ಶಿಶು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು, ಅದು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ದೊರೆಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಜಾತಕ ಭಾವವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪರಿಶ್ರಮವಿ ತ್ತೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತೆ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಜಾತಕವನ್ನೂ ಸಹಾ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರು ಆ ಶಿವಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರ ಮವನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಈ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಈಗ ಶ್ರೀಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಾಯಿತು. ಇದುವಾವಶಕ್ತಿಯೋ ಯಾವ ಮಹತ್ವೋ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಯೋಗನಿಷ್ಠರಾದವರಿಗೆ ಕಾಣದೇ ಇರುವುದು ಕಾಣುವುದು; ಕೇಳದೇ ಇರುವುದು ಕೇಳುವುದು; ಈ ರಹಸ್ಯವು ಅವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು.

ತರುವಾಯ ಕಾಳಯುಕ್ತಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದುಸಾರಿ ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿಬಂದರು. ಇದೇ ಕೊನೇ ಸಂಚಾರ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರುಷದೊಳಗಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ಆಗ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು, ಏನೇನು ಮಾಡಿದರು ಎಂಬ ವಿವರ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪುನಃ ದೇಶಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದ ಪ್ರಮೇಯದಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವದ ಕೋವುವು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಇದೆಯೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ, ಮತ್ತೆ ಹೇಗಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆತುರ ದೊರೆಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಆಗ ಇವರ ಇಷ್ಟ ನೆರವೇರುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಮಯ ದೊರೆಯಿತು. ಕವಿ ವರದಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಬೆಂಗಳೂರ ಸೀತಾರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಕಾಶಿ ತಿಮ್ಮಣಾಚಾರ್ಯರ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಒಂದು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಸಮನ್ವಯದ ಸಂದರ್ಭ ಬಿತ್ತು. ದೊರೆಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮಾಧ್ಯಸ್ಥಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಮುನ್ನಾದಿನ ರಾತ್ರಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ “ಚಂಡಮುಂಡನಿಷೂದನಿ” ಎಂದು ಸಮಸ್ತನಹಾಗೆ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದಂತೆ ತೋರಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ರಾಜರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸಮಸ್ತಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು.—ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆ ಹುಲಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವರಿಗೆ ಮುತ್ತಿನ ಕಂಠಿ, ಸಿಂಹಲಲಾಟದ ಕಡಗ, ಕಲಾಪತ್ತು ಶಾಲು ಜೋಡಿ, ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಹುಮಾನ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಸಮಾಚಾರ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರು ಕೂಡಲೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ದೊರೆಯ ಕೋರಿಕೆ ಕೈಗೂಡಿತು. ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ, ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕ್ರೋಢಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದರು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ೪ ದಿವಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಜ್ವರಬಂತು. ಹದಿನೈದು ದಿವಸ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಲಸಿಗೆಯಾಗಿ ವ.ಲ

ಗಿದ್ದು ಅದೇ ಸಂವತ್ಸರ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ೪ ದಿವಸ ದೈವಾಧೀನರಾದರು. ಪ್ರಾಣಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಇವರೇ ಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದು ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ—ಇನ್ನು ನನ್ನ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ; ಎಲ್ಲರೂ ದೂರ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಎಂದರು. ಕೂಡಲೆ ತಲೆಗೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಾ ಮುಸುಕನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಈ ಸಂಗತಿ ಕೂಡಲೆ ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಮಾರನೇದಿನ ಶವವನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸವಾರಿಯು ದಯಮಾಡಿತು. 'ದೊರೆಯು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಂಠಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ—ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವೆಂಬ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಮುಳುಗಿಹೋದಹಾಗಾಯಿತು; ಇನ್ನು ಇಂಥಾ ವಸ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದರು; ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕುರಿತು ತಾಯಿ, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಿರೀ ಮಗನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬೇಕಮ್ಮ ಇನ್ನು ಇಂಥಾ ಅಮೋಘವಾದ ಪದಾರ್ಥ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಂದು ಕೊಡಲಾರೆವು, ಉಳಿದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಾವು ಯಾವ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಕೆಲಸವಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಲೋಪವನ್ನೂ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂದು ಅದಕ್ಕೆ ತಗಲುವ ಎಲ್ಲಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ಅರಮನೆಯಿಂದಲೇ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹಿರೀ ಮಕ್ಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹೆಸರಿಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಂಬಳವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಸವಾರಿಯು ಅರಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿತು. ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಬೇಕಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥವೂ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಹಣವೂ ಅರಮನೆಯಿಂದಲೇ ಬಂತು.

—————

೧೩ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು (೧)

ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಭಾವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಈ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದ, ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತೆಳು, ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು, ಮುಖ ನಸುನೀಟ, ಗುಂಡೂ ಅಲ್ಲ ಉದ್ದವೂ ಅಲ್ಲ. ತಲೆ ದಪ್ಪವಾದ್ದು, ಸ್ವಲ್ಪ ದುಂಡು. ಹಣೆ ದೊಡ್ಡದು, ವಿಶಾಲವಾದ್ದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಉಬ್ಬಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಸುಂದರವಾದ್ದು, ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ್ದು, ಏನೋ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಇದೆಯೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಮೂಗು ಆ ಮುಖಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದು, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಬಗ್ಗಿತ್ತು. ಕಿವಿ ದೊಡ್ಡದು, ಉದ್ದವಾದ್ದು. ಹಲ್ಲು ಸಣ್ಣದು. ಬಾಯಿ ಚಿಕ್ಕದು. ತ.ಟಿ ಸಣ್ಣದು, ಖಂಡಿತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಅಂಗಗಳು ನೀಳ. ಕೆನ್ನೆ, ಎದೆ, ಬೆನ್ನು, ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಸುಮಾರಾಗಿ ಇಚ್ಚು. ಕಿವಿಯಮೇಲೆಯೂ ಕೂದಲಿತ್ತು. ಬಹಳ ವರ್ಚಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಯಾವ ಆಭರಣವನ್ನೂ ಇಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ಅಂಚಿನ ದೋತ್ರವನ್ನು ಉಟ್ಟು ಹೊದಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಲನ್ನೂ ಹೊದಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ್ಗೆ ಶಾಲ್ ರುಮ್ನಾಲನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಸರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಟಿಕದ ಜವಸರಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಗಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಇವರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಮನೋವಿಕಾರಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಹೀಗೆ ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಇವರ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿ

ವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು ಈ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ೮೦ ವರುಷಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದು. ಇವರು ಆಗಾಗ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಂದಾಗ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕೂಡಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲಾ ಎದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಬಂದು ಕೂತುಕೊಂಡು ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪಾಠ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿಕೇಳಿ ಸಂತೋಷವಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಚಾರ್ಯರು—ರಾಮಾಡು, ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಾರೆ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ, ನಾನು ಮುದುಕ. ಬಾಯಿಗೆ ಚಾವಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಮ್ಮ, ನಾನು ಮೊದಲು ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ನಿನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ನೆಚ್ಚಿದರೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನು ಮೂಗ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೂತರೆ ಮೂರು ದಿನಸವಾದರೂ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ, ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಬಂದು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಯಾವ ಮೇಲೋಗರವನ್ನು ಮಾಡಲಿ? ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಅವರ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಂತೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಊಟವಾದಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೪-೫ ಗಂಟೆಗೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕೋಲನ್ನು ಊರಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಾವು ಸ್ಮಾರ್ತರಲ್ಲಿ ಭೋಜನಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ಬಿಂಕವಾಗಲಿ ಆಚಾರವಾಗಲಿ ಲೇವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆತ್ಮಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಭೋಜನ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ಒಂದು ಕವಲಾಗಿಬಂತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇತರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ ಮೈಮರೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸದ್ದುಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ

ಕೂತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿತ್ತ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾದಮೇಲೆ ಹಿಂದಿನ ಸರಣಿ ಹಿಡಿದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪಾಠವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಕೂತಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದುಸಾರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸೊಂಡೇ ಕೊಪ್ಪದ ಗಂಗಾಧರಶಾಸ್ತ್ರಿ ಈ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಯಡತೊರೆಗೆ ಮೈಸೂರಿಂದ ಪಾದಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲವಾಲವನ್ನು ದಾಟಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣತೀರ್ಥದ ಕಟ್ಟಿಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ರಾಜಭಾಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕಾಲು ದಾರಿ ಕವಲು ಒಡೆದು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ೪೦-೫೦ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಾದರು. ಆಗ ಮಗ್ಗಲ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಹೆಂಗಸರು ನೀರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ, ಶಿಷ್ಯರಾದ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕುರಿತು—ಏನುಸ್ವಾಮಿ, ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿದೆ. ಪಾಪ! ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಹೋಗುತ್ತೀರಲ್ಲ, ನೀವು ಎಂಥವರು? ಎಂದರು. ಆಗಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಗಂಗಾಧರಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸಹಾ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಕಂಡುಗುಡೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಇದನ್ನು ಕಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ತ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಗುರು ಶಿಷ್ಯರು ಮೂರು ಜನರೂ ಸೇರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾವಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನ ಮಾಡತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.

ಚಿತ್ತವನ್ನು ಜಿತಮಾಡಿಮಾಡಿ ಬಂದ ಅಭ್ಯಾಸವೂ, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದವೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುವು. ಇದರಿಂದಲೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುವುದು. ಚಿದಾನಂದರು ಅವರ ಜ್ಞಾನಸಿಂಧುವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ—

ಬಯ್ಯರಾರನ ಬಯ್ಯಕೇಳ್ವರು | ಅಯ್ಯಕೊಳರೆದೆನುತಲೀವರು |
ಪ್ರಿಯವಚನವ ನುಡಿಸರಾರಾದೊಡೆಯು ಮನ್ನಿಸುತ || ಮಯ್ಯಮರಿ

ಉ ಆತ್ಮಚಿಂತೆಯ | ಲೋಯ್ಯನೆ ಕಣ್ಣಿರದು ಮುಚ್ಚಿತೆ | ಅಯ್ಯನೆನಿಸರ
ಕೆ ಇದು ಸಾಧುಗಳ ಗುಣವೆಂದ ||

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಾರೆ. ಇದು ನಿದ್ರೆಯಾದರೆ
ರೋಗನಿದ್ರೆ ; ರೋಗವಾದರೆ ಜ್ಞಾನರೋಗ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರು
ಸನ್ನು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಹುಚ್ಚು ಅಥವಾ ಶಿವಲೀಲೆ ಎನ್ನುವರು.
ತಿಭೆಯುಳ್ಳವರು ಹಲವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ
ಎಂದು ವರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗ
್ತಿಯೂ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿರಲಾಗಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿರ
್ತವರು ಇದು ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನವೆಂದು ಬಲ್ಲರು. ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು
ಯದವರು ಇದು ಶಿವಲೀಲೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದಾರೆ.

ವರರ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಆಶೆ ಪಡುತ್ತಾ ಇರ
ಲ್ಲ. ವರರ ಮನೆಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಇವರು
ಂತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರು ಕರ್ಮರಾಗಿ ಆಚಾರಶೀಲರಾಗಿ
ರುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅಂಧವರ ಮನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಕರೆದರೆ ಭೋಜನಕ್ಕೆ
ರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕರೆದರೆ
ರುಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಗೌರವ ಉಂಟೆಂದು ಅನೇಕ ಜನ ಲೌಕಿಕರು ಸಹಿತ
ಸಾಸನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರಾದರೂ ಸರಿಯೆ ನೀತಿ
ಪ್ಪವರೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಅಂಧವರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುವು
ಕ್ಕೂ ಹಿಂತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕರಿಗೆ ಇವರ ಭೀತಿಯು ವಿಶೇಷ
ಾಗಿತ್ತು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಹು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ
ವ್ದರು. ಮಾತಿನ ಸರಣಿ ಏನೋ ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು.
ತಿರುತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೇ
ರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಪ ಬರುತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿ
ಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಗುಣವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇತ್ತು ಎಂಬು
ದು ಮುಂದೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

ಶಿಷ್ಯರನೇಕರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕಣವೇ ಕೆಳಗಿನ ಸೀಮೆಗೆ ಸೇರಿದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಈ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂತು. ಪಿತೃವಿಕಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವನಿಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕಟ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವರ ಭಾರ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಲೆಯಿಸಿ ಎಲೆಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಶಿಷ್ಯನ ಹಾಸಿಗೆ ಬಳಿಗೆತಂದರು. ಗುರುಗಳೇ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಅನ್ನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪಾಯಿಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಓಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಿವಿಚಿ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿ, ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕುಟುಂಬ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತ ನಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಬಾಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನು ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಉಗುಳಿ ಎಂಜಲೆಲೆಯನ್ನು ಅವರಮೇಲೆ ಎಸೆದು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಬೈದು ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಗುತಾ—ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆ ಮೌಖ್ಯಮಾಡುತ್ತೀಯಲ್ಲವು, ನಿನಗೆ ಯಾಕೆ ಜ್ವರಬರುತ್ತೋ ತಿಳಿಯದು, ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಮಲಗಿಕೊ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯೂ ನಗುತಾ ಆ ಎಂಜಲೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಗೋಮಯವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿದರು. ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನಿಗೆ ಹೀಗಾಯಿ ತಲ್ಲಾ ಎಂದು ವೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು, ಆತನು ಇಂಥಾ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಕವ್ವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲೇಶವೂ ಇಡಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಸಹನವು ಸಾಧಾರಣರಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಜನರು ಸಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಆದರೆ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಯಾರಾದರೂ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೋಪಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರವ ನೆಯ ಆತ್ಮವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿರುವಾಗ್ಗೆ ಅಹೋಬಲ ವ.ಶದ ಮುಖಾಪಿಯು ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ನಾಸ್ತಿಕಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಎದುರಿಗೇ ಅಡಿದನು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೋಪಬಂತು; ಕೂಡಲೆ ಅವರು ನೆಟ್ಟಗೆ ಅಂಬಾವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ದೊರೆಯು ಶಿವಪೂಜೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಡಿದು ಲ್ಲಯೇ ಬರೀವೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದೊರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ—ಇದು ಶಂಕರರಾಜ್ಯವಾಯಿತು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಎಂದರು. ದೊರೆಯು—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೋಪಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆಯೇ ಇದೇ ವಿಧವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿ ಜರಗಿತು. ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈ ಸೀಮೆಯಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಅನೇಕರಿಗೆ ಅಸೂಯೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಪಂ ತೋಜಿ ಸುಬ್ಬರಾಯನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮೂಲಕವಾಗಿ ದೊರೆಯ ದಯಕ್ಕೆ ವಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ಜನರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಕಾಡಹರಟೆಗೆ ಅನುಕೂಲರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುತರಲು ದೊರೆಯ ಅವ್ವಣೆ ಯಾಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಪಂತೋಜಿ ಸುಬ್ಬ ರಾಯನಕಡೆಯ ಒಬ್ಬ ಹರಟೆಮನುಷ್ಯನು—ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈಗ ಎಲ್ಲಿಬರುತ್ತಾರೆ? ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದ ನಾಸ್ತಿಕವಾದವನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ಕೂತಿದಾರೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದರು. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಗ್ರಹಗೊಂಡು ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕುರಿತು—ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇಂಥಾ ಮಾತನ್ನು ಅಡಬಹುದೆ? ಅಸ್ತಿಕಷಟ್ಕೈ ನಾಸ್ತಿಕಷಟ್ಕೈ ಎಂದು ಉಂಟು. ತರ್ಕ, ವೇದಾಂತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಮೀಮಾಂಸ, ಆಯುರ್ವೇದ,

ಇವು ಆಸ್ತಿ ಕಪಟಗಳು. ತರ್ಕವು ನಾಸ್ತಿ ಕಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬೇಕು, ಆಗ ನಾನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕೈಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಆತನು ತಪ್ಪಿಹೋದರೆ ಆತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಿ. ಇಂಥಾ ಅಲ್ಪಜನರು ಹೀಗೆ ಆಡುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ ಎಂದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ದೊರೆಯು ಆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕರೆ ಯಿಸಿ ಆಗ್ರಹಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಳವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ಅವನನ್ನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಆಚೆಗೆ ತಳ್ಳಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಾದು ಅವರಿಗೆ ವಾದಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಅರಿಕೇಮಾಡಿ ಅವನ ಸಂಬಳವನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಇಂಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿನಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪಬರುತಿತ್ತು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರಾಗಿಯೇ ಇರು ತಿದ್ದರು. ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಲಿಗೆಯಾಗಿಯೂ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಡಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಒಂದುಬಗೆ ಮುಳ್ಳು ಕಾಯಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅದನ್ನು ದೂರವಾಗಿ ಎಸೆಯುವದು; ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು; ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದವನು ಧೀರ ಎನ್ನುವುದು; ಹೀಗೆ ನಡೆ ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಷ್ಯರೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಿಹೋಗಿ ಆ ಕಾಯಿಯನ್ನು ಹಿಡಿ ಯಲು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಯಿಯನ್ನು ಆತುರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡರೆ ಮುಳ್ಳು ಕೈಗೆ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಇತರರೆಲ್ಲರೂ ನಗುತ್ತಾ ವಿನೋದವಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಂಗಸಾಧಕವೂ ವಿನೋದವೂ ಸಹಾ ಇದರಿಂದ ಆಗುತ್ತಾ ಅವರ ಅಸಹ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು.

ಬಿಕ್ಕಲಾಗಿರುವ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವರವರಿಗೆ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಗಣೇಶನ

ಮಂಗಳಾರ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸಭೆಯವರು ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿ ಒೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮಾತು ಹೊರಡದೆ ತತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಳಿಗೆಗೆ ಒಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು ಎಂಥವರನ್ನೂ ನಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮನಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ಕೆಲವರನ್ನು ಕುಚೋದ್ಯಮಾಡಿ ಇತರರನ್ನು ನಗಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಂಟು. ಕೋಲಾರದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಹಾ ಪುರುಷನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಈತನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭ್ರಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂತಲೂ ಪ್ರಳಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡತೇನೆಂತಲೂ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಗೋದಾವರೀ ವೆಂಕಟಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇದ್ದನು. ಇವನು ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು. ಇವನು ಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವಾತ್ಸರ್ಯ ಅಕ್ಷಯಪಾತ್ರೆ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತಲೇಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿದರೆ ಹಿಡಿ ಅಕ್ಷಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಅದರಿಂದ ಕೋಟಿಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ಅದರಂತೆ ಆ ವೆಂಕಟಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲಾ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಶೇಖರವಾಯಿತು, ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣೆಯಾಯಿತು, ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಲಕ್ಷ ಉಳಿದಿದೆ? ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥವರು ಗೇಲಿಗೆ ವಿಷಯರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾವಾಗಲೂ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವುಂಟಾಗುವಂಥಾ ಪ್ರತಿಭಾವಿಶಿಷ್ಟರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯು ಒಂದೇಕಡೆ ಲೀನವಾಗಿ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳದೆ ಸಮತೂಕದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಥಾ ವಿನೋದಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿವೆ

ಇವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉದ್ದೇಶಗಳು ಇದ್ದವು. ತರ್ಕ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಾಂತರಗಳಿಗೂ ಇವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ನೆರವೇರದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಈಗಲೂ ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ತಾರ್ಕಿಕರು, ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಎಂದು ಹೆಸರಾದವರೆಲ್ಲಾ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಪ್ರಶಿಷ್ಯರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಇವರೇ ಆಗಿದಾರೆ. ಇವರು ಬರೆದ ಶತಕೋಟಿ, ವೃತ್ತತ್ತಿವಾದ, ಪಂಚವಾದಗಳು, ಉತ್ತರವಾದ, ಇತರ ಅನೇಕ ಕ್ರೋಡ ಪತ್ರಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನವದ್ವೀಪ, ಕಾಶಿ, ದರಭಂಗ, ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವಕಡೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಓದಿ ಪಂಡಿತರಾಗುತ್ತಿದಾರೆ.

ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರತುಗಳನ್ನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುವುದು ಇವರ ಎರಡನೇ ಆಶೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೈವಗತಿ ಬೇರೆಯಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅವಸಾನಕಾಲವು ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೋರಿಕೆಯೂ ಮತ್ತೂ ತಮ್ಮ ಓಂ ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಇವರ ಕೊನೇ ಉದ್ದೇಶವೂ ಸಾಗದೇ ಹೋದವು.

ಯಡತೊರೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಭೂಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ತಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಬತ್ತವೂ, ಪರಕಾಲ ಮಠ ಅರಮನೆ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಾಇದ್ದ ಸಂಬಳವೂ, ಬಹುಮಾನಗಳೂ, ದೇಶಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸಭೆಗಳಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಭಾವನೆಯೂ ಇವರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ಸಾಲವು ಒಂದುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಅದ ಒಡನೆಯೇ ಸಂಚಾರ ಹೊರಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕಾಶೀವತಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕಾಶೀಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಾಹುಕಾರರು. ಇವರಿ

ಜ್ವರೂ ಮತ್ತು ಭತ್ರದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತೋಗಿರೆ ಸಾಂಬವೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ತೋಗಿರೆ ಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಇವರೇ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಾಲವಾಗುವಾಗ್ಗೆ ಕಾಶೀಪತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ೨೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲಾ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಮಕಾಲಿಕರಾಗಿ ಸ್ವತಃ ವಂಡಿತರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅನೇಕ ಜನರು ಇವರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಒಂದಾನೊಂದು ಸಾರಿ ತೆಂಗಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ವಂಡಿತರಾದ ಗೋವರ್ಧನರಂಗಾಚಾರ್ಯರೆಂಬವರಿಗೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವಾಯಿತು. ಆಗ ಮಾನಮಾಡಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ವೈಷ್ಣವ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾ ವರಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡರು. ವಧ್ವಮತದ ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಉಪವಾದನಮಾಡಿ ಹೇಳುವಾಗ್ಗೆ, ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೋಟಿಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ—ಮಾಧ್ವಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಇದು ತರ್ಕವಪ್ಪಿಯಲ್ಲ, ಎಂದು ಮಾನಮಾಡಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಶೀ ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು — ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಧ್ವಮತ ಶುದ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ, ಆಚಾರ್ಯರೆ; ಈ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಆ ಪ್ರತಾಪ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಎಂದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವಶಕ್ಕೆ ಯಾವ ಹಣ ಬಂದಾಗ್ಗೂ ಅದನ್ನು ತಾವು ಹತ್ತರ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಇತರರ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಯ ಬಂದಹಾಗೆ ಹಣವೆಲ್ಲಾ ವೆಚ್ಚವಾಗಿ ಹೋದಮೇಲೆ ಬೇರೇ ಹಣವನ್ನು ತರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರಲ್ಲದೆ ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟ ಹಣಕ್ಕೆ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜನರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಂಬುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ತಮಗೆ ಯಾರೂ ಮೋಸಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವು ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೂ ತಪಸ್ಸಿಗೂ ಅಗತ್ಯವಾದ್ದು. ಹಣವನ್ನು ಹತ್ತರ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟ

ಬಿಚ್ಚಿಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ವೆಚ್ಚವಾದರೆ ಚಿಂತೆಯೂ ಶೇಖರವಾದರೆ ಆನಂದವೂ, ಉಂಟಾಗುವುದು. ಅದರ ಯೋಚನೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಕಾಲವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಇಲ್ಲದ ಮನೋವಿಕಾರಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಚಿತ್ತ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಸುಳಿಗಾಳಿಗೆ ಹಿಡಿದ ದೀಪದಂತಾಗುವುದು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ಮೂರುಜನ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಇದ್ದಳು. ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಪರೀಧಾವಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಈಕೆಯನ್ನು ಕೋಣನೂರು ಶಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಮನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದವೆಯಾಗಿತ್ತು. ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಡಕಲ ಮಗನಾದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನೂ ಒಂದೇದಿವಸ ವೃತರಾದರು. ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬರೆದಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ದಾರೆ.

೧೪ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು (೨)

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡಗುಣವಿತ್ತು. ಇವರು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯಾದಾಗ್ಲೂ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗರ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಹುಚ್ಚರಿಗೂ, ಪರಿಹಾಸ್ಯಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಅನೃತವನ್ನು ಆಡಕೂಡದೆಂಬುವುದು ಇವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಾವಸಂಘಟನೆಯಾಗುವುದು. ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಪರಹಿತವೂ ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಪರಹಿಂಸೆಯೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಧಾರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪರರು.

ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬೃರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಜನಸಮುದಾಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ವಿಶಾಲಹೃದಯರು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅನ್ಯತವನ್ನು ಆಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕೊನೇ ಉದ್ದೇಶ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಆಡಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದಾರೆ. ಪೊಲೀಸಿನವರು ಅವರಾಧಿಗಳಿಗೆ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಆಶೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಮೊದಲು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವರು. ಅವರಾಧಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ ಆದಾಗ್ಯೂ, ಪೊಲೀಸಿನವರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿ, ಜನರು ನಿರಪರಾಧಿಗಳನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವಕಾರಣ, ಪೊಲೀಸಿನವರು ಹೇಳುವ ಈ ಬಗೆ ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕರೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ನಿಜವಾದ ಅವರಾಧಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾದಾಗ್ಯೂ, ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪರೋಪಕಾರವು ಮಧ್ಯೆ ಹೇಳಿದ ಸುಳ್ಳಿನ ಫಲವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಪರಹಿಂಸೆಗಿಂತ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಡಮೆಯಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರಿಂದ, ಅನ್ಯತವು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಫಲವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಂತೆಯಾಗುವುದು. ರಾಜಕೀಯವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕೆಲವರು ತಾವು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಮಾಡುವೆವೆಂಬ ನೆವದವೇಲೆ, ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಾವು ಯಾವಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಾಗ್ಯೂ ಸಲ್ಲುವದೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು. ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯದಾದರೆ ಒಂಭತ್ತು ಕೇಡಾಗುವುದು.

ವೃಷಾಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವರಹಿಂಸೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವು ಕೈಗೊಡುವುದೆಂತಲೂ, ಅದ್ದರಿಂದ ಅದು ನಿಂದ್ಯವಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲದ ಗುಣವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ಹೊಗಳಿದರೆ, ಅಂಥಾ ಗುಣವು ತನ್ನಲ್ಲದೆ ಎಂತಲೂ, ತಾನು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಪುರುಷನೆಂತಲೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಗಾಂವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರುಂಟು. ಇಂಥ ದುರಹಂಕಾರಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದ ಕೇಡನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ವೃಷಾಸ್ತುತಿಯೇ ಬೀಜವಾಗುವುದು.

ಸಾವಿರ ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ಒಂದು ಮದವೇಮಾಡು, ಸಾವಿರ ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ಒಬ್ಬನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸು, ಎಂದು ಸಾಧಾರಣ ಜನರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಕೇವಲ ನೀತಿಬೋಧಕವೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇಂಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ದೋಷವಿದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದಹಾಗಾಯಿತು. ಇರುವುದನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ದೋಷವು ತನ್ನ ಫಲವನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ತೋರಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಅಂಥಾ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಾರ ಮಾತು ಕಾರಣವಾಯಿತೋ ಅವರು ಭಾಗಿಗಳಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಸುಳ್ಳಿನಿಂದ ಯಾರು ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನಾವು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆ, ಬಿಡಬೇಕೆ ? ಇದು ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರವಾಗಿದೆ.

ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಹಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ, ಗಾಬರಿಯಲ್ಲಿ, ಬರುವ ಅನೃತವು ಬುದ್ಧಿ ಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಫಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಮಾದಜನಕವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷವೆಂದು ವರಿಗಣನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಪ್ರಮಾದವುಂಟಾದರೆ, ಸುಳ್ಳು ತನ್ನ ಸಹಜವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತೆ.

ಸಾಶ್ವಾತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರೀಸುಳ್ಳೆಂತಲೂ ಬಿಳೀಸುಳ್ಳೆಂತಲೂ ಸಾಧಾರಣ ಜನರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು ಪರಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಾಣುವ ಸುಳ್ಳು ಕರೀಸುಳ್ಳೆಂತಲೂ, ಪರಹಿಂಸೆ ಇಲ್ಲದ ಸುಳ್ಳು ಬಿಳೀ ಸುಳ್ಳೆಂತಲೂ, ಮೊದಲನೇ ತೆರದ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೇಳಕೂಡದೆಂತಲೂ, ಎರಡನೇ ತೆರದ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಸಮಯಬಂದಾಗ ಹೇಳಬಹುದೆಂತಲೂ ಆ ಜನರು ವಾಚಿಸುವರು. ಬಿಳೀ ಸುಳ್ಳೆಂಬುವುದೂ ಕೂಡ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವಕಾರವನ್ನೇ ತರುವ ಕಾರಣ ಅದನ್ನೂ ಆಚರಿಸಲಾಗದು ಕೇವಲ ನಾಚೋಕಾದ ಪ್ರಮೇಯದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಿನಿಂದ ಯಾವಕೇಡೂ ಸಂಭವಿಸದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗ ಸುಳ್ಳುಹೇಳತಕ್ಕವನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದರೆ, ಹೇಳತಕ್ಕವನು ಗೌರವ ಹಾನಿಯಗುವುದು. ಇದು ಒಂದುಬಗೆಯಾದ

ಕೇಡೇಸರಿ. ಕೊನೆಗೆ ಇಂಥಾ ಹುಳುಕು ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಲೂ, ಯಾವವಿಧವಾಗಿಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವ ಸದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುವುದು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತವಾಗಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಂಥಾ ಕೆಟ್ಟವಾಡಿಕೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಜನರು ಅವುಬುದ್ಧರಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಅವಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೋ ಪ್ರಮಾದಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಫಲಕ್ಕೆ ನಾವು ಭಾಗಿಗಳಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಮನುಷ್ಯನು ಆಚರಿಸಲೆಂದು ವೇದದಲ್ಲಿ ಕೂಡ “ಸತ್ಯಂ ವದ, ಧರ್ಮಂ ಚರ” ಎಂದರೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು, ಧರ್ಮವಾಗಿ ನಡೆ, ಎಂದು ವಿಧಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಹೇಳಿದ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಕೇಳತಕ್ಕವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಲಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾದ ಮೀಮಾಂಸ ಉಂಟು.

ಸತ್ಯಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ಪ್ರಿಯಂ ಬ್ರೂಯಾನ್ಮಬ್ರೂಯಾತ್ಸತ್ಯಮಪ್ರಿಯಂ ||
ಪ್ರಿಯಂ ಚ ನಾನೃತಂಬ್ರೂಯಾತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಧರ್ಮಗತಿಃ ಪರಾ||

ಹೀಗೆಂದರೆ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು, ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು; ಹಿತಕರವಲ್ಲದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು ; ಹಿತಕರವಾದ ಅಸತ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಬಾರದು ; ಇದೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಮತ ಉಂಟು. ಸತ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿತವೇಸರಿ. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಹಿತವಲ್ಲದ ಸತ್ಯವೂ ಉಂಟು. ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾವು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ವಿಧಾಯಕವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಇತರರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ನಾವೇನೋ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ನಮಗೆ ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಳುವಹಾಗೆ ಆಡಬೇಕೆಂಬ ಕಡ್ಡಾಯವಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹೊಲಸು ಇದೆ. ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿದಹಾಗಾಯಿತು. ಇದು ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು?

ಒಂದುವೇಳೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಲೂ, ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೆಂಗಸರು ಗಂಡಸರಿಗೆ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಗಂಭೀರಸ್ಥರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿರಲಾರದು. ಇಂಥಾ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೇ ಇದ್ದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಲೇಬೇಕಾದ್ದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ, ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಬೇಕಾದ್ದೋ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬೇಕಾದ್ದೋ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿತಾಹಿತಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಸಾಧಾರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧಿಯು ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಏಟು ಬಲವಾಗಲು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಸೋಲಾದೀತೆಂದು ಭಯತೋರಿತು. ದ್ರೋಣರು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡದೆಬಿಡಲಿ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು-ದ್ರೋಣರ ಮಗನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಸತ್ತನೆಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿಬಂದಾಗ ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದನಷ್ಟೆ. ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಚಿರಂಜೀವಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸತ್ತನೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳೆಂದು ಧರ್ಮರಾಯ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನೆಂಬ ಆನೆ ಸತ್ತಿತೆಂದು ಕೂಗು ಎಂಬದಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಧರ್ಮ ಒಪ್ಪಿದನು. ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಯೋಚಿಸಲಾಗಿ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಹತನಾದನೆಂದು ಯಾವವರ್ಷಾಯವಾಗಿ ತಾನು ಹೇಳಿದರೂ ದ್ರೋಣನಿಗೆ ಉಪಹತಿ ಉಂಟಾಗುವದೆಂದು ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ತಿಳಿದೇಇದ್ದನು. ಏನಂಚ ಆ ಹೆಸರಿನ ಆನೆ ಸತ್ತದ್ದೂ ನಿಜ, ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಲೂ ಇದು ಅಪ್ರಿಯವಾದ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಯಾವಾಗಲೂ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಬಡವನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಗೆ ಕಳ್ಳರು ಬಿದ್ದರು. ನೆರೆಮನೆಯವರು ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ತನ್ನಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಳ್ಳರನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ದರಿದ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು—ನಾನು ಸತ್ಯವಾದಿ, ಆದರೆ ಬಡವ, ಮಗ್ಗಲಮನೆ ಯವರು ಐಶ್ವರ್ಯಉಳ್ಳವರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ, ಕಳ್ಳರು ಮಗ್ಗಲಮನೆಗೆ

ನುಗ್ಗಿ ದೋಚಿಕೊಂಡಪೋದರು. ನೆರೆವನೆಯವರು ಭಾಗ್ಯವಂತರಾಗಿ ದ್ದದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಳ್ಳರು ಕೇಳದೇ ಇದ್ದರೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆಡಿದ ಸತ್ಯವು ಅಪ್ರಿಯವಾದ್ದೇ ಸರಿ. ಇಂಥಾ ಸತ್ಯವನ್ನು ಆಡದೆಹೋದ್ದರಿಂದ ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ಆಡಿದ್ದರಿಂದ ಪಾಪ ಸಂಘಟಿಸ ವುದು. ಇಂಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಅಗತ್ಯ.

ಪ್ರಿಯವಾದ ಸುಳ್ಳೆಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ವೃಷಾಸ್ತುತಿ, ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ್ದೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಬಂಧಿಸುವವು. ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಪಾಪ ವೆಂದು ಇರುವಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಿಯವಾದ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತೂ ಹೇಯ ವಾದ್ದು. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಇದು ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯ ವಾಗುವುದು, ಕೇಡನ್ನು ತರುವುದು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿರುವಂತೆ ಕೆಲವರು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥಾ ಜನರು ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲದ ವರೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಹುಡುಗರು ನಂಬಿದಾಗ್ಯೂ, ಅದು ಅನ್ಯತವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಅವರು ನಂಬದೇ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಮಾದ ವುಂಟಾಗುವುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಹೀಗೆಯೇ ಆ ಬಾಲಕರೂ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಕೇಡಿಗೆ ಕೊನೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಮೊದಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚರಸಂಗಡ ಆಡಬೇ ಕಾಗಿ ಬರುವ ಅನ್ಯತಕ್ಕೆ ಫಲಾಫಲಗಳನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಗುಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವು ಸಹಜವಾದ ವೃತ್ತಿ. ಸುಳ್ಳು ಅಸಹಜ ವಾದ್ದು. ಸರಳವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮೊದಲನೇದೂ, ವಕ್ರವಾದ ನಡತೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಎರಡನೇದೂ ಸಹಾ ಅಗತ್ಯವು ಫಲಾಫಲ ವಿನೇ ಚನೆಇಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನೇ ಆಡಬೇಕೆಂಬ ಮತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಮೇಲಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದ್ಯಂತವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ, ಆಗಲೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆದಾಯವೂ. ಸುಳ್ಳಿನಿಂದ ನಷ್ಟವೂ

ಸಂಭವಿಸುವವು. ಅದ್ದರಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿ, ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಆಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಡಿದ್ದರು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳದೇ ಇದ್ದದ್ದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಇತರರು ಯಾರು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ್ಲೂ ಸಹಿಸುತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಸ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಆ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು—ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಡ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾರಕ್ಕೂ ಬರಬೇಡ, ನೀನು ಅಜೆಗೆ ಹೋಗು ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಮನೆ ಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಇತರ ಶಿಷ್ಯರು ಯಾರೂ ಅವನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಕೂಡದೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರು. ಆಕ್ಷಣವೇ ಆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖಬಂತು. ಆತನು ಎರಡುದಿನ ಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದು ತನ್ನಿಂದ ಅವರಾಧ ವಾಯಿತು, ಇನ್ನು ಯಾವ ಅನೃತವನ್ನೂ ತಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೊಂಡಾಗ್ಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೋಪ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹೆಂಡತಿಯು ಆ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ದಯವಿಡಬೇಕೆಂದು ಬಹುಬಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾದರು.

೧೫ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಗುಣಾತಿಶಯಗಳು (೩)

ಇಂಥಾ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ವರ್ಚಸ್ಸು ಇತ್ತು. ಇವರು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡವರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದಾನೊಂದು ಸಮ ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರ ಕಮಿಷನರ ಕಚೇರಿ ಹೆಡ್ ಸಿರಸ್ತೇದಾರನಾಗಿ

ದಿನಾನನೆಂದು ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಕೃಷ್ಣನು ನಾಯಕ ಎಂಬಾತನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದನು; ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಅವರ ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋದನು. ಪ್ರಾಧಿಕಾಲ ೮ -೮|| ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಈತನನ್ನು ಕಂಡು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿ ಒಳಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ವಿಭೂತಿ ರದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆಇದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈಚೆಗೆ ಬಂದರು. ಕುಶಲವ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿ ನಾಯಕರನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಾಯಕರಿಗೆ ಬಹಳ ಗೌರವ ದುಟ್ಟಿತು. ಅನರು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದವರ ಸಂಗಡ ಇಂಧಾ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ನಾಕ್ಷಾತ್ ವರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಂಡಹಾಗಾಯಿತು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಅಂತಃ ಇದ್ದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯೂ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯೂ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಇತ್ತು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾವ ವಕ್ಷವಾತವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಕ್ಷವಾತವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದಾನೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರಿಗೆಲ್ಲಾ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರನೇಕರಿಗೆ ಶಾಲುಜೋಡಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರು. ಧಾರವಾಡದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೆಂಬವರಿಗೆ ಏನೂ ದೊರೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗಲಗೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮರುದಿವಸ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ್ಗೆ ಧಾರವಾಡಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶಾಲುಜೋಡಿಯ ಸಂಭಾವನೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಯರು—ನಿಮಗೆ ಯಾಕೆ ಶಾಲು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ, ಧಾರವಾಡದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು—ನಾನೂ ವಿಭೂತಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ನನಗೂ ಶಾಲುಜೋಡಿ ಬರುತ್ತಾ ಇತ್ತು ಎಂದರು. ಆ ಮಾರನೇ ದಿವಸ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಠವನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಕೂತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಯಾರೋ ಈ

ಸಂಗತಿಯನ್ನು ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕಿವಿಗೆ ಹಾರಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು—ಮೊದಲೇ ಆ ದಿವಸವೇ ಈ ಸಂದರ್ಭ ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಹೋಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ವೇಚಾಡುತ್ತಾ, ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಶಾಲುಜೋಡಿಯನ್ನು ತಂದು ಆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಹೊದಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿ. ಹೀಗೆ ಉಭಯವಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಕಟಬಂತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಗುರುವ್ರಸಾದ ಎಂದು ಧಾರವಾಡದ ಆಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪರಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಿಸುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾವು ಬಹುವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೊರಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈ ವಿಧವಾದ ಭೂತದಯೆಯು ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿವಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೧೨ ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದೂ ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲ. ಬಿಸಿಲು ಬಹಳ ವೇಗವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ದಿಂದ ನೀರನ್ನು ತರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಹೊರಲಾರದೆ ನೀರನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಧಾರವಾಡದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡು ವೇಚಾಡುತ್ತಾ ಆ ಕೊಡವನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ತಾವೂ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ನೀರನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದರು.

ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲಿಕರಾದ ಇತರ ಪಂಡಿತರುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೌರವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇದ್ದರು. ವೈಸೂರಲ್ಲಿ ಕಾಶೀ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ತಾರ್ಕಿಕರು ಇದ್ದರು. ಗದಾಧರಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟು ಗದಾಧರೀಯ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದಾರೆ. ಈ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ರಮಣಾಚಾರ್ಯರು ವಿಠಲೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಎಂದು ಮಹಾ ಪಂಡಿತರಾದ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರು ಇದ್ದರು. ವಿಠಲೋಪಾಧ್ಯಾಯರಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ

ಗುರುಗಳಾದ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಗತಿ ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ರಮಣಾಚಾರ್ಯರ ತಮ್ಮಂದಿರೇ ಕಾಶೀ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು. ಹೀಗೆ ಗುರುಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಬಂಧ ವಿದ್ವಾಕಾರಣ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಭಕ್ತಿಯೂ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಇತ್ತು. ಒಂದು ದಿವಸ ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಧೈವಾಧೀನರಾದರೆಂದು ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ, ಪಾಠ ವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆ ದಿವಸ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಳುಹಿಸಿ ಶವವನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಬಂದರು.

ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿ ಏನೆಂದರೆ : ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಿಂಹಾದ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಕಡಮೆ. ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತಾಗ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಹಾಸ್ಯರಸಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಗಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಊಟ ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತಾದರೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ೧೦—೧ ಗಂಟೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಜಾವಹೊತ್ತಾದರೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರೋ ಹೇಗೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಇವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯರು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ, ರಾತ್ರಿ ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನೋಡಿದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಕೂತು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ; ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗೌರವವೂ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಸಹಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಯಾವ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಾ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೇಳುತ್ತಾ—ಇನ್ನು

ಅಂಥಾ ವಸ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಕಂಚಿನಲ್ಲಿ ನೀರ ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಕಂಣಾರ ನೋಡಿದೇನೆ.

ಈ ಮಹಾಪಂಡಿತರ ಚರಿತ್ರೆಯೆಲ್ಲಾ ವಾಂಡಿತ್ಯವಿಚಾರವೇ ಆಗಿದೆ. ಇದರ ಕೊನೆಮೊದಲನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತರ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ನವದ್ವೀಪದ ಪಂಡಿತನೊಬ್ಬನು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದನು ತರ್ಕಬ್ರಹ್ಮನು ದೊರೆಯ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸರಸ್ವತೀ ಭಂಡಾರವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಮೇಲಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಅದು ಕೇವಲ ಅಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು ಆಗ ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನು— ಸರಸ್ವತೀ ಭಂಡಾರ ವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅರಮನೇ ಪುಸ್ತಕಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸರಿಯಾದ ಉದ್ದಗ್ರಂಥಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಸರಗೊಂಡಿರುವ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಏನುತಾನೆ ಓದಿದಾರಾದೀತು? ಎಂದು ಅಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದನು; ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಆತನು ಅವರ ಪುಸ್ತಕಶಾಲೆಯು ನೋಡಲು ಹೆಚ್ಚಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ದೇಶಾಂತರದ ಪಂಡಿತನ ವಿದ್ಯಾ ಗರ್ವವು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ತರ್ಕಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೂ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಮೊದಲಾಗಿ ಕೆಲವುದಿವಸ ನಡೆಯಿತು. ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಮೇಲೆ ಆತನು ವಾದ ಮಾಡತಾ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ಪಂಡಿತನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಆಗ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಓದದೇ ಇದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳಮೇಲೆ ವ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದಾಗ್ಗೂ, ಸಮಂಜಸವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನುಕೊಟ್ಟು ಖಂಡನೆಮಾಡಿದ ವಾಂಡಿತ್ಯವು ಉಪಾಸನಾಬಲವೆಂತಲೂ ಪ್ರತಿಭೆ ಎಂತಲೂ ಎಣಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಬರೀ ಪುಸ್ತಕವಾದವಲ್ಲವೆಂದು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಎದುರಿಗೆ ರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಆ ಉತ್ತರದೇಶದ ಪಂಡಿತನು ಹೊಗಳಿದನು.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ದೈವಭಕ್ತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಡೆದು ಕೊಂಡು ಸಂಸಾರಸಮೇತವಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಯರೂ, ಔಪಾಸನಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನೂ ಹೀಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲನ ಮೂಲೆಯಬಳಿ ಕಪಿಲಾನದಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸೇತುವೆಮೇಲಿನಿಂದ ನದಿಗೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈಜಿಕೊಂಡು ಆಚೇತಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಇದ್ದರು.

ನಂಜನಗೂಡಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ವಿಶೇಷವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಅನಂದಬಾಷ್ಪವು ಸುರಿಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಕರುಣೆಯೂ ಮಿಳಿತವಾಗಿರುವ ಚೇತನಗಳಿಗೆ ದೈವಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬಾಷ್ಪಧಾರೆಗಳು ಬರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಜನ್ಮಶೇಷ ಗಳೆಲ್ಲಾ ಸವೆದು ಕೊನೇ ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿರುವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಕೆಲವು ರಸಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ತೋರಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ಒಬ್ಬ ನೊಬ್ಬ ಪರಮಹಂಸನು ಹೇಳಿದಾನೆ. ಇಂಥಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಕಡಮೆಯಾಗಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನರಸಿಂಹ ಉಪಾಸಕರೆಂದು ಕೆಲವರು ಎಂದೆಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ರಾವ.ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಸಮಸ್ತ ಕ್ರತುಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆ ಇವರಿಗೆ ಇತ್ತೆಂದು ಹಿಂದೆ ಕಂಡಿದೆ. ಇದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರತುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಶ್ರೋತಾಗ್ನಿ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆಧಾನವೆಂಬ ಒಂದು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳಾಗಬೇಕು. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ರಥವನ್ನೂ ಹೀಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಅಂಥಾ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೇ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು. ಇದಕ್ಕೆ ಅರಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಅರಳಿಗಿಡದಲ್ಲಿ ಬನ್ನೀಗಿಡ ವಿಳಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅಂಥಾ ಅರಳಿಮರದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಕ್ಲಪ್ತವಾದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಕ್ಲಪ್ತವಾದ ದಿವಸ ಕರ್ತೃವು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆಹ್ನಿಕಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧಾಯಕವಾಗಿರುವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಡಿಯಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಕಡಿದ ಕೊಂಬೆಯು ಒಂದು ಕ್ಲಪ್ತವಾದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬಿಳಬೇಕು. ಆ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ತಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಅರಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅರಣಿಯು ಒಂದು ಮರದ ಮರಗಿಯಹಾಗೆ ಇರುತ್ತೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆರಣೀ ಹುಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಬೇರೊಂದುಮರದ ತುಂಡನ್ನು ಅದರಮೇಲೆ ಇರಿಸಿ ಬೈರಿಗೆ ಕಡೆದಹಾಗೆ ಕಡೆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಬಿದ್ದು ಬೆರಣೀಹುಡಿ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥಾ ಅರಳಿಮರವನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿದರು. ಹೊಳೇನರಸೀಪುರದ ತಾಲ್ಲೋಕಿನ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ಮರ ಸಿಕ್ಕಿತು. ವಿಧಿಪ್ರಕಾರ ಆ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಕಡಿದರು. ಅದು ಶ್ರೇತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅರಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು; ಇನ್ನೂ ಇತರ ಯಜ್ಞ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಇತರ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಲಗ್ನವನ್ನು ನಿಶ್ಚೈಸಿದರು. ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕೆರೆಗೆಹೋಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ಇವರ ಕುಟುಂಬ ಬಹಿಷ್ಕರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಈ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಲಗ್ನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಸಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊರಗಾದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಖೇದ ಉಂಟಾಯಿತು. ಮನೆಬಾಗಿಲ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಆಗ— ಅಯ್ಯೋ, ನಾನುಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಆ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೇ ಬಂದು ಹವಿ ಭಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಆಷ್ಟು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಅಭ್ಯಂತರ ಉಂಟಾದಕಾರಣ, ಈ

ಕರ್ಮವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ದೈವಚಿತ್ತದಲ್ಲಿರುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಹುವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾ, ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಅದೇ ಮುಖಕ್ಕೆ ಊಟಸಹಿತ ಇಲ್ಲದೆ ಪಶ್ಚಿಮವಾಹಿನಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಶಿಷ್ಯರೂ ಮಿತ್ರರೂ ಹೀಗೆ ಉಂಟಾದ ಚಿತ್ತದ ದುಗುಡವನ್ನು ಬಿಡ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಮೂರು ದಿವಸದ ತರುವಾಯ ಊರಿಗೆ ಬಂದರು.

ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನಂತರ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಸೇರಿ ಮೂರು ಸ್ತ್ರೀಜನನವಾದಂತೆಯೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲಾ ಹೊಲೇಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತುಕೂಡಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯ ಬರುತ್ತೆ. ಪುಂಜನನವಾಗಲೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪು ಸವನವೆಂದರೆ ಸೀಮಂತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸೀಮಂತವು ಮೋಡಶ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆಂದು ನಂಬಿಕೆಯು ಇವರಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಮೂ ಇತ್ತು. ಈ ಮಾತನ್ನೇ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿಯಸಂಗಡ ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತೋ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪುತ್ರಹುಟ್ಟಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧಾರಣ ಪುತ್ರನಲ್ಲ. ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿ ದಲೂ ಕೂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡ ಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಪದವಿಯುಳ್ಳ ಚಕ್ರಾಧೀಶ್ವರನನ್ನು ಪಡೆದರು. ಎಂಥಾ ಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಗಳಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ನಾಮಂತರಾಜರುಂಟು. ಇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡದೆ ಇರತಕ್ಕ ಶತ್ರುಗಳುಂಟು. ಆ ಪುತ್ರನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮಿತ್ರರೇ ಹೊರತು ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲ. ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಐಹಿಕವದವಿಯುಂಟೆಂದು ಒಪ್ಪಿದಾಗ್ಗೂ ಪರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥಾ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಇರುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಇವರ ಪುತ್ರರಾದರೂ ಇಹಪರಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿ ಶತ್ರುರಹಿತವಾದ ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದಾರೆ.

ಕಾವ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಚಿತ್ರಗಳು:

ಆರು ಹಂಸಗಳು—ಗ್ರಿಮ್ ಸೋದರರು	...	೦- ೮-೦
ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು—ಎಸ್. ಜಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ	...	೨- ೪-೦
ಇಂದ್ರನಜ್ರ—ಡಿ. ವಿ. ಜಿ.		೦-೧೪-೦
ಈಸೋಪನ ನೀತಿ ಕಥೆಗಳು—(ಸಚಿತ್ರ): ಆನಂದ	..	೨- ೮-೦
ಗೌರಿಯ ನುಡುವೆ (ಕಿರುಕಾದಂಬರಿ)—ಸಿ ಕೃಷ್ಣ		೧- ೪-೦
ಚಂದ್ರನನ್ನು ತಂದರು—ಗ್ರಿಮ್ ಸೋದರರು		೦- ೮-೦
ದೇಶವೇ ಅವರ ತಾಯಿ—ಹೊಯಿಸಳ	..	೧- ೪-೦
ನಿರಾಶ್ರಿತೆ—ಎಚ್. ವಿ. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ		೧-೧೨-೦
ನೀತಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ : ಭಾಗ ೧—ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ		೦-೧೪-೦
ನೀತಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ : ಭಾಗ ೨—	,,	 ೦-೧೦-೦
ನೀತಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ : ಭಾಗ ೩—	,,	 ೦-೧೪-೦
ನೀತಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ : ಭಾಗಗಳು ೧, ೨, ೩ (ಬಿಳಿಯ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿ)		೩- ೨-೦
ಪಠಾಕ್ಷಿ —ಹೊಯಿಸಳ		೧- ೪-೦
ಪುಟ್ಟರಸು—ಹೊಯಿಸಳ		೧- ೦-೦
ಸೋರಿ—ಹೊಯಿಸಳ		೦- ೮-೦
ಬೆಕ್ಕೋಜಿ—ಡಿ. ವಿ. ಜಿ.		೦- ೮-೦

ಭೂಗರ್ಭಯಾತ್ರಿ—ಅನು : ಎಂ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ	೧-೧೨-೦
ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು—ಕುವೆಂಪು	 ೧-೧೨-೦
ಮಾಡಿದ್ದುಣ್ಣೋ ಮಹಾರಾಯ (ಕಾದಂಬರಿ)—	
ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ	 ೩- ೦-೦
ರಥಸಪ್ತಮಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಚಿತ್ರಗಳು—ಪು. ತಿ.	
ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್	 ೧- ೦-೦
ರಾಬಿನ್ಸನ್ ಕ್ರೂಸೋಕಥೆ—ಆನಂದ	 ೨- ೪-೦
ರಾಮಾಚಾರಿಯ ನೆನಪು—ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್	 ೧- ೪-೦
ರುದ್ರವೀಣೆ—ಭಾರತೀಪ್ರಿಯ	 ೧- ೮-೦
ಶಿವರಾತ್ರಿ—ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಐಯಂಗಾರ್	 ೨- ೪-೦
ಶ್ರೀಪತಿಯ ಕಥೆಗಳು—ಶ್ರೀಪತಿ	 ೨- ೪-೦
ಹೊವಿನ ಹಾಸಿಗೆ—ಹೊಯಿಸಳ	 ೧- ೪-೦
ಸುವತಿ ಮದನ ಕುಮಾರರ ಚರಿತ್ರೆ—ಎಂ. ಎಸ್.	
ಪುಟ್ಟಣ್ಣ	 ೩- ೪-೦

ನಾಟಕಗಳು :

ಅಹಲ್ಯೆ (ಗೀತನಾಟಕ) —ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್	೨- ೪-೦
ಆಷಾಢಭೂತಿ—ಎ. ಎಫ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್	 ೧- ೦-೦
ಗೋಕುಲ ನಿರ್ಗಮನ (ಗೀತರೂಪಕ)—ಪು. ತಿ.	
ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್	 ೧- ೦-೦
ದಹನ ಚಿತ್ರ—ಆನಂದ	 ೦- ೮-೦
ದೋಣಿಯ ಬಿನದ ಮತ್ತು ಕವಿ (ಗೀತರೂಪಕಗಳು)	
ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್	 ೧- ೦-೦
ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ (ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ)—ಕುವೆಂಪು	 ೦- ೮-೦

ಬಿರುಗಾಳಿ—ಕುವೆಂಪು		೧- ೮-೦
ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು—ಕುವೆಂಪು		೧-೧೨-೦
ಯಮನ ಸೋಲು ; ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಭಾಗ್ಯ—ಕುವೆಂಪು ...	೧- ೦-೦	
ವಿಕಟಕವಿ ವಿಜಯ—(ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಹಸನ)—		
ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್		೨- ೪-೦
ಶಬರಿ—ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್		೦- ೮-೦
ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿ ಮತ್ತು ಬಲಿದಾನ		೧- ೪-೦

ಪ್ರಬಂಧಗಳ್ಳು, ಭಾಷಣಗಳು, ಗದ್ಯಲೇಖನಗಳು :

ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ—ಕ. ಎಸ್. ಹರಿದಾಸಭಟ್ಟ		೫- ೦-೦
ಈಚಲಮರದ ಕೆಳಗೆ—ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್	..	೧-೧೨-೦
ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ : ಭಾಗ ೧—ಶ್ರೀ		೩- ೦-೦
ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ : ಭಾಗ ೨—ಶ್ರೀ		೧-೧೨-೦
ಕುಣಿಗಲ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ—ಎಂ. ಎಸ್.		
ಪುಟ್ಟಣ್ಣ	..	೨- ೪-೦
ಜಗತ್ತುಗಳ ಹುಟ್ಟುನಾವು—ಆರ್. ಎಲ್.		
ನರಸಿಂಹಯ್ಯ		
ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ		
ಕಾವ್ಯ ವಿಹಾರ—ಕುವೆಂಪು		೧-೧೨-೦
ಕಾವ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ—ತಿ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ		೨- ೦-೦
ತಪೋನಂದನ—ಕುವೆಂಪು		೧-೧೨-೦
ಪಕ್ಷಿಗಾನ—ಅನಂದ		೧- ೪-೦
ಬಾಪೂಜಿಗೆ ಬಾಷ್ಪಂಜಲಿ—ಕುವೆಂಪು		೧- ೮-೦
ಭಾರತ ದರ್ಶನ—ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು		೧೧-೦-೦
ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ—ಡಿ. ವಿ. ಜಿ.		೫- ೦-೦

